

DE MUZIEKINDUSTRIE VAN A TOT Z

“ ALLES WAT U MOET WETEN OVER DE INDUSTRIE
ACHTER DE MUZIEK ”

“ *Kleine geschiedenis, verklarende schema's, lexicon van de meest
gebruikte termen, kontrakten* “

1

GUST DE MEYER
•
ALEX TRAPPENIERS

Een uitgave van
TRAPPENIERS - DE MEYER
© 1994

AUTEURS:

*GUST DE MEYER - Docent K.U.Leuven
Departement Communicatie Wetenschappen
ALEX TRAPPENIERS - Advokaat*

OMSLAG:

Studio RUFF - Leuven

EEN UITGAVE VAN:

*TRAPPENIERS-DE MEYER
A. Cleynebouslaan 32
3140 Keerbergen
Tel. 015/52.96.21
Fax: 015/52.96.30*

*MET DANK AAN AL DIEGENEN DIE EEN STICHTEND VOORBEELD ZIJN
GEWEEST EN DIE ONS IN DE LOOP DER JAREN GELEERD HEBBEN HOE
HET MOET EN VOORAL HOE HET NIET MOET.*

*ALLE SUGGESTIES EN AANMERKINGEN DIE KUNNEN LEIDEN TOT DE
VERBETERING OF DE AANVULLING VAN DE INHOUD VAN DIT BOEK
ZIJN STEEDS WELKOM.*

*Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens-
bestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaandelijke schriftel-
ijke toestemming van de uitgever.*

ISBN 90-9007014-1

D/1994/ Gust De Meyer, Alex Trappeniers/Nr. 1

© 1994 Gust De Meyer, Alex Trappeniers

1. INLEIDING	
De basisbeginselen	7
De creaties : industriematisch en gevoelsmatig	10
De weg naar de godenstatus	11

2. SCHEMA'S EN ORGANIGRAMMEN IN DE MUZIEKINDUSTRIE	13
De auteur-komponist	13
De uitgever of publisher van een muziekwerk	14
De uitgaave van een muziekwerk	15
De producent van een muziekwerk	16
De producent van een geluidsdrager- de platenmaatschappij	17

Overzicht van de voornaamste stromen :	
De technische stroom (van demo tot geluidsdrager)	18
De informatiestroom (hoe vindt de geluidsdrager zijn weg)	19
De geldstroom (wie verdient eraan)	20

3. LEXICON	21
Verklarende woordenlijst van A tot Z	22

4. KLEINE GESCHIEDENIS VAN DE FONOGRAFIE	132
---	-----

5. OVEREENKOMSTEN	135
De artiestenovereenkomst	136
De uitgaave van een titel	140
De licentie-overeenkomst	143
De distributie-overeenkomst	144

6. INHOUDSTAFEL VAN HET LEXICON	147
--	-----

7. NOTA'S	157
------------------	-----

➤ DE BASISBEGINSELEN

De muziekindustrie is een zelfstandig economisch circuit, bestaande uit verschillende nijverheidstakken (fonogramfirma's, muziekuitgeverijen, auteursverenigingen ...). Ze heeft een dusdanig eigen karakter dat haar spelregels helemaal verschillen van de economische basisregels die gelden in andere, meer traditionele nijverheidstakken. Zoals bij deze traditionele nijverheidstakken is de muziekindustrie weliswaar begaan met hetzelfde basisprobleem. Namelijk, welke vragen leven er bij de consument en hoe kunnen die vragen best beantwoord worden in het aanbod. Maar in tegenstelling tot de klassieke marketing-methodes heeft de muziekindustrie haar eigen methoden ontwikkeld.

Zoals het woord zegt: de muziekindustrie handelt in muziek, in geluid. Dat wil zeggen, in iets geestelijk, iets immaterieel. Muziek is ongrijpbaar. Ze kan de doelgroep slechts bereiken via een materieel iets. Dat is dan de geluidsdrager. Via geluidsdragers komt de consument in contact met de muziek, niet alleen thuis maar ook in de auto, op weg naar het werk, op straat, in de winkel, op restaurant ... De massamedia, radio en televisie, het concertoptreden en ook de discotheken zijn specifieke kanalen waarlangs de muziek verspreid wordt. Via de aanschaf van een materieel produkt kan de muziekliefhebber zijn diepste immateriële zieleroerselen beleven.

De spelregels die de muziekindustrie hanteert zijn relatief in tijd en ruimte. Ze kunnen dus moeilijk in universele wetmatigheden vastgelegd worden. Wel is het zo dat bepaalde mechanismen in die industrie fundamenteel dezelfde zijn ongeacht de bedoeling waarmee de produkten worden op de markt gebracht en verhandeld. De bedoeling van de artistieke schepper van het muzikale produkt om hetzij er geld - zoveel mogelijk geld - mee te verdienen, hetzij een min of meer artistieke boodschap over te brengen (en in het beste geval beide) is in de muziekindustrie onderworpen aan dezelfde spelregels. (Populaire) muziek is koopwaar én in mindere of meerdere mate (esthetische) boodschap. Nu eens meer koopwaar dan weer meer boodschap. En het is ongetwijfeld zo dat in de muziekindustrie mechanismen werkzaam zijn die de boodschap willen bannen of een oorspronkelijk originele boodschap laten verstarren tot cliché om haar aldus beter commercieel exploiteerbaar te kunnen maken. Maar bij de verhandeling van gelijk welke muziek, een uitermate originele of een tot cliché verstande, zijn analoge mechanismen en marktprincipes werkzaam. Die gelden bovendien ook nog onafhankelijk van het muziekgenre. De basismechanismen van de muziekindustrie blijven in grote trekken dezelfde of het nu gaat om de nieuwste lichting rock- of rapartiesten dan wel om artiesten die zogenoemde smartlappen ser-
 veren. De producenten van het eerste soort muziekgenre moeten, bijvoorbeeld, even-
 veel mechanische reproductierechten betalen als de producenten van het laatste soort
 muziekgenre. Esthetische boodschap, artistieke waarde, stijlgeheimheid ... het zijn be-
 langrijke termen, maar vanuit de optiek van dit boek minder relevant. Het uit-

gangpunt is dat muziek koopwaar is geworden en dat ze geproduceerd wordt binnen een industrie.

De commercialisering en de industrialisering van de muziek dateert uit-
aard langer dan van vandaag. De mogelijkheid om geluid vast te leggen op een
geluidsdrager sinds het einde van de negentiende eeuw, heeft eigenlijk een belangrijk
stadium ingeluid voor de industrialisering van de muziek, welke de basisvoorwaarde
is voor de commercialisering. Het is pas doordat het immateriële geluid op een drager
kon vastgelegd worden dat het nu ook kon verhandeld worden. Momenteel, meer
dan honderd jaar na de uitvinding van de fonografie, tekent zich een nieuw stadium
af waar het "industriematige" aspect van de verhandeling van muziek vervangen
wordt door een "telematische". Met de ontwikkeling van telecommunicatie,
datatransmissie, kabel en satelliet wordt het mogelijk dat muziek zal geconsumeerd
worden via een computergestuurde transmissie. Via het computerscherm bestel je
thuis de muziek die je wil horen. Voorlopig evenwel draait de muziekindustrie nog
op geluidsdragers.

De mogelijkheid om muziek te industrialiseren is evenwel al lang voor de
ontwikkeling van geluidsdragers ingezet, namelijk door de uitvinding van de boek-
drukkunst. Deze heeft het mogelijk gemaakt dat de immateriële muziek kon verhan-
deld worden als muziekbladen en bladmuziek, weliswaar alleen voor tekst en/of
notenschrift. Nochtans liggen hier de kiemen van de industrie van de muziek: dank-
zij de boekdrukkunst kon muziek in grote getale gereproduceerd en verhandeld worden,
al was het maar op papier. Op dat moment kwam zich immers tussen de muziekuitvoer-
en het publiek de muziekuitegever nestelen. De bemiddelende rol van de muziekuitegever
vormde de basis van de muziekindustrie. Met de uitvinding van de fonografie zal het
zwaartepunt gaandeweg meer en meer verschoven worden naar de fonogramproducent,
evenwel niet zodanig dat de muziekuitegever zijn positie zou verliezen.

Ingeschakeld in een industrieel productieproces, is muziek dus koopwaar ge-
worden. Daardoor onderscheidt ze zich, ten dele weliswaar, van de muziek die men
klassiek of ernstig pleegt te noemen. De makers (componisten, tekstdichters) en/of de
uitvoerders worden uitsluitend door het publiek betaald. Zonder op enige vorm van
subsidiering een beroep te doen proberen de producenten de nodige winst te realise-
ren. Voor een fonogram in de winkel en voor een optreden bij een concert is de
consument bereid een prijs te betalen waartegen de makers/uitvoerders en de
fonogramproducent bereid hun muziek als het ware af te staan, ofwel op een defini-
tieve wijze op een geluidsdrager, ofwel maar tijdelijk tijdens een concert. De popu-
laire muziek is dus "selfsupporting", betaalt zichzelf, met andere woorden.

Populaire muziek wordt in de muziekindustrie geëxploiteerd in voornamelijk
drie circuits. Dat van de live-uitvoering, dat van de fonografische produktie en
dat van de muziekuitegave of publishing.

In het eerste circuit, dat van de "levende" concertmuziek, leeft eigenlijk de

pre-industriële fase van de populaire muziek-productie door. Het heeft, met de vooruitgang van de fonografie, aan belang ingeboet. Toch blijft het zijn functie als een bron van recrutering, promotie en directe confrontatie van de artiest met zijn publiek behouden. Maar een live-optreden staat meer en meer in dienst van de fonogramverkoop. Optredens staan in dienst van de promotie van de fonogramproducent, soms in die mate dat artiesten gevraagd wordt gratis op te treden ter promotie van zichzelf en de fonogramverkoop.

Het tweede circuit, dat van de fonogramverkoop, is het circuit van de snelle en onmiddellijke inkomsten (of verliezen) uit de verkoop van geluidsdragers. De fonogramproducent verkoopt zijn produkten ofwel aan een binnenlandse verdeler of groothandelaar, die op zijn beurt doorverkoopt aan de detailhandelaar, ofwel rechtstreeks aan de detailhandelaar, welke doorverkoopt aan de consument.

Het derde circuit, dat van de muziekuitgave of publishing, is het circuit van de uitgestelde inkomsten, verzameld en verdeeld door de auteursverenigingen voor uitvoeringsrechten en mechanische reproductierechten. Deze collecteren auteursrechten die voortvloeien uit elk mogelijk gebruik van de muziekwerken van de aangesloten leden, niet alleen bij de aanmaak van geluidsdragers maar ook bij alle openbare uitvoeringen van de muziek tijdens concerten, op radio en televisie, in de discotheek, de horeca ... tot in het kleinste dorp.

Alhoewel deze drie circuits min of meer zelfstandig opereren, zijn ze in elk geval op elkaar aangewezen.

Binnen elk circuit circuleren drie stromen. De stroom van de muzikale boodschap, de stroom van geld en de stroom van informatie. Maar omdat de drie circuits (concertwezen, fonogramproductie en publishing) niet onafhankelijk kunnen opereren circuleren ook tussen de drie circuits de stromen van muziek, geld en informatie. Bijvoorbeeld: de komponist/tekstdichter is niet alleen vaak ook de uitvoerder maar kan eventueel ook fonogramproducent zijn; de fonogramproducent kan eveneens de muziekuitgever van de muziekwerken zijn ... Voor het ter beschikking stellen van de muzikale boodschap in elk van de drie circuits wordt een stroom van geld in beweging gezet. Bijvoorbeeld: fees voor optredens in het concertwezen, fonogramroyalties in het fonogramcircuit en auteursrechten in het circuit van de muziekuitgave. Maar daarnaast moeten alle mogelijke instanties binnen en tussen elk der drie circuits op de hoogte gehouden worden via een informatiestroom. Het systeem van "de muziek als koopwaar" kan pas functioneren wanneer alle betrokkenen op de passende wijze geïnformeerd worden over wat er gaande is. Men zal onmiddellijk inzien dat, bijvoorbeeld, de informatie van hen die in het muzikaal produkt investeren, naar hen, die potentieel bereid zijn het te kopen, van groot belang is. De consument moet weten wat het aanbod is en moet geïnformeerd worden via de media. Maar ook de producent moet zich informeren wat bij de consument leeft zodat hij zijn aanbod daarop kan instellen.

➤ DE CREATIE: INDUSTRIEMATIG EN GEVOELSMATIG

Laat ons nog even stilstaan bij het beginpunt van de industriële ketting, namelijk daar waar de creatie van een muzikaal werk plaatsvindt. Voordere het in één van de drie circuits kan opgenomen worden dient een muzikaal werk uiteraard eerst gecreëerd te zijn. Alhoewel het onderscheid enigszins kunstmatig is kan men gewagen van twee soorten van creaties: de industriematige en de gevoelsmatige. In de praktijk zijn de industriematige en de gevoelsmatige creatie vaak in elkaar verstrengeld.

De industriematige creatie is deze waarbij de schepper van het muzikale produkt zich in zijn schepingsproces laat leiden door de (vermeende) kennis van de markt. Mogelijk heeft hij zelf een analyse van die markt gemaakt. Indien niet kan hij een beroep doen op de marktkennis van de bemiddelende instanties in elke van de drie circuits (concertorganisatoren, fonogramproducenten, muziekuitgevers) als leidend voor zijn creatie.

De industriematige creatie is veelal gebonden aan tijd en ruimte, namelijk aan wat op een bepaald ogenblik op een bepaald deel van de wereldmarkt in de markt ligt. Zo kan een bepaald muziekgenre in het ene territorium wel en in het andere geen succes oogsten, de ene keer langer de andere keer minder lang succes hebben. Veelal zijn de industriematige creaties kortstondig in duur en beperkt tot een of enkele lokale markten. Sommige muziekgenres veroveren eerst een bepaald territorium om daarna, op de terugweg in het introductiegebied, door te breken in een ander territorium. Het grootste probleem van de industriematige schepper zal dus zijn om de juiste informatie over het juiste territorium op het juiste moment te verwerken tot een muzikale synthese die gading vindt bij de fonogramproducent. En vervolgens: om alert te reageren. Het is immers duidelijk dat, wanneer meerderen dit patroon volgen, er op een bepaald ogenblik een oververzadiging komt in een bepaald genre met een overaanbod als gevolg.

De gevoelsmatige creatie is deze waarbij de schepper van het muzikale produkt creëert onafhankelijk van de vraag of het aanbod op de markt en puur gevoelsmatig overgaat tot de schepping van zijn muziekwerk. De gevoelsmatige schepper die in het industrieel proces zijn produkt aanbiedt zal vaak stuiten op, in zijn ogen, “onbegrip” voor zijn creatie, welke door de fonogramproducent “niet aangepast”, “niet verkoopbaar” of “achterhaald” zal geheten worden.

Het is verder mogelijk de gevoelsmatige creatoren in te delen in behoudsgezinde en innoverende. De behoudsgezinden hebben een uitgesproken keuze gemaakt voor een bepaald genre en geraken met hun creaties moeilijk uit dit genre. Zij koesteren een bevooroordeeld gevoel voor het eigen genre tegen andere genres. Zij reproduceren eigenlijk alleen maar genres en stijlen.

De innoverende gevoelsmatige creatoren roepen in uitzonderlijke gevallen een nieuw genre in het leven. Maar meestal slagen zij erin een synthese te maken van meerdere genres, waarmee zij min of meer intuïtief een bijdrage leveren tot een

nieuwe trend. Naarmate dergelijke creatoren creatief kunnen blijven in hun scheppingsact zullen zij een muziekgenre tot stand brengen dat tijdsloos wordt. De innoverende creatoren zullen vaak meer moeilijkheden ondervinden om de industrie te overtuigen hun produkten op de markt te brengen. Eenmaal dit toch is gebeurd en het nieuwe genre op de markt aanslaat, kan de industriematische creatie, die net in speelt op de markt, aangepaste, gelijkaardige produkten gaan produceren. Het is niet uitgesloten dat de gevoelsmatige schepper minder financieel succes zal kennen of zelfs helemaal geen in vergelijking met de industriematische, die met copieën, klonen of aangepaste producties een financiële goudader kan aanboren.

➤ DE WEG NAAR DE GODENSTATUS

Onder het hele productieproces in de muziekindustrie met zijn circuits van het concertwezen, van de fonogramproductie en de van de muziekuiteverij, elk nog eens met hun stroom van muzikale boodschap, geld en informatie, zou men nog een basisschema kunnen situeren. Die onderliggende blauwdruk is een input-output schema. Uit het oorspronkelijk grote aanbod (input) van artiesten en muzikale produkten komt er uiteindelijk slechts een klein gedeelte bij de consument (output) terecht. Het produkt dat de consument te koop krijgt aangeboden is door vele sluizen gepasseerd die gecontroleerd worden door evenveel "sluiswachters". Van lang niet alle demo-bandjes, bijvoorbeeld, die de artist and repertoire manager in handen krijgt worden professionele studio-opnamen gemaakt. De A&R manager opent voor sommige artiesten de sluis maar houdt ze voor andere gesloten. Op een ander niveau kunnen DJ's en VJ's in de media de poorten openen voor promotie of ze gesloten houden.

Velen voelen zich ongetuifeld geroepen om een carrière te maken in de muziek-industrie als tekstdichter, komponist, zanger(es), muzikant en dromen ervan een originele muzikale bijdrage te kunnen leveren, misschien zelfs hun stempel te drukken op de geschiedenis van de populaire muziek. Het door de media geïdealiseerde beeld van glamour en glitter waarin de rocksterren gedijen doet menig dromen van de godenstatus. Er gaapt evenwel een kloof tussen droom en werkelijkheid, tussen input en output. Bij het publiek is de mythe van de krantenverkoper die het tot popster brengt ongetuifeld sterk levendig. En vele gegadigden beschouwen de stap van het eerste repetitielokaal naar de grote concertpodia als vanzelfsprekend. Laat het maar onmiddellijk gezegd zijn dat het beeld van het timmeren aan de lange en harde weg naar de top met veel tegenslagen, van hard en ambitieus werken, van de steun van de juiste coaching en de juiste manager ... al een stuk realistische is.

Met hoevelen ze zijn die ervan dromen de sterren-status te bereiken is bij benadering niet te schatten. Wat wel met zekerheid mag gezegd worden is dat er maar weinig kandidaten zijn die zullen opklimmen tot de godenstatus.

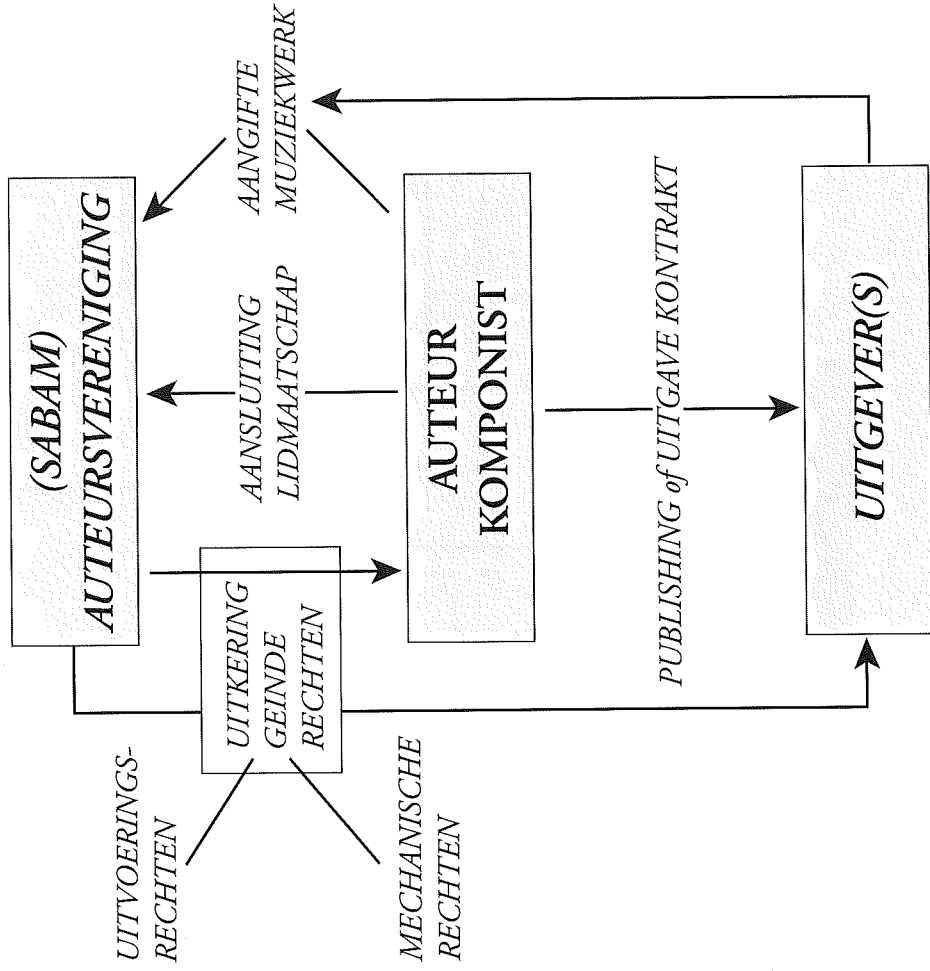
Op de volgende bladzijden worden de hoofdrolspelers in de muziekindustrie, eerst apart, en dan in een groter geheel, op een schematische wijze toegelicht.

2- SCHEMA'S EN ORGANIGRAMMEN IN DE MUZIEKINDUSTRIE

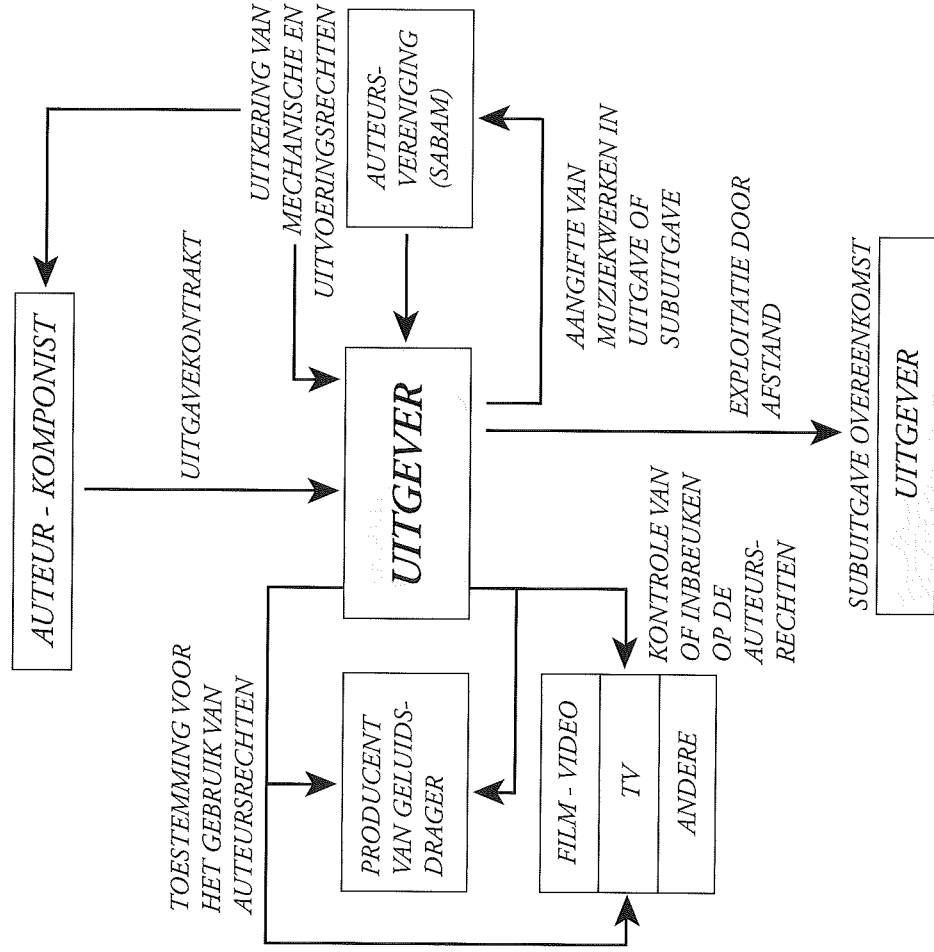
DE AUTEUR-KOMPONIST

Schrijvers van de tekst en de kompositie van een muziekwerk.

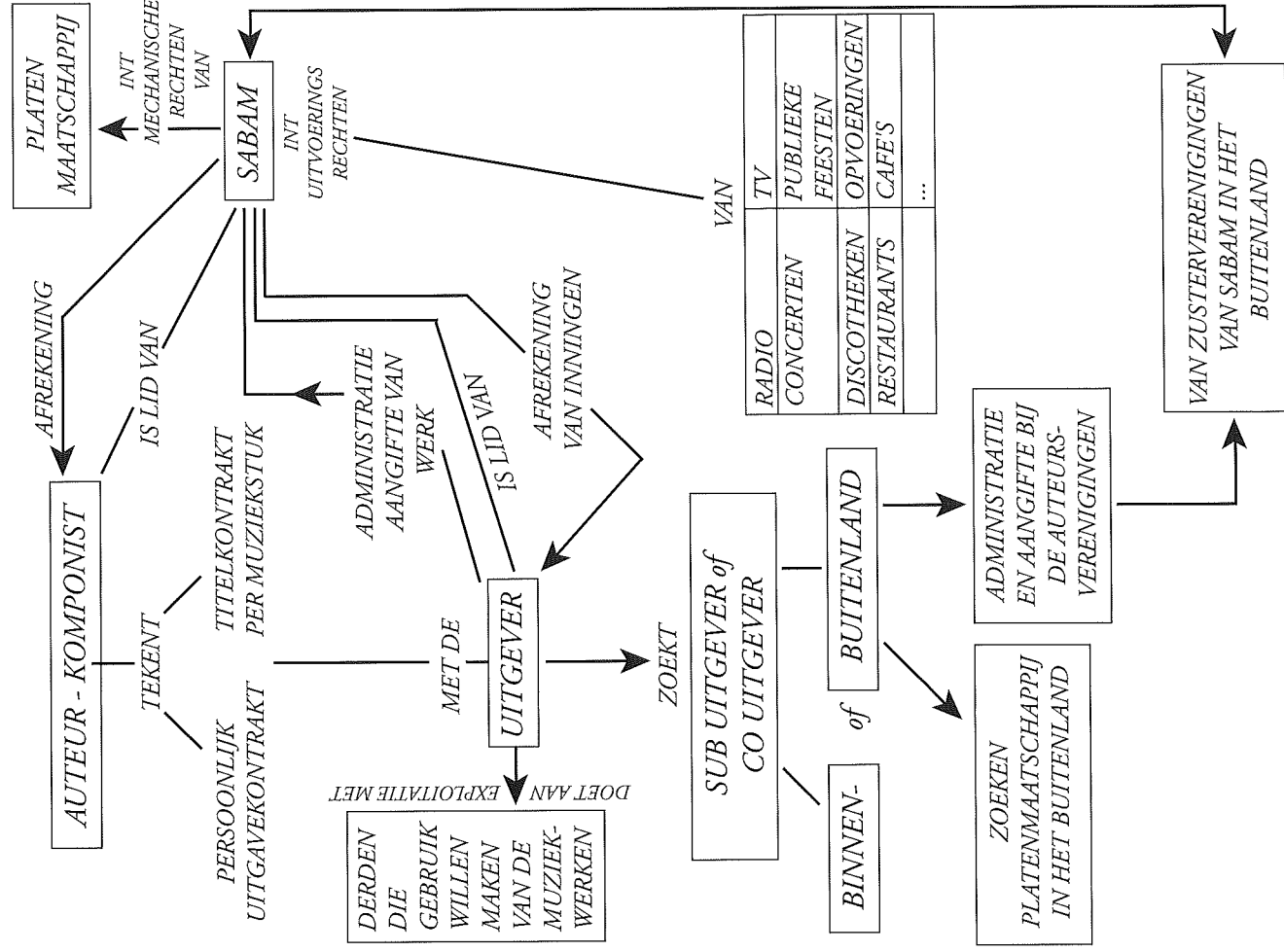

DE UITGEVER OF PUBLISHER VAN EEN MUZIEKWERK

Diegene die zorgt voor de aangifte van het muziekwerk, de bescherming van de intellectuele rechten die rusten op het muziekwerk en de exploitatie van de auteursrechten.

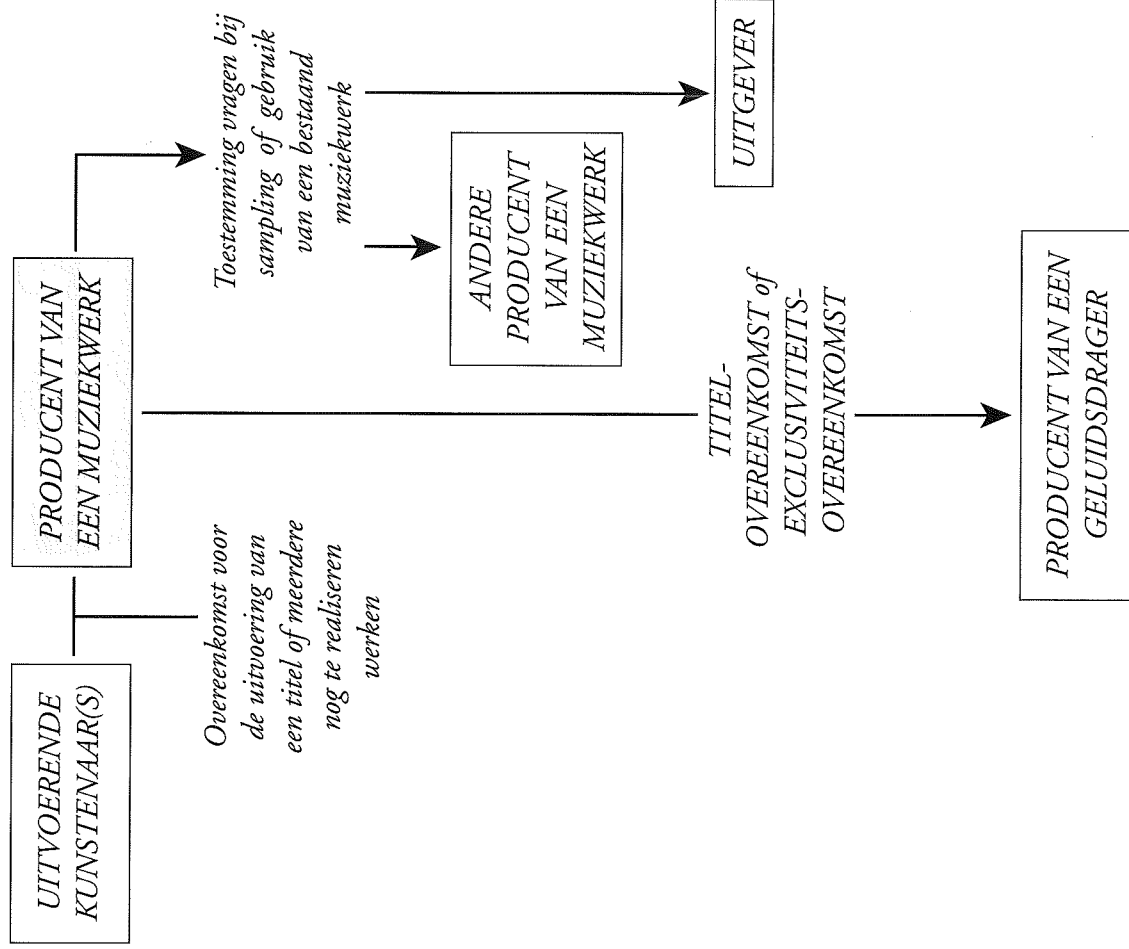

DE UITGAVE VAN EEN MUZIEKWERK

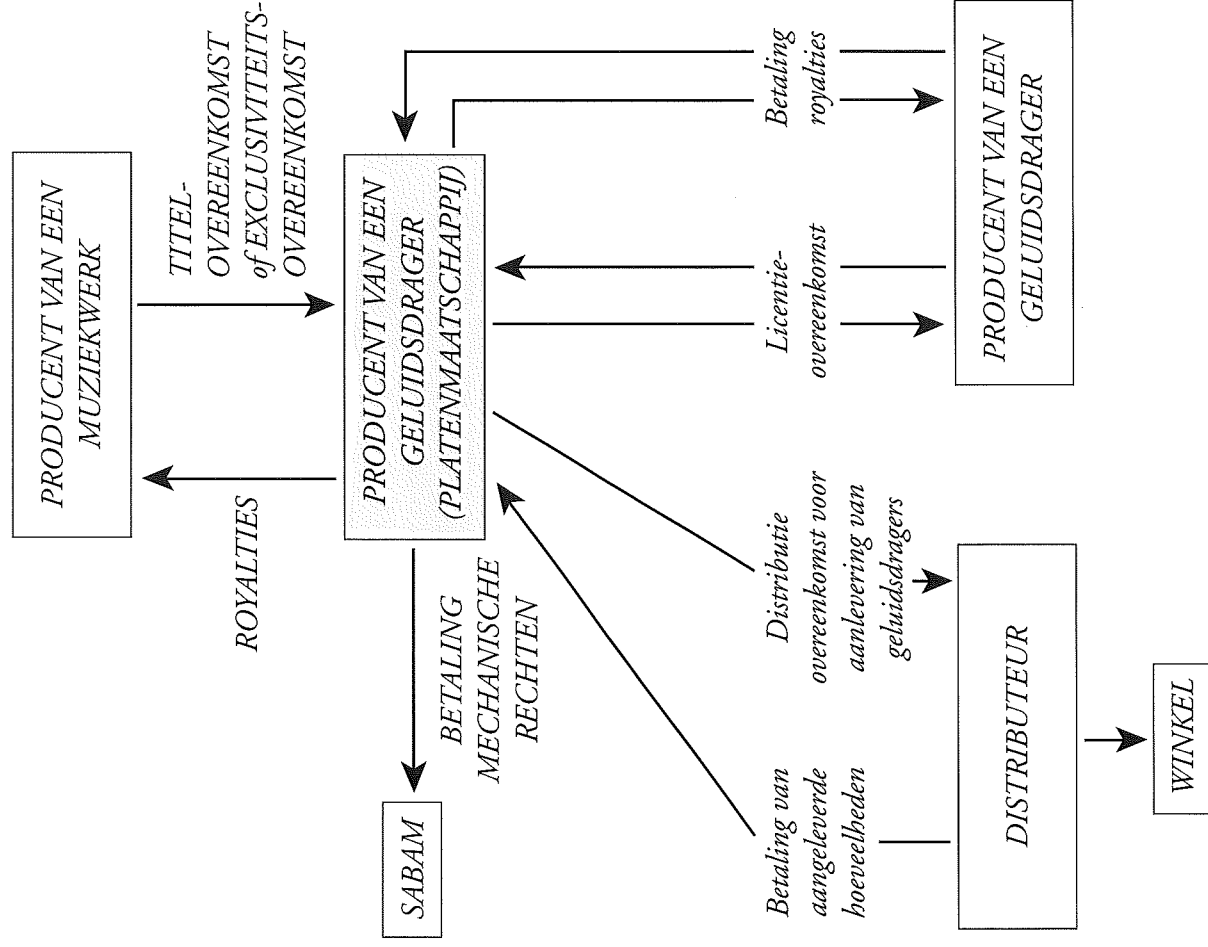
DE PRODUCENT VAN EEN MUZIEKWERK

Diegene die het muziekwerk auditief heeft vernutierijkt.

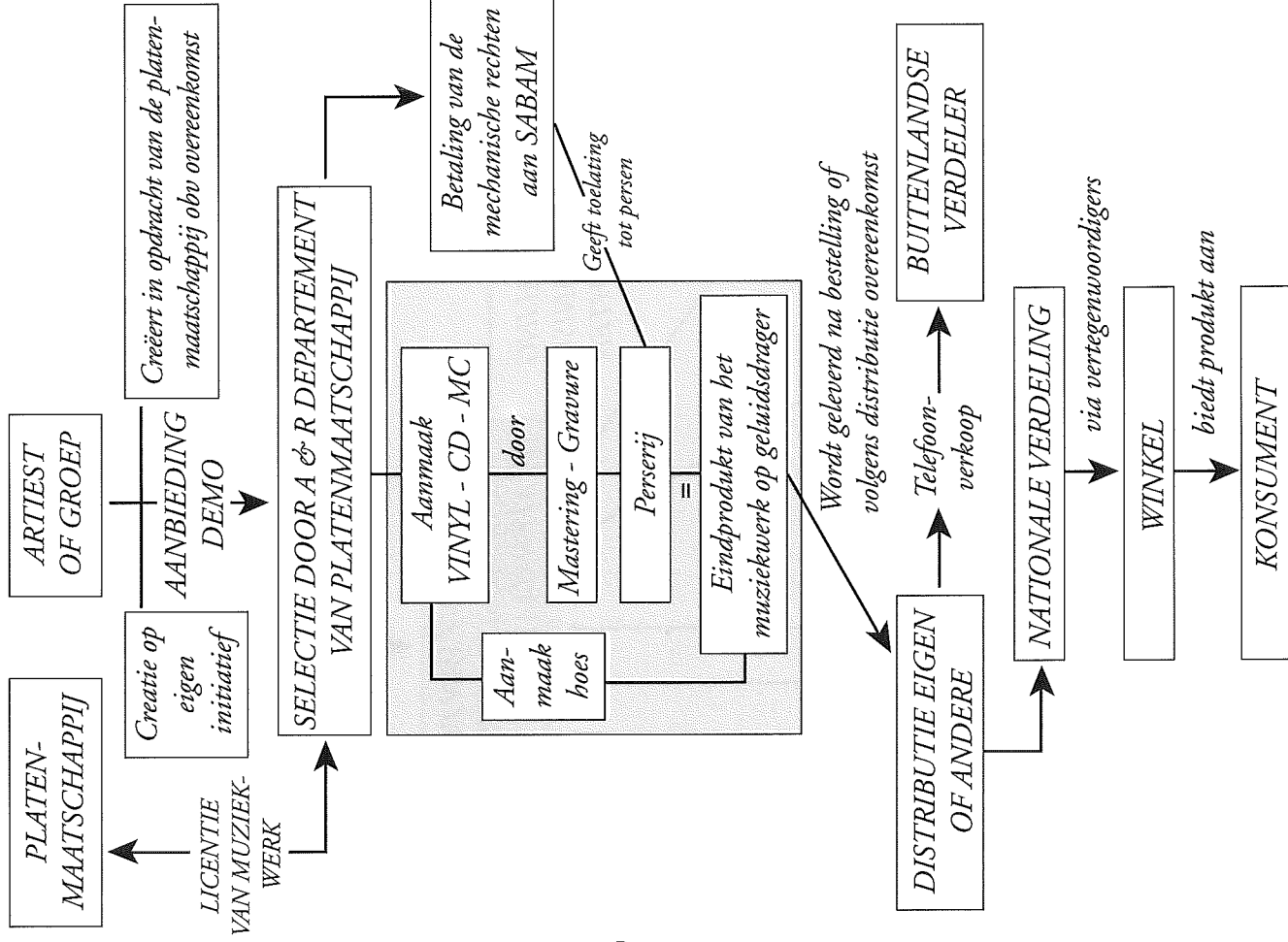

DE PRODUCENT VAN EEN GELUIDSDRAGER - DE PLATENMAATSCHAPPIJ

Diegene die het veruiterlijkste muziekwerk zal reproduceren op een geluidsdrager bestemd voor verkoop.

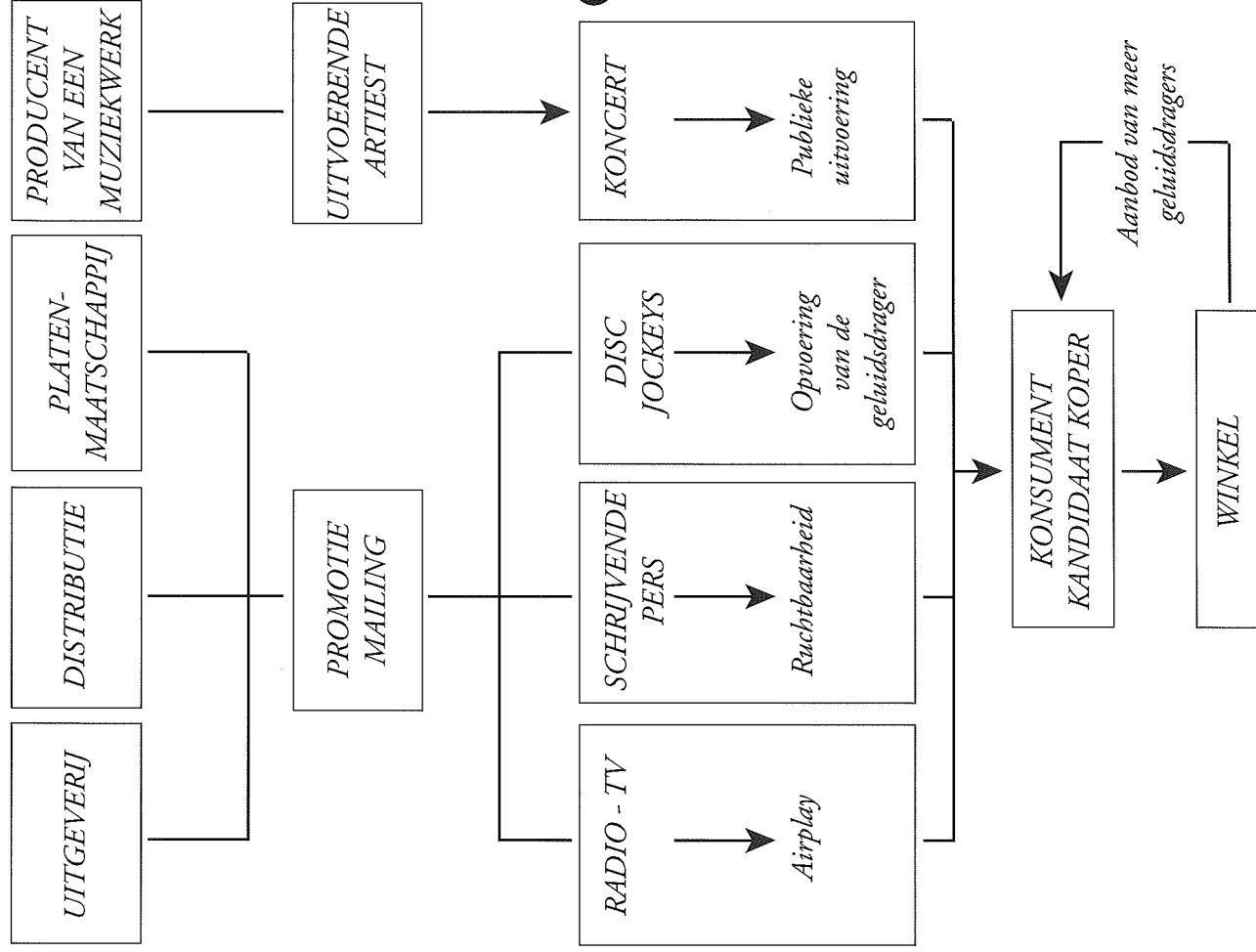

OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE STROMEN: DE TECHNISCHE STROOM (Van demo tot geluidsdrager)

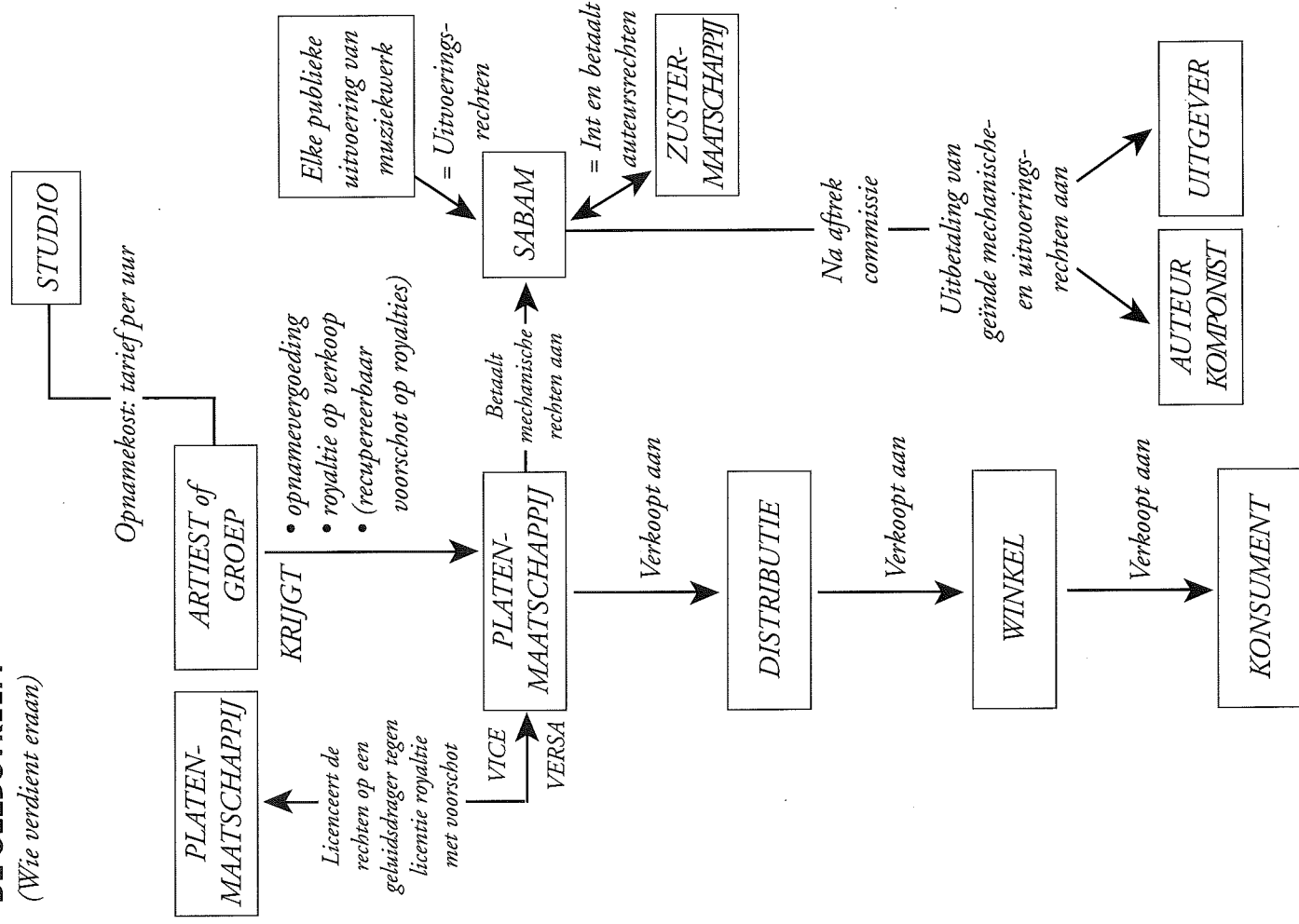
DE INFORMATIESTROOM

(Hoe vindt de geluidsdrager zijn weg)

DE GELDSTROOM

(Wie verdient eraan)

➤ DE MUZIEKINDUSTRIE VAN A TOT Z

Dit alfabetisch lexicon bevat de voornaamste termen die in de muziekindustrie circuleren. Men zal er geen namen van popartiesten of van muziekgenres in aantreffen, maar slechts die termen die te maken hebben met de business van de muziek.

Vaak is de engelstalige term verkozen boven de nederlandstalige, niet dat er geen nederlandstalig equivalent zou kunnen gevonden worden maar gewoon omdat de angelsaksische termen ingeburgerd zijn. Waar mogelijk wordt naast de angelsaksische term een nederlandstalige voorgesteld. Soms zullen minder gebruikelijke termen worden ingevoerd maar alleen in een poging om meer duidelijkheid te scheppen.

Evenmin als men de samenstellers mag verdenken van overdreven anglofiel te zijn mag men ze er ook niet van verdenken vrouwonvriendelijk te willen zijn: als er 'hij' geschreven staat dan mag dat net zo goed 'zij' zijn.

Er zij nog opgemerkt dat niet gestreefd is naar een té specialistische uitleg, een té juridische of té technische uitleg, maar dat gepoogd is een uitleg te verstrekken waarmee de belangstellende leek een inzicht krijgt in de mechanismen van de industrie die achter de muziek schuilgaat. Die uitleg is evenwel niet zodanig gepopulariseerd dat de professional niet meer zijn gading zou vinden. Hij ook zal in het lexicon nuttige informatie vinden of met de vertrekte uitleg zijn geheugen even kunnen opfrissen.

Wanneer achter trefwoord X vermeld staat '(zie Y)', dan betekent dat dat de uitleg over X bij Y kan gevonden worden. Indien er staat '(zie ook Z)' dan betekent dat dat bijkomende uitleg over X bij Z kan gevonden worden.

AAD (zie CD-CODE)

AANBEVOLEN KLEINHANDELSPRIJS (zie PPD, VERTIKALE PRIJSBINDING)

A & R

De artist and repertoire manager of het artist and repertoire departement van een fonogramfirma zoekt talent (artist) en zoekt songs (repertoire) voor de artiest die hij getekend heeft bij de fonogram company. De A & R manager is op de eerste plaats een talentscout naar nieuw en gevestigd talent, dat hij beoordeelt aan de hand van een demo of een live-concert. Indien de artiest zelf geen of onvoldoende songs aanbrengt, gaat hij bij muziekuitgevers of songschrijvers op zoek naar opnamemateriaal dat past bij (het imago van) de artiest. De A & R manager kan ook de rol spelen van speurder naar reeds opgenomen muziekwerken, welke hem worden gepresenteerd met het oog op het licentiëren ervan. Hij volgt de artiest bij de voorbereiding van de opname (het zoeken van een geschikte producer, bijvoorbeeld) en bij de opname zelf. In het algemeen volgt hij mee de artistieke en commerciële groei op van de artiest die hij in de fonogramfirma heeft binnengebracht of van het gelicentieerde produkt.

A CAPELLA

Zangstem zonder muzikale begeleiding. Letterlijk: in kapel-stijl. Stamt uit de kerkelijke muziek tot en met de zestiende eeuw die door ongeleide koren werd uitgevoerd.

ACCOUNTING OF ROYALTIES (zie ROYALTY)

ACHTERGRONDMUZIEK

Letterlijk: muziek op de achtergrond en vandaar niet al te opdringerige maar rustige, weinig aandacht opeisende muziek waarbij eventueel een taak kan uitgevoerd worden. Ook gebruikt als verzamelterm voor functionele muziek die bevestigd wordt voor extra-muzikale doeleinden zoals het opfleuren van de akoestische omgeving (in de metro), een gunstig klimaat scheppen voor de verkoop (in grootwarenhuizen) of de werkprestaties te verbeteren. De naam van één van de grote verdelers van dergelijke functionele muziek, de firma Muzak, leverde een synoniem voor deze achtergrondmuziek. Het gaat hier vaak om instrumentale arrangementen van hits. En in die zin heeft

de term muzak, en achtergrondmuziek in het algemeen, ook een eerder negatieve bijklank gekregen in de zin van 'gepolijste', gedegradeerde muziek.

ACHTERGRONDKOOR

Stembegeleiding van de 'featured' artiest bij optredens of fonogramopnamen.

ACT

Meest courante angelsaksische benaming voor een uitvoerende of fonogram registrerende artiest. Gebruikt zowel voor een solist als - en zeker - voor een groep. Wordt ook gebruikt voor de uitvoering of de performance zelf op het concert.

ADAPTATIE (zie ARRANGEMEN)

ADD (zie CD-CODE)

ADVANCES AGAINST ROYALTIES (zie VOORSCHOT)

ADVANCE (zie VOORSCHOT)

ADVOCAAT

Alle in de muziekindustrie bedrijvende instanties, zowel aan de talent-zijde als aan de business-zijde, kunnen een beroep doen op de diensten van gespecialiseerde gevolmachtigden of advocaten voor juridisch advies en voor hun vertegenwoordiging voor de rechtbank.

AFSPEELSNELHEID (zie SINGLE, LP)

AGENCY (zie TALENTAGENTSCHAP)

AIRPLAY

Voor een nieuwe fonogramopname is het essentieel dat hij te horen is op de radio en geprogrammeerd wordt in televisie-uitzendingen. Airplay verkrijgen bij radio-DJ's is één van de voornaamste betrachtingen van de promotieafdeling van de fonogramfirma. Airplay krijgen is essentieel voor het 'breken' van mainstream artiesten.

ALBUM

Stamt van de tijd van de 78 toeren-grammofoonplaten, welke een beperkte speeltijd hadden en waarvan er meerdere dienden te worden geperst in een

'album' om een bepaalde compositie helemaal te kunnen bevatten. Nadien is de term ingeburgerd, vooral in de USA, voor de totaliteit van de opnamen op een LP en vervolgens op alle andere langspelende geluidsdrager. Synoniem voor *langspeler*, ongeacht het soort van geluidsdrager.

ALBUM COVER (zie ook HOES, WIKKEL, INLAY, SLEEVE)

Alhoewel in het verleden meestal gebruikt als synoniem voor grammofoonplatenhoes (album sleeve), zou album cover in het algemeen kunnen gebruikt worden om er het drukwerk bij albums of fonogrammen mee aan te duiden, zowel wat het artistiek als commercieel aspect betreft.

ALL AREA (zie BACKSTAGE)

ALL-IN RATE

Een all-in deal is een overeenkomst waarbij de artiest voor het geven van concerten of het maken van opnamen 'alles in eens' wordt betaald, dat wil zeggen: zelf alle kosten voor zijn rekening neemt. Bij concerten is dat ondermeer de huur van de PA. Wanneer artiesten met de fonogramfirma all-in royalty-regelingen overeenkomen wil dat ondermeer zeggen dat zij zelf de kosten voor de producer moeten betalen (welke laatste een royalty tot maximaal 5% op de verkoopprijs van de fonogram kan bedingen).

ANALOOG (zie DIGITAAL)

AOR

Album oriented rock is een format van een radiostation dat cuts programmeert van rock albums, met een minimum aan hitsingles.

ARRANGEMENT

Het resultaat van het werk van de arrangeur: de muzikale compositie bewerkt voor, aangepast aan bepaalde stemmen en instrumenten. Van één muzikale compositie kunnen verschillende arrangementen gemaakt worden. Ook kan een bestaande song, voorzien van een bepaald arrangement, een ander arrangement gegeven worden. Een vokale song kan, bijvoorbeeld, een exclusief instrumentaal arrangement gegeven worden voor opname van de compositie op de soundtrack van een film. Een arrangement dat niet wordt uitgeschreven in een partituur wordt ook wel eens head arrangement gebeten: het bestaat enkel in het hoofd van de muzikant. Arrangementen bepalen in de populaire muziek de sound van een bepaalde opname, genre of stijl van uitvoering. De term adaptatie wordt gebruikt in de zin van aanpassing van een

werk voor een ander genre of medium (de adaptatie van een muzikaal werk voor een audio-visuele creatie, bijvoorbeeld).

ARRANGEUR

Diegene die een muzikale compositie bewerkt voor en aanpast aan bepaalde vokale en instrumentale bezettingen. Ook diegene die een voordien geschreven muzikale compositie bewerkt en adapteert voor gebruik in een andere dan zijn originele vorm. De arrangeur kan 10% verwerven van het totaal aan auteursrechten van een muziekwerk; dit deel kan niet verhaald worden op het deel van de auteur/komponist maar wel op dat van de muziekuitgever, met diens akkoord.

ARTIEST

In principe de meest algemene benaming voor wie gelijk welke vorm van creativiteit ontplooit (in het schrijven, produceren, uitvoeren van muzikale werken). In de muziekindustrie meestal synoniem voor uitvoerder, dit is diegene die een muzikale compositie uitvoert, live in een concertsituatie dan wel met de bedoeling er een opname van te maken in een opnamestudio, of beide samen. Door de nadruk op het aspect 'uitvoering' te leggen - de term 'uitvoerder' in zijn meest strikte vorm: diegene die het werk van iemand anders uitvoert - wil dit niet zeggen dat een artiest niet ook zelf kan componeren of tekstdichten. Integendeel zelfs, in de populaire muziek gaan deze activiteiten vaak samen. Er bestaat evenwel geen ingeburgerde term om deze uitvoerders van hun eigen muzikale composities te benoemen. Feit is dat de auteur in elk geval verdwijnt achter de uitvoerder, welke laatste altijd op het voorplan treedt. Om zich volledig op het maken en uitvoeren van muziek te kunnen concentreren, kan de artiest een manager inhuren, eventueel een talentagentschap, een advocaat en eventueel een business manager, die zich alle om de meer zakelijke aspecten van zijn carrière bekommeren. Artiësten worden, al naargelang hun succes, dit is: al naargelang de geldstroom die ze in het fonogramcircuit en het live-circuit kunnen genereren, ingedeeld in beginnende artiësten, midlevel artiësten en supersterren. De fonogramroyalties zijn evenredig aan deze positie in de succespiramide: voor een beginnend artiest zelden hoger dan zo'n 13%, voor een midlevel artiest rond 15% en voor superstars zelden boven 20% op de PPD. Supersterren zijn gericht op de wereldmarkt maar, afhankelijk van de omvang van de markt, kan een plaatselijk artiest een relatieve quasi-superster-status bereiken met nochtans een niet met de wereldmarkt vergelijkbare omzet.

ARTIESTENCONTRACT (zie FONOGRAFIRMACONTRACT (VAN ARTIEST MET FONOGRAFIRMA))

ARTIESTENLABEL

Onafhankelijk fonogramlabel dat eigendom is van de artiest en waarvoor hij zelf opnamen maakt en eventueel ook andere opnamen laat maken. Soms wordt binnen een fonogramfirma een artiestenlabel opgericht voor één van de artiesten die daar onder contract staan. Artiestenlabels geven de artiest een grotere vrijheid, verstevigen zijn onderhandelingspositie en geven hem een grotere controle over zijn opnamen, doordat hij, bijvoorbeeld, eigenaar blijft van de masters.

ARTIESTENROOSTER

Een lijst van artiesten onder contract bij een fonogramfirma, manager of concertagentschap.

ARTIST DEAL (zie ARTIESTENCONTRACT)

ARTIST DEVELOPMENT

Heeft tot doel de globale groei te overzien van de carrière van de artiest die door een fonogramfirma is getekend, zodanig dat commercieel succes groeit of tenminste behouden blijft.

ARTWORK (zie ook HOES, INLAY, LOGO, WIKKEL)

Het 'artistieke werk' waarmee een bepaald album visueel-grafisch wordt omkleed, inzonderheid op de hoes, de wikkel of de inlay maar ook op het etiket of de CD-opdruk. Het artwork kan variëren van een op zichzelf te appreciëren artistiek produkt, over een visuele voorstelling van (de muziek van) de act op het album tot een louter verkoopstimulerende prikkel. In het laatste geval wordt vaak volstaan met de foto van de act. Het artwork is in elk geval ook auteursrechtelijk beschermd.

ASCAP (zie ook BMI, SESAC)

De American Society of Composers, Authors and Publishers is de oudste Amerikaanse auteursvereniging voor uitvoeringsrechten. Gesticht in 1914. Current van BMI.

ATTORNEY (zie ADVOCaat)

AUDIOCASSETTE (zie ook GESLOTEN SPOEL-BAND, CASSETTE,

MUSICASSETTE, EIGHT TRACK, DCC)

Algemene benaming voor geluidsdragers gemaakt van tape, welke aangebracht is in een houder of cassette. Synoniem voor gesloten spoel-band. Broer van de videocassette.

AUDIOFIEL

Letterlijk: liefhebber van geluid. Inzonderheid iemand die een speciale belangstelling heeft voor bepaalde opnamen die qua muzikale uitvoering, opname en duplicatie de perfectie benaderen. Grammofoonplaten stonden bekend als audiofiel wanneer bijzondere zorg aan de gravure (op halve snelheid) en aan de persing werd besteed (met 'maagdelijk' vinyl). Sinds de opkomst van de digitale geluidsreproductie verdient elke fonogram in principe het etiket 'audiofiel'.

AUDIT

Een audit is een formele inspectie door een daartoe gemachtigde instantie, account of revisor, van de boekhouding van een firma. Vooral royalty-trekkers zijn gebaat bij een royalty audit om te zien of de rechtmatig verschuldigde royalties werden uitbetaald.

AUTEUR (zie ook COMONIST, TEKSTDICHTER)

De schepper van een intellectueel, artistiek werk, niet alleen in muzikaal maar ook in literair, plastisch, audiovisueel ... opzicht. In de muziekindustrie worden als auteurs erkend: componisten, tekstdichters, arrangeurs en tekstvertalers. De engelse term 'songwriter' wordt als overkoepelende term gebruikt voor tekstdichter en componist. Telkens als werken van een muziek-auteur in het openbaar worden uitgevoerd of worden gereproduceerd heeft de auteur recht op auteursrechten, respectievelijk uitvoeringsrechten en mechanisch reproductierechten. Pas recentelijk worden ook de fonogramproducent en de uitvoerder als een soort van auteur erkend en hen zogeheten naburige rechten toegekend.

AUTEURSCONTRACT MET AUTEURSVERENIGING

In zo'n contract staat de auteur voor een bepaalde tijd (maximaal de beschermingsduur van het auteursrecht) en een bepaald territorium (vaak voor de wereld) het gehele inningsrecht af van één of alle van zijn werken aan de auteursvereniging.

AUTEURSRECHT (IN DE MUZIEKINDUSTRIE)

Het auteursrecht komt toe aan de maker van een nieuw en origineel werk,

niet aan de uitvoerder of de verspreider, welke laatste een beroep kunnen doen op naburige rechten, dit is aan het auteursrecht verwante rechten. Het auteursrecht is een exclusief recht en kan dus aan geen enkele restrictie onderworpen worden, en is in België geldig tot 50 jaar na de dood van de langstlevende auteur (in het wetsvoorstel Lallemand wordt geleit voor verlenging tot 70 jaar). Er dient volgens de Belgische auteurswet geen enkele formaliteit vervuld te worden om te genieten van het auteursrecht; in principe is zelfs geen registratie nodig. Het auteursrecht bevat extrapatrimoniale rechten of morele rechten en patrimoniale of exploitatierechten. De morele rechten zijn niet afstaanbaar en betreffen het divulgatierecht (de auteur beslist of hij zijn werk al dan niet zal verspreiden), het recht op vaderschap (niemand anders kan zijn naam verbinden aan het werk en de auteur beslist of zijn naam bekend wordt gemaakt eventueel via een pseudoniem), het recht op respect (de auteur beslist of er wijzigingen mogen worden aangebracht aan het werk) en het retentierecht of het recht op inkeer (de auteur mag zijn werk uit de openbaarheid terugtrekken of vernietigen). Op basis van dit morele recht kan geen enkele wijziging aan tekst of muziek van een muzikale compositie, geen vertaling noch welke vorm van adaptatie ook geschieden zonder de toestemming van de auteur. De patrimoniale rechten zijn, in tegenstelling tot de morele, wel afstaanbaar en betreffen het uitvoeringsrecht, het mechanisch reproductierecht en het synchronisatierecht. Onder het uitvoeringsrecht ressorteert elke muziek die openbaar ten gehore wordt gebracht, rechtstreeks, live door (een) uitvoerder(s) dan wel via mechanische toestellen (juke box, geluidsafspeelapparaat) en ether- dan wel kabelomroepen. Het mechanisch reproductierecht heeft betrekking op de vastlegging van een werk op een drager en betreft vier aspecten: het recht om een werk op te nemen, om copies daarvan op dragers te vervaardigen, om deze dragers te verkopen en te verhuren voor privégebruik (het bestemmingsrecht), het recht om deze dragers in het openbaar te gebruiken (het gebruiksrecht, bijvoorbeeld, door een DJ) en het synchronisatierecht of het recht om een werk te gebruiken in een audio- of audio-visuele productie.

AUTEURSRECHTEN

In tegenstelling tot het 'auteursrecht' dat betrekking heeft op de wettelijke organisatie van het recht van de auteur, wordt de term auteursrechten, in het meervoud, vaak gebezigd om er de geldelijke vergoedingen resulterend uit het auteursrecht mee te benoemen. Auteursrechten worden door diegenen die ze verschuldigd zijn te betalen vereffend bij de auteursvereniging, die ze op haar beurt doorbetaalt aan de rechthebbenden, auteurs en muziekuitgevers. De uitvoeringsrechten worden nog eens opgedeeld in grote en kleine rechten: grote

rechten betreffen 'theatrale' uitvoeringen (opera, operette, theater, ballet), kleine rechten alle andere muziekuitvoeringen van de meest 'ernstige' tot de meest 'populaire'. Uitvoeringsrechten worden berekend met inachtnaam van factoren als oppervlakte van de concertzaal, toegangsprijs, konsumptieprijs ... (voor een concertinrichter wordt als richtlijn 8% op de bruto-inkomsten van een concert aangehouden). Voor de uitvoering van muziek via geluidsdragers door de omroep wordt een forfaitair inningsbedrag bediscussieerd. Mechanische reproductierechten worden berekend als een percentage op de prijs die de fonogramfirma aanrekent aan de dealer (PPD) - in de USA als een indexgekoppeld vast bedrag per opname. Sinds 1992 bedraagt het mechanisch reproductierecht 9.306% op de PPD, een percentage overeengekomen in het kader van het BIEM-IFPI typecontract. In datselfde contract is overeengekomen dat voor de DCC en de MiniDisc en voor twee jaar op dat percentage nog eens een vermindering van 25% zal worden toegestaan (de uiteindelijke mechanicals voor de nieuwe digitale geluidsdragers zal dus 6.979% bedragen). In geval van subuitgave worden de uitvoeringsrechten en de mechanische reproductierechten in Europa gewoonlijk als volgt verdeeld. Voor de uitvoeringsrechten: het aandeel van de auteur, gewoonlijk 6/12, wordt door de lokale auteursvereniging gereserveerd voor deze en de rest, ook 6/12, aan de subuitgever toegekend; deze laatste betaalt van deze 6/12 het in het subpublicatiecontract overeengekomen percentage (bijvoorbeeld 50%) door aan de originele muziekuitgever; de subuitgever kan van zijn 3/12 nog eens 1/12 afstaan aan de lokale vertaler. Voor de mechanische reproductierechten: de subuitgever houdt zijn deel (50% of minder) en betaalt de rest door aan de originele uitgever eventueel via de lokale auteursvereniging; het aandeel van de oorspronkelijke auteur bedraagt nu, in het geval de subuitgever 50% krijgt, 25% van de geïnde mechanicals; de subuitgever kan 10% (van zijn 50%) afstaan voor een lokale vertaling. Voor alle soorten van auteursrechten worden de rechten voor de auteur gelijk verdeeld onder componist(en) en tekstdichter(s).

AUTEURSVERENIGING (zie ook SABAM, SACD)

De auteursvereniging vertegenwoordigt de auteurs en de muziekuitgevers voor alle soorten auteursrecht dan wel voor één domein van het auteursrecht. Auteurs en muziekuitgevers geven aan de auteursvereniging een mandaat om hun rechten te kollekeren. De voornaamste taak van de auteursvereniging is de inning (perceptie) en de verdeling (repartitie) van de auteursrechten. Nationale auteursverenigingen hebben met elkaar wederzijdse contracten afgesloten zodat ze elkaars leden kunnen vertegenwoordigen. De kosten voor het werk door de auteursvereniging worden afgetrokken van de inningen voor de

rechthebbenden, een gegeven dat deze doorgaans bereid zijn te aanvaarden wetende dat zij als niet georganiseerde auteurs niet in staat zijn hun rechten te laten gelden.

A-ZIJDE (zie ook B-ZIJDE, FLIP SIDE)

De eerste grammofoonplaten waren slechts aan één zijde afspeelbaar. In 1904 brengt de International Talking Machine Company een langs beide zijden afspeelbare grammofoonplaat op de markt onder het label Odeon. Vandaar de behoefte om beide zijden te identificeren. Het is evenwel sinds de opkomst van de vinyl-single dat de A-kant een meerwaarde wordt toegekend: daar wordt de potentiële hit op gepresenteerd, terwijl de B-kant doorgaans dienst doet als 'opvulling' of althans als drager van een minder hitgevoelige song. Het dient opgemerkt dat de mechanische reproduktierechten verdeeld worden over A- en B-kant. Het is wel eens voorgekomen dat op die manier niet-auteurs (producers, radio-DJ's, managers ...) 'meetekenden' voor de B-kant van een single om op die manier mee te kunnen profiteren van de mechanische reproduktierechten die alleen te danken waren aan de kwaliteiten van de A-kant.

B

30

BACK CATALOG (zie ook CATALOG)

Alle fonogramopnamen die een fonogramfirma heeft gerealiseerd, meer bepaald diegene die uit de handel genomen zijn maar op een bepaald moment opnieuw kunnen uitgebracht worden.

BACKING (GROUP) (zie SIDEMAN)

BACKING TAPES (zie ook LIP SYNCING)

Banden met vooropgenomen partijen die gebruikt worden bij een live optreden.

BACKING VOCALS (zie BACKING)

BACKSTAGE

Letterlijk: achter het podium. De toelating om bij een concert of festival de ruimte achter het podium te betreden. Soms zijn er speciale ruimten afgebakend voor de pers. De meest uitgebreide toelating betreft all area. Wie z'n toegansbewijs bezit heeft toegang tot alle ruimten inclusief die waar de artiesten zich bevinden voor en na het optreden. De verschillende toelatingen worden gegeven via het dragen van pasjes.

BACKWARD MASKING (zie ook PMRC)

Het verbergen van boodschappen in songteksten door ze achterstevoren op te nemen. Zijn dus alleen te detecteren door de opname achterstevoren af te spelen. Moraalbridders zien vaak verneend satanische, erotische of gewelddadige boodschappen in min of meer herkenbare uitspraken. Indien de techniek al bewust gebruikt wordt door popartiesten dan worden de boodschappen vaak als grap bedoeld. Geven soms aanleiding tot allerhande speculaties over een groep en haar leden.

BAP (BELGISCHE ARTISTIEKE PROMOTIE) (zie SABAM)

BAF (zie ook PIRATERIJ)

De Belgian Anti-Piracy Foundation is opgericht in het kader van Sabam met steun van IFPI voor de bestrijding van de piraterij.

BAR-CODE

Een code-systeem waarmee produkten via een streepjeskode identificeerbaar en automatisch afleesbaar zijn. De bar-code is de vertaling in een streepjescode van het catalognummer van de fonogram, met welk nummer de fonogram wordt geïdentificeerd als song x van artiest y, uitgebracht door label z. Bar-coding verlicht niet alleen het stockbeheer van fonogrammen en de betaling op de verkooppunten, maar kan ook ingeschakeld worden in de samenstelling van hitparades van best verkochte fonogrammen op de verkooppunten, zoals dat het geval is met de door het marktonderzoeksbureau Gallup in Groot Brittannië samengestelde charts op basis van gescande barcodes in fonogramshops.

BEAT (zie ook BPM)

Maat(slag) of ritmepatroon.

BEGINNEND ARTIEST (zie ARTIEST)

BELASTING

Op allerhande punten in de muziekindustrie dienen belastingen te worden betaald, zo op de verkoop van fonogrammen 20.5% BTW (boeken slechts 6%), bij de inning van auteursrechten 6% BTW, bij het geven van concerten 7 à 10% gemeentetaksen.

BELGEMEX (zie ook IFPI, URADEX)

In 1978 door Uradex en Sibesa opgerichte vereniging voor de inning en de

repartitie van naburige rechten. Bij de verdeling wordt een 50-50% regeling aanvaard tussen producenten (Sibesa) en uitvoerders (25% voor Uradex, 25% voor OSE/SWU (Oeuvre Sociale des Exécutants/Sociale Werken van de Uitvoerders, opgericht in 1981 binnen syndicaal verband)). Uradex heeft Sabam gevraagd daarvoor de administratie te doen.

BENEFIETCONCERT

Concert waarvan (een gedeelte van) de opbrengst besteed wordt aan een of ander goed doel, dat ook wordt aangekondigd. Zelfs als de artiest(en) bereid zijn belangeloos op te treden, wat niet altijd het geval is, kan zo'n benefietconcert uitgespeeld worden in de imagovorming rond de artiest en in de promotie voor zijn fonogramverkoop.

BENELUXISERING (zie ook **EUROPANISERING**, **FONOGRAMFIRMA**)

Omwille van kostenbesparingen zijn via schaalvergroting de afzonderlijke markten van de Benelux geïntegreerd in een groter geheel, met name voor wat betreft de distributie van fonogrammen. De distributiecetra van de majors zijn gelegen aan de Belgisch-Nederlandse grens, zowel van de nog onafhankelijk distribuerenden als van Record Service Benelux, een samenwerkingsverband tussen PolyGram, Warner en BMG. Ook de fonogramduplicatie geschiedt in Benelux- dan wel Europees verband. Enkel de creatieve aspecten van het fonogrambedrijf blijven nationaal verankerd.

BERNE CONVENTIE (zie ook **AUTEURSRECHT**)

De Berne Conventie is opgericht in 1886 voor de bescherming van literair en artistiek werk van de auteurs. Sinds die tijd heeft ze verschillende wijzigingen ondergaan en is ze ook ondertekend door een groot aantal landen, eerst de Europese, tenslotte ook de USA. De ondertekenende landen beloven ondermeer buitenlandse auteurs dezelfde rechten toe te kennen als de eigen auteurs. De leden-landen garanderen een minimum bescherming van 50 jaar na overlijden van de auteur. De scheppers van muzikale composities krijgen het exclusieve recht om opnamen en arrangementen van hun werken toe te staan en om de openbare uitvoering van die opnamen toe te staan. Een belangrijke regel is ook dat geen formaliteiten hoeven vervuld te worden voor het opreken van de verschillende soorten auteursrecht: geen copyright registratie en geen copyright notitie (de omcirkelde C met jaar van eerste publikatie en copyright-eigenaar), welke wel geëist werden door de Copyright Act van de USA. Ook legt de Berne Conventie sterk de nadruk op de morele rechten van de auteur.

BEST OF (zie ook **COMPILATIE**)

Een 'best of' - of een 'greatest hits'-album is een compilatie-album met (vroegere) opnamen van een (overleden) artiest, eventueel aangevuld met een of twee nieuwe songs als bonus track. Aanvankelijk werden greatest hits-albums uitgebracht ter exploitatie van het materiaal van een overleden artiest of van een artiest die over het hoogtepunt van zijn carrière heen was. Sinds de jaren zeventig worden best of-albums met groot succes gereleased van artiesten die nog volop in de belangstelling staan.

BIBLIOTHEEKMUZIEK

Bibliotheekmuziek (library music) is vooropgenomen muziek, opgeslagen in een muziekbibliotheek (sound track library), welke doorgaans gebruikt wordt voor achtergrondmuziek of als filmmuziek, of, recentelijk, om uit te samplen.

BIEM

Bureau International des Sociétés Gérant des Droits d'Enregistrement et de Reproduction Mécanique. Gesticht in 1928 als internationaal overkoepelend orgaan van alle nationale auteursverenigingen voor mechanische reproductierechten.

BIEM-IFPI TYPECONTRACT (zie ook **BIEM**, **IFPI**, **LOSSE ZEGEL-CONTRACT**, **COPYRIGHT NOTITIE**)

In het typecontract tussen BIEM en IFPI, dat onderschreven wordt door de respectieve nationale organisaties, verlenen de bij BIEM aangesloten auteursverenigingen voor mechanische reproductierechten aan de nationale fonogramproducenten het niet exclusieve recht om werken uit het repertoire van de vereniging onder de voorwaarden van het typecontract op te nemen, er fonogrammen van te maken en ze te verdelen onder (een) door de fonogramfirma op te geven label(s) met het oog op de verkoop voor privaat gebruik. Onder de voorwaarden horen een zeer strenge controle op de aanmaak in perserijen in binnen- en buitenland en op de verdeling van de geluidsdragers. Er is voorzien dat van de eerste opname van een fonogram een overeen te komen aantal exemplaren vrijgesteld worden van betaling van mechanische reproductierechten voor de promotie (welke fonogrammen dan de notitie moeten dragen: "for promotion only, (not for sale)"). Elke fonogram dient in een rechthoek de afkorting van de naam van de auteursvereniging te dragen, eventueel gevolgd door BIEM indien de aanmaking bestemd is voor export, alsook de copyright-beschermingsformule. Uitgebreide labelinformatie dient verstrekt. Het regelmatig herziene contract omschrijft ook het percentage van de mechanische reproductierechten. Voor niet naleving zijn sancties

voorzien tot en met uitsluiting. In ruil voor de strenge controle waaraan ze zich blootstellen genieten de ondertekenende fonogramproducenten voordelen, zo ondermeer dat alleen mechanicals dienen verveend op de verkochte en niet op de aangemaakte fonogrammen, zoals dat wel geschiedt in het losse zegel-contract met incidentele of kleinere fonogramproducenten. Als een addendum wordt in het BIEM-IFPI typecontract ruimte gelaten voor nationale overeenkomsten.

BILLBOARD (zie VAKBLAD)

BINNENHOES (zie SLEEVE)

BIO

Bio (grafie) van een artiest die door fonogramfirmas en concertinrichters ter beschikking wordt gesteld van de media.

BLACK BOX

Auteursrechten die wel geïnd zijn door de auteursvereniging maar waarop niemand aanspraak maakt (omdat, bijvoorbeeld, in een bepaald land geen (sub)uitgever aanwezig is) zitten in de 'zwarte doos'. In sommige gevallen worden deze niet opgeëiste auteursrechten na een bepaalde periode aan de plaatselijke muziekuitgevers verdeeld.

BLADMUZIEK (zie ook GEDRUKTE MUZIEK, PRINT)

Bladmuziek duidt op het vel papier dat als drager wordt gebruikt voor een gedrukte partituur.

BLANKET LICENSE

Gebruikers van muziek (cafés, winkels, discotheken ...) krijgen van de auteursvereniging die alle composities dekt ('blankets') die deze vertegenwoordigt, zodat de gebruikers niet voor elke compositie de toelating tot uitvoering dienen te vragen.

BMG (zie ook MAJOR)

In 1958 wordt in Duitsland de fonogramfirma Ariola opgericht binnen het Bertelsmann-conglomeraat. Met de koop in 1979 van het Amerikaanse Arista door Ariola-Eurodisc wordt de laatste kandidaat voor wereldwijd major. In 1986 koopt Ariola de Amerikaanse major RCA. Deze Radio Corporation of America had zelf in 1929 Victor opgekocht dat zelf teruggaat op de eerste fabrikanten van grammofoonplaten en ook op de ontwerpers van het Nipper-

logo (met de hond voor de trechter). Sinds 1987 worden alle labels gegroepeerd onder de naam Bertelsmann Music Group. BMG heeft ook nog een joint venture met het new age-label Windham Hill en is ook eigenaar geworden van het franse Vogue. BMG is ondermeer nog bedrijvig in merchandising en heeft in BMG Music Publishing één van de grootste muziekuitgeverijen.

BMI (zie ook ASCAP, SESAC)

Broadcast Music Inc. is één van Amerika's twee grote auteursverenigingen voor de inning en verdeling van uitvoeringsrechten. Gesticht in 1940 door een groep radiolozers nadat ze het ASCAP-repertoire geboycot hadden (ASCAP eiste meer geld voor uitzending van door haar gecontroleerde songs). BMI zou het monopolie van de Tin Pan Alley-muziek en van de Broadway- en Hollywood-componisten doorbreken door composities van minderheidsmuziek (country en rhythm and blues, later rock 'n' roll) in zijn repertoire op te nemen.

BOOKEN (zie ook CONCERTINRICHTERSCONTRACT)

De concertinrichter engageert een artiest door bij een concertagentschap een concertinrichterscontract te ondertekenen. Meteen 'bookt' hij dan de artiest.

BOOKINGSKANTOOR (zie BOOKINGSAGENTSCHAP)

BONUS TRACK

Extra track op een geluidsdrager. Soms wordt aan de normale editie van een fonogram een bonus track toegevoegd omwille van promotionele redenen maar ook, bijvoorbeeld, om parallelimport te ontmoedigen.

BOOKINGSAGENTSCHAP (zie CONCERTAGENTSCHAP)

BOOTLEG (zie ook PIRATERIJ)

De praktijk van het ongeoorloofd opnemen van een live-uitvoering of van een omroep-uitzending met het doel die te commercialiseren wordt bootlegging geheten. Ook wel 'witte platen' geheten omwille van de vaak witte beschermhoes met alleen maar de naam van de uitvoerder en het gebootlegde concert. De term zelf stamt uit de periode van de drooglegging in de USA, waar bootleg synoniem was voor in de laarzen gesmokkelde drank. Bootlegs hebben vaak een mindere geluidskwaliteit omdat de opnamen soms worden gemaakt met in de concertzaal binnen gesmokkelde opname-apparatuur. Maar soms worden bootlegs ook gemaakt van van het mengpaneel 'afgetapte' tapes. Alhoewel bij wet verboden, is bootlegging soms oogluikend toegestaan uit promotie-overwegingen voor een artiest. Bootlegs functioneren als collectors items.

BOP/UPPI

In 1990 opgerichte Beroepsvereniging van Onafhankelijke Producenten van Fonogrammen en Videogrammen - Union Professionnel des Producteurs Indépendants de Phonogrammes et de Vidéogrammes). Independents-tegenhanger van IFPI Belgium.

BONUSTRACK (zie ook PARALLELIMPORT)

Extra opname die op een geluidsdrager wordt toegevoegd aan de opnamen zoals die zijn opgenomen op een ander soort van geluidsdrager of editie van de langspeler.

BOTTLENECK-GITAAR (zie SLIDE-GITAAR)

BPM (zie ook DISCOTHEEK, DJ)

Beats per minute. Aanduiding van het tempo of het aantal beats per minuut bij dansmuziek. Helpt de DJ in het selecteren van opnamen (op maxisingle) zodat de ene opname in de andere naadloos kan overvloeien.

BREAK (zie ook RIFF)

Korte instrumentale passage in een song. Plaats voor een riff.

BRIDGE

Dat gedeelte in een song dat de overgang markeert naar een ander deel. Overgang tussen strofe en refrein.

BUMA (zie ook STEMRA, AUTEURSVERENIGING)

Het Bureau voor Muziek-Auteursrecht is de Nederlandse auteursvereniging voor uitvoeringsrechten.

BUDGET ALBUM

Album dat aangeboden wordt aan een lagere prijs dan de mid price albums, welke zelf aangeboden worden aan een lagere prijs dan de front-line of top price albums. Het gaat vaak om ouder materiaal, dat ofwel in zijn originele versie wordt heruitgebracht op een album, ofwel wordt verzameld op compilatie-fonogrammen. Bepaalde budget labels hebben zich gespecialiseerd in deze budget lines. In 1993 kost een budget price album ongeveer de helft van een top price album (en nog minder) en een mid price album ongeveer tweederde van een top price album. De nieuwigheden worden vanzelfsprekend aangeboden in de top price klasse.

BULLET (zie ook HITPARADE, TIPPARADE)

Een sterretje, stip of gelijk welke andere aanduiding naast een song in een hit- of tipparade duidt er op dat de betreffende opname sterk aan het klimmen is naar de top. Songs met bullets worden in het Nederlands omschreven als stijger van de week, troetelschijf, alarmschijf ...

BUSINESS MANAGER

Persoon die alleen de financiële zaken behartigt in de carrière van de artiest. Tevens financieel adviseur van de artiest. Zijn advies betreft de wijze waarop diens inkomen best kan beheerd worden. Voor artiesten wier inkomsten substantieel zijn.

B-ZIJDE (zie A-ZIJDE)

CARTRIDGE (zie ook CASSETTE, DUPLICATIE)

Houder van de cassette-tape. Cassettehouder.

CASSETTE (zie ook MUSICASSETTE)

Algemene benaming voor kleine, stereo gesloten spoel-magnetofoonbanden opgeborgen in een cassettehouder. Uitvinding van Philips en in 1964 commercieel op de markt gebracht. Op blanco cassettes zijn geen opnamen opgenomen. Musicassettes zijn voorbespeeld. Afhankelijk van de speeltijd spreekt men van C-30, C-45 ... C-120 cassettes. Stootte in de USA de eight-track van de markt en wist daar een groot marktaandeel te verwerven ten nadele van de grammofoonplaat (ondermeer door zijn portable gebruik in de gettoblasters, grote radiosystemen).

CASSETTEHOUDER (zie CARTRIDGE)

CASSETTEDOOSJE (zie ook DUPLICATIE)

Doorschijnend plastic doosje dat als bescherming dienst doet van blanco of voorbespeelde cassettes.

CAS(SETTE)SINGLE (zie SINGLE)

CATALOOG (zie ook BACK CATALOG)

Het geheel van commercieel beschikbare opnamen van een fonogramlabel of fonogramfirma of het geheel van songs, verworven door een muziekuitgeverij.

Soms ook gebruikt voor het geheel van opnamen van één artiest of het geheel van songs van één auteur. De opnamen die een fonogramfirma in het verleden heeft gerealiseerd wordt ook back-catalogoog gebeten. Elke fonogram uit de catalogoog van de fonogramfirma heeft een catalogonummer, vertaald in barcode, welk catalogonummer ondermeer een vlotte bestelling moet mogelijk maken.

CATALOGOOGCONTRACT (zie SUBPUBLICATIECONTRACT)

CATCH ALL

In een overeenkomst die de artiest sluit met de fonogramfirma kunnen alle soorten van bestaande geluidsdragers waarop opnamen zullen worden uitgebracht worden geciteerd, maar bepaalde geluidsdragersystemen van de toekomst niet worden voorzien. Idem voor soorten van auteursrechten in overeenkomsten van auteurs met muziekuitegivers (in vroegere contracten konden songs gespeeld door arcade games of via computer software niet worden voorzien). Daarom tracht de fonogramfirma en de auteur zich veilig te stellen door een catch all-clausule ("en alle in de toekomst ontwikkelde geluidsdragers", "en alle auteursrechten die in dit contract niet vermeld zijn").

CATERING

Een gespecialiseerde firma zorgt voor de voedselvoorziening van de artiest en zijn gezelschap, vooral bij concerten. Grote acts nemen hun caterer mee op concerttournee.

CD (zie ook DIGITAAL)

De compact disc is in feite het kind van de laservision-beeldplaat, een door een laser gelezen optische plaat of laserdisc, die sinds 1972 ontwikkeld is door MCA (met IBM in Discovision Associates, welke de meeste patenten bezit op de CD-technologie) en Philips. Op de audiovariant van de optische plaat of laserdisc, de CD, die door Sony en Philips is ontwikkeld en in 1983 op de markt is gebracht, zijn de geluidstrillingen digitaal opgeslagen. De digitale informatie wordt op de CD vastgelegd in een spiraalvormig spoor van kuilgates welke bij het afspelen door een laser worden afgetast. Het al of niet reflecteren van zo'n kuiltje door het laserlicht resulteert in het toekennen van de waarden 0 en 1, waarin het geluid is vertaald.

CD-ALBUM (zie ALBUM, CD-SINGLE)

CD-CODE

Uit drie letters bestaande code, waarbij elke letter de waarde A (analoog) of D (digitaal) kan aannemen. De eerste letter staat voor de analoge of digitale originele opname, de tweede voor de mixing, de derde voor de mastering (al-tijd D). Opnamen van voor het digitale tijdperk kunnen alleen digitaal gemasterd zijn. Volledig digitaal opgenomen, gemikte en gemasterde tracks dragen de code DDD.

CD-E (zie ook CD, CD-R, MD)

Met de recorderase of erasable CD kunnen quasi onbeperkt clone-copies gemaakt worden en ook opnieuw uitgewist worden. In 1987 aangekondigd door Philips. Het zal echter Sony zijn die met de mini disc zijn variant op de CD-E probeert te doen ingang vinden vanaf 1993 voor de massamarkt, terwijl Philips zich dan tenvolle concentreert op de DCC. Philips kondigt uel aan de CD-E tegen 1996 op de markt te brengen maar dan als alternatief voor de DAT voor semi-professionele toepassingen.

CD-I (zie ook CD)

De compact disc interactive is een CD waarop tegelijk geluid, al dan niet bewegende beelden en tekst digitaal kunnen worden gestockeerd. Via de computer kan zelf interactief ingegrepen worden in de afwikkeling van de gegevens informatie. De eerste toepassingen in de muziekindustrie van CD-I in 1991 resulteerde in een CD-I met geluidsopnamen, vergezeld van teksten van de songs, labelinformatie, foto's, een discografie van en een interview met de artiest.

CD-MAXI (zie CD-SINGLE)

CD-R (zie ook CD, CD-E, MD)

In 1987 kondigt Philips de CD write once, CD-WO of CD-R aan. Met deze 'opname-CD' kan de consument één clone copie maken, gebruik makend van de WORM-technologie (write once read many). Blanco plaatjes kunnen dus een keer zelf volgeschreven worden maar dan niet meer gewist.

CD-SINGLE (zie ook SINGLE, CD)

In 1987 geïntroduceerd ter vervanging van de 7 inch 45 toeren-grammofonplaat, had de CD-single een afmeting van 3 inch doormeter. Ondermeer omdat een adaptor nodig was om de 3 inch single uit te breiden tot een 5 inch-plaat, welke alleen in de bestaande afspelapparatuur kon afgespeeld worden, zette dit formaat zich niet door en werden CD-singles later op 5

inch-formaat aangemaakt. Vanaf 1992 wordt de term CD-single gereserveerd voor CD's met twee titels, verpakt in een kartonnen hoes, terwijl een CD met meer dan twee opnamen maar geen album, een CD-maxi wordt genoemd. Zoals een CD-album is de CD-maxi verpakt in een juwel box.

CENTRALE LICENTIE (zie ook EUROPANISERING)

Eind van de jaren tachtig ingezette trend waarbij fonogramfirma's de verschuldigde mechanische reproductierechten voor produkten die zullen verdeeld worden in meer dan één land van Europa voor heel Europa betalen bij één Europese auteursvereniging voor mechanische reproductierechten in de plaats van bij elk van de nationale auteursverenigingen, maar waarbij de centrale licentienemer daarna wel de nationale auteursverenigingen doorbetaalt a rato van de in dat land verkochte eenheden: central licensing maar geen central accounting wel lokale distributie. Central licensing zou kostenbesparend zijn. In 1993 heeft PolyGram een centrale licentie-overeenkomst met de nederlandse STEMRA, het Duitse GEMA (Gesellschaft für Musikalische Aufführungs und Mechanische Vervielfältigungsrechte) met BMG en Warner, het Franse SDRM (Société pour l'Administration du Droit de Réproduction des Auteurs, Compositeurs et Editeurs) met Sony Music Entertainment. GEMA (voor het internationaal repertoire) én SDRM (voor het nationale repertoire in de verschillende Europese landen) met EMI.

CHARTS (zie HITPARADE)

CISAC

De Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs is een associatie van auteursverenigingen voor uitvoeringsrechten, die op internationaal vlak principes formuleert voor de inning en de repartitie van uitvoeringsrechten door auteursverenigingen over de hele wereld. Zustervereniging van BIEM, met dewelke in 1978, bijvoorbeeld, de regel is aangenomen dat om lid te kunnen zijn van CISAC alle subuitgave- of subpublicatiecontracten, zowel voor een hele catalogoog als voor een specifiek werk, voor tenminste drie jaar moeten gelden, minimum-periode voor een redelijke exploitatie.

CLUB (ZIE 99K DISTRIBUTIE)

Een fonogramclub is een distributiekanaal waarbij fonogramconsumenten leden worden van een club en er zich toe verplichten binnen een bepaalde tijd een bepaald minimum aantal fonogrammen te kopen. Clubs proberen leden te winnen door speciale aanbiedingen, zoals gratis of lage prijs-fonogrammen.

Het aanbod van de club wordt op geregelde tijdstippen bekend gemaakt aan de leden via folders.

CO-AUTEUR

De co-auteur is diegene die, samen met de componist en/of de tekstdichter van een song medeïgenaar is van de song. Het co-writer-schap is wel eens in een kwaad daglicht komen te staan doordat, bijvoorbeeld, managers, omroep-programmatoren of uitvoerders toegelaten werden 'mee te tekenen' voor de eigendom van de song in de hoop dat die daardoor meer gepromoot, geprogrammeerd of uitgevoerd zou worden. Het auteursrecht van een werk gemaakt door meerdere auteurs valt pas in het openbaar domein 50 (straks 70) jaar na de dood van de langstlevende auteur.

COMMISSIE

Een gewoonlijk in percentages uitgedrukt loon, berekend op het loon van een derde, dat iemand ontvangt voor de diensten bevozen aan die derde. Bijvoorbeeld: managers krijgen een commissieloon op de inkomsten van de artiest, concertagentschappen krijgen een commissie op de uitkoopssom.

COMPILATIE-ALBUM (zie ook COUPLING, SAMPLER)

Album waarop meerdere, meestal voorheen gereleasde tracks of remixen van titels worden verzameld. Compilatie-albums kunnen opnemen of bits van één artiest bevatten dan wel van verschillende artiesten. Compilaties kunnen ook gebouwd worden rond een bepaald thema (kerstmis, bijvoorbeeld) of tijdsperiode ('de grootste hits uit de jaren zeventig', bijvoorbeeld). Compilatie-albums worden wel eens uitgebracht door gespecialiseerde fonogramfirma's (Arcade, K-tel) en worden ook op televisie geadverteerd, in welk geval men over TV merchandising spreekt. In de Benelux opereren nog in die sector EVA (van EMI, Virgin en Ariola) en Magnum (samenwerking tussen PolyGram, Warner en Sony). In het kader van het BIEM-IFPI typecontract is sinds 1992 het aantal toegelaten werken op verzamelalbums verhoogd van 18 tot 20.

COMPONIST

Diegene die de muziek componeert, zowel bij een instrumentale compositie als bij een song. Als hij niet zelfde tekst dicht bij een door hem gecomponeerde song, schrijft de tekstdichter een tekst bij de muzikale compositie van de componist. De componist kan ook de muziek componeren bij een bestaande tekst. Componist en tekstdichter (soms een vertaler) verwerven, als auteurs, inkomsten uit de auteursrechten.

COMPOSITIE

Het resultaat van het werk van de componist. De compositie kan uitgescreven zijn als bladmuziek of niet. In het laatste geval wordt ze gecreëerd in de muziekstudio of op repetities van de act, en eventueel vastgelegd op een geluidsdrager; indien succesvol kan de compositie achteraf nog van de geluidsdrager worden overgeschreven en uitgegeven als bladmuziek.

COMPULSORY LICENSES

Een in de USA geldende regeling waarbij de muziekuitgever het gebruik van een muzikale compositie voor opname niet kan verhinderen. Voorwaarde is ondermeer dat de compositie eerder al op fonogram is uitgebracht.

CONCEPT ALBUM

*Album waarvan de afzonderlijke tracks verbonden zijn door een rode draad, samengesteld zijn rond een centraal concept of thema, tekstueel dan wel muzikaal. Rockopera's, als *Tommy* (*The Who*), zijn concept-albums bij uitstek.*

CONCERT

De publieke uitvoering 'live' van een reeks songs door een zelfde artiest of act. Alhoewel het concert vaak een authentiekere gebeurtenis wordt gebeten dan een fonogrambeluistering, omdat de uitvoerder op het concert rechtstreeks geconfronteerd wordt met de fans, wordt het concert toch ingeschakeld in de promotiestrategie van de artiest en zijn fonogramopnamen. Concerttournees vallen dan ook vaak samen met de release van een nieuw album. De uitvoering van een programma door een artiest op een concert wordt in het dagelijks taalgebruik ook 'optreden' gebeten. Het engels kent voor een betaald optreden het woord 'gig'.

CONCERTAGENTSCHAP

Een concertagentschap, ook wel bookingsagentschap of boekingskantoor, bemiddelt tussen de inrichter van een concert en de artiest (of diens manager of agent). Zijn voornaamste taak is zorgen voor optredens van artiesten. Het concertagentschap heeft vaak artiesten exclusief onder contract staan, welke dus in principe niet kunnen geboekt worden bij een ander concertagentschap. In de praktijk komt wel het dubbelboeken voor. Het concertagentschap bemiddelt dus voor verschillende artiesten en onderscheidt zich in die zin van de impresario, die dezelfde functie uitoefent voor één enkele artiest en dus in de buurt komt van de taak van de persoonlijke manager. In België worden artiesten vaak geboekt bij hun manager; zo wordt vermeden dat er twee keer een fee wordt betaald, één aan de manager en één aan het bookingsagentschap.

In de volksmond wordt een concertagentschap vaak een impresariaat genoemd. De exploitatie van een concertagentschap vereist in België per gewest een licentie van het Ministerie van Arbeid en Tewerkstelling.

CONCERTAGENTSCHAPSCONTRACT (VAN ARTIEST MET CONCERTAGENTSCHAP)

De artiest verlangt van een concertagentschap dat deze de mogelijkheden zoekt eenmalig concerten te kunnen geven of een concerttournee te ondernemen. Op nationaal vlak gaat het vaak om een exclusieve overeenkomst, waarbij de artiest zich er voor een bepaalde periode toe verbindt bij geen ander concertagentschap geëngageerd te kunnen worden voor een optreden. Op internationaal vlak zoeken buitenlandse concert- of talentagentschappen in een vreemd land een subconcertagentschap voor de organisatie van een eenmalig concert of concerttournee. Het concertagentschap zoekt lokaties en inrichters voor het concert en tekent het concertinrichterscontract met de concertinrichter. Voor zijn moeite om werk te vinden voor de artiest in het live circuit krijgt het concertagentschap een vergoeding van vaak zo'n 10 à 15% op de uitkoopssom die de artiest vraagt voor zijn optreden.

CONCERTINRICHTER (zie ook CONCERTINRICHTERSCONTRACT, CONCERTPROMOTOR)

De instantie die via het concertagentschap een artiest engageert om hem te laten optreden op een door hem gekozen lokatie. De concertinrichter draagt alle kosten die met het optreden verbonden zijn, van uitkoopssom van de artiest, over zaalhuur, taxen (gemeentetaksen en BTW), auteursrechten, sociale lasten voor de artiest, security, catering, eventueel podiumbouw, klank- en lichtinstallatie ... tot en met het drukken van de toegangstickets. Hij is dus verplicht zijn break even te berekenen, dat wil zeggen een inkomprijs vast te stellen aan de hand van de schatting van het aantal concertgangers. Eenmaal het break even-punt bereikt, eenmaal de totale inkomsten de totale kosten dekken, wordt het concert winstgevend.

CONCERTINRICHTERSCONTRACT (VAN CONCERTAGENTSCHAP MET CONCERTINRICHTER/CONCERTPROMOTOR)

Het concertagentschap, dat door de artiest gevraagd is hem te vertegenwoordigen in het live circuit, gaat op zoek naar een geschikte lokatie en een concertinrichter en sluit met de laatste een overeenkomst waarin zijn bepaald: dag en uur van optreden, lokatie, lengte van het optreden, bedrag en wijze van betaling (gewoonlijk wordt door de artiest een garantie vooraf gevraagd), backstage regelingen, vrije entree-regelingen, allerhande verantwoor-

delijkbeden (bij vandalisme, bijvoorbeeld), de rechten op film- en video-opnamen, aanwezig personeel ... tot en met de kledkamervoorzittingen, merk van limousines, aantal flessen welomschreven drank, flesopener inclusief. Technische gegevens in verband met podium, muziekinstrumenten, licht- en geluidsversterkingsinstallatie worden vastgelegd in een apart document, de rider. In de verdeling van de inkomsten uit de ticketverkoop zijn volgende varianten mogelijk. Op nationaal vlak en vroeger ook voor buitenlandse acts, wordt het concertagentschap een bepaald percentage toegezegd, van zo'n 10 à 15%, op de uitkoopsum, ongeacht de inkomsten groot dan wel klein zijn. Top acts, zeker van zichzelf, kunnen de rollen omkeren: de concertinrichter of concertpromotor krijgt dan een bepaald percentage toebedeeld niet meer op de uitkoopsum maar op de netto-inkomsten. De uitkoopsum zelf is nu een bod gedaan door de concertinrichter op basis van een break even, berekend op een totale uitverkoop van de tickets. Dit bod is vooraf gegarandeerd aan de artiest. Dan worden van de totale inkomsten afgetrokken: BTW (6%) en gemeentetaksen (7 à 10%), auteursrechten (8%), de produktiekosten (zaalhuur, affiches en publiciteit, security, humpers, zaalpersoneel, catering, podiumbouw ...), transport en allerhande verzekeringen (tegen brand of voor gemaakte kosten indien de act niet opdaagt), bedrijfsvoorheffing op het loon van een buitenlands artiest (22,2%). De dan resterende netto-inkomsten worden onder act en concertinrichter verdeeld op percentuele basis (van 85/15% tot 90/10% en nog minder voor de promotor bij concerten van grote acts begin van de jaren negentig). Nog een stap verder gaan artiesten die de concertinrichters concerten laten organiseren op een flat fee-basis: de concertinrichter of concertpromotor krijgt dan een vooraf overeengekomen vast bedrag (geen percentage meer), in welk geval de artiest, zeker van zijn succes, alle risico's draagt.

CONCERTPROMOTOR (zie ook CONCERTINRICHTER)

De concertpromotor combineert de functie van concertagentschap en van concertinrichter. Zijn bemiddelende rol van concertagentschap gaat over in de risicovolle onderneming van het inrichten van concerten.

CONCERTTOURNEE

Een op bepaalde data geplande opeenvolging van concerten van een artiest op nationaal, internationaal en zelfs intercontinentaal vlak. Van grote concerttournees wordt gezegd dat ze minder winstmakend zijn dan men zou vermoeden (omwille van de massale belangstelling) maar dat ze noodzakelijk zijn voor de promotie van de artiest en vooral van zijn fonogramverkoop.

CONSOLE

Het mengpaneel in een opnamestudio waarlangs de geluidsignalen van stemmen en muziekinstrumenten (eventueel rechtstreeks aangesloten op het mengpaneel, voor synthesizers, bijvoorbeeld) passeren en die toelaat deze te kleuren zodat de gewenste sound verkregen wordt. De console bevat een aantal ingangen (van vier tot 24 en meer) die corresponderen met eventueel sporen op de bandopnamer. Het resultaat van deze opname kan eventueel nog eens door de console worden gestuurd om een tweede mixing van de originele mastertape te bekomen.

CONSUMENT

Vanzelfsprekend doelwit van de fonogramfirma, dat meldenswaard is omdat de consument tenslotte beslist of de investering in de produktie en de promotie van een fonogram kan gerecupereerd worden. Kennis van de consument, door marktonderzoek dan wel door feeling, is een voorwaarde voor succes. De geleidelijke vergrijzing van de bevolking heeft het belang van de tienermarkt voor fonogrammen, bijvoorbeeld, aangetast.

CONTROLLED COMPOSITION CLAUSE

In de USA bestaande regeling waarbij uitvoerende artiesten die ook songschrijver zijn door de fonogramfirma gevraagd worden slechts een gedeelte (75% of minder) van de hen toekomende mechanische reproductierechten te eisen.

COPUBLISHING

Wanneer twee of meer muziekuitgevers de rechten bezitten op dezelfde muzikale compositie, spreekt men van een copublishing. Dit is het geval wanneer tekstdichter en componist elk hun rechten hebben afgestaan aan een verschillende muziekuitgever. Gevestigde auteurs bezitten vaak een eigen muziekuitgeverij maar sluiten copublishing deals met grote muziekuitgeverijen voor de administratie van hun rechten.

COPYCAT (zie ook FAN)

Fans die hun idool in die mate bewonderen dat ze het in attitude, gedragingen en vooral voorkomen zo perfect mogelijk kopiëren.

COPYCODE (zie ook SCMS)

Met de ontwikkeling van de DAT werd gezocht naar een mogelijkheid om te verhinderen dat van dan af een perfecte copie, een clone, kan gemaakt worden van een CD op DAT-tape via het inbouwen in de opnamemachines van een soort van stoorcode waardoor opnamen van CD's onmogelijk zouden

worden. In 1988 wordt de copycode als inadequaat verworpen: hij reduceert de geluidskwaliteit en kan bovendien omzeild worden. Later zal een beperkte stoorcode ingevoerd worden via het SCMS.

COPYRIGHT (zie ook COPYRIGHT NOTITIE)

De Copyright Act van 1976 in de USA garandeert de eigenaars van het copyright het exclusieve recht het werk te reproduceren, te adapteren, uit te geven, uit te voeren of uit te zenden. De Amerikaanse opvatting van het copyright is traditioneel meer geconcentreerd op het commercialiseerbare product en het copyright kan pas ingeroepen worden nadat het werk geregistreerd is en daardoor verplicht wordt te dragen: de letter C in een cirkel, gevolgd door het jaar van de eerste publikatie van het werk en de naam van de eigenaar van het copyright. De Europese opvatting over het auteursrecht, gestimuleerd door de Berne Conventie (ondertussen ook ondertekend door de USA), gaat meer uit van de morele rechten van de auteur en er zijn geen formaliteiten vereist ter opeising van het auteursrecht. Naar analogie met het copyright teken eisen fonogramfirma's hun naburige rechten op door het aanbrengen van een omcirkelde P, gevolgd door het jaar van publikatie en de copyright-eigenaar. Met deze omcirkelde P eisen fonogramproducenten dezelfde rechten op als diegene die ze opeisen in de copyright notitie.

COPYRIGHT NOTITIE

"All rights of the phonographic manufacturer and of the owner of the work recorded reserved. Unauthorized copying, hiring, lending, public performance and broadcasting of this record prohibited". In het nederlands: "Alle rechten van de fonografische producent en van de eigenaar van het opgenomen werk voorbehouden. Behoudens toelating zijn de veeveelvoudiging, de verhuur, het uitlenen en het gebruik voor openbare uitvoering en radio-uitzending verboden".

COUNTERFEITING (zie ook PIRATERIJ)

Vorm van fonogrampiraterij waarbij de originele fonogram, verpakking ingegrepen, zo getrouw mogelijk wordt nagemaakt, zodat de aangeboden piratfonogram een zo volmaakt mogelijke kopie is van de originele.

COUPLING (zie ook COMPILATIE, PACKAGE, SAMPLER)

Het koppelen van een artiest aan een andere in het concertwezen dan wel op fonogrammen. Het resultaat van coupling op fonogrammen zijn compilatie-albums en samplers.

COURTESY

'By courtesy' of -vermeldingen komen voor op fonogramproducties voor de fonogramfirma die één van zijn artiesten de toestemming geeft om mee te werken aan een door een andere fonogramfirma opgezette produktie, ook al staat de artiest exclusief onder contract bij de eerste. Soms kan de instemmende fonogramfirma een overrider bekomen in de vorm van een deel van de opbrengst of een vaste vergoeding.

COVER

Een opname door een artiest die oorspronkelijk door een andere artiest werd opgenomen. Een van de belangrijkste exploitatiemiddelen van een song uit de catalogoog van een muziekuitgever is zorgen voor coverversies van die song, zodat nieuwe mechanische reproductierechten vrijkomen via de cover-opname. In het engelse taalgebied wordt cover ook gebruikt voor hoers of verpakking van de geluidsdrager in het algemeen.

COVER PIRATERIJ (zie ook PIRATERIJ)

Vorm van piraterij waarbij de consument in de waan gelaten wordt dat hij te maken heeft met originele opnamen maar waar het in feite gaat om covers. Het gaat dus om bedrieglijke coverversies. In het extreme geval worden zelfs de namen en afbeeldingen van de originele artiesten geplaatst op de verpakking van de cover. Het is mogelijk dat bij deze vorm van piraterij de mechanische reproductierechten betaald zijn (en dus muziekuitgever en auteur vergoed zijn) maar het zijn de producent en ook de uitvoerder die nu verlies lijden respectievelijk in de mindere verkoop en de afwezigheid van een vergoeding voor de verkoop, waarop zij krachtens hun naburige rechten recht hebben.

CREDITS

Als erkenning van de inbreng van allen die aan de tot stand koming van een opname hebben meegewerkt, worden in de album credits hun namen en functie of bijdrage genoemd.

CREW (zie ROAD CREW)

CROCHET

Ouderwetse benaming voor talentenjacht.

CROONER

De microfoon maakte het mogelijk dat zachtere, bijna neuviende of 'kreunende' stemmen versterkt konden worden en zo boven de tonen van het orkest

konden uitsteken. Crooners staan bekend als vertolkers van sentimentele balladen.

CROSS-COLLATERALIZATION

Deals die mekaar 'kruisen' op hetzelfde ogenblik (bijvoorbeeld, wanneer een artiest een opname-deal en een publishing deal ondertekent bij dezelfde of gelieerde firma's) of na mekaar (bijvoorbeeld, wanneer een artiest een contract met de fonogramfirma hernegotieert). Artiesten stemmen er in hun eigen nadeel wel eens mee in dat voorschotten onder de aparte deals gespreid worden over beide.

CROSSOVER

Een opname, song of eventueel artiest, die voordien sterk geassocieerd is geweest met een bepaald genre (eventueel in het alternatief- of underground-circuit) en die (op grote schaal) aanvaarding krijgt in een of meerdere markten van andere genres, 'loopt over', slaat een brug. In de USA concreet weerspiegeld in de crossover van opnamen van een hitparade van een specifiek muziekgenre in de hitparade van een ander specifiek genre. Soms ook gebruikt in de zin van popularisering of verwatering van een bepaald genre of stijl.

CUSTOM LABEL

Een fonogramfirma die zijn eigen masters produceert maar gebruik maakt van de diensten van een andere, doorgaans grotere fonogramfirma om er fonogrammen van aan te maken en deze te verdelen.

CUSTOM PRESSING (zie LOONPERSING)

CUT

Verwijst naar het opnemen op een master van de welke fonogrammen zullen worden vervaardigd. Gaat terug op het proces waarbij een lakplaat wordt gesneden en, nog verder, naar de tijd dat geluidsopnamen direct gecut werden tijdens de uitvoering. Ook: een selectie van een van de meerdere opnamen op een album. Een album cut kan gereleasd worden als een single wanneer commercieel potentieel vermoed wordt. Ook track geheten.

CUT OUT

Fonogram die aan een verlaagde prijs te koop wordt aangeboden omdat ze niet meer opgenomen is in de catalogus van de fonogramfirma.

DAAD

In 1989 wordt nog een markt voorspeld voor de digital audio analog cassette. Met deze analoge musicassette wordt quasi CD-kwaliteit geleverd doordat bij de duplicering analoge mastertapes worden geëlimineerd en de analoge musicassette dus de eerste analoge copie is.

DAT (zie ook DIGITAAL)

De digital audio tape, in 1986 ontwikkeld in Japan, is een magneetband waarop de informatie digitaal is opgeslagen. De band wordt, in tegenstelling tot de optische aflezing, zoals bij een CD, maar overeenkomstig de analoge magneetbandopname, niet via een laser maar via roterende magneetkoppelen afgelezen. Alhoewel aanvankelijk gezien als concurrent voor de CD - de DAT bezit ook de mogelijkheid tot opname - is DAT beperkt gebleven tot (semi-)professionele toepassingen.

DB (zie DISCO BAR)**DBX** (zie GELUIDSONDERDRUKKINGSSYSTEEM)**DCC** (zie ook MD)

De digital compact cassette is door Philips geïntroduceerd in 1992. Het gaat om een digitaal opgenomen en weergegeven cassette, de digitale variant dus van de analoge cassette. De DCC-machines bieden evenwel een backward compatibility: er kunnen ook analoge cassettes uit het verleden op afgespeeld worden. De DCC is gericht op de massamarkt (in tegenstelling tot de DAT) en is de concurrent, ondermeer op de markt van de draagbare spelers, van de MD. DCC wordt in elk geval niet gezien als een concurrent voor de CD, die als een medium voor thuisconsumptie van muziek wordt gereserveerd.

DDD (zie CD-CODE)**DDR**

Direct to disc recording is het opnameproces waarbij een originele uitvoering direct gesneden wordt in de lakplaat. Er wordt, vergelijkbaar met de pre-electronische geluidopname wanneer er nog geen bandopnamers voorhanden zijn, geen tape gebruikt. Daardoor wordt de ruis op de tape ontweken en zijn deze DDR-opnamen vaak superieur qua geluidskwaliteit aan de normaal opgenomen grammofoonplaten in de jaren zeventig. Nadeel is dat de mixing

van de sound voor de opname dient te gebeuren.

DEAL

Elke overeenkomst, contractueel-schriftelijk dan wel mondeling, wordt een deal gebeten.

DEBUUT

Het eerste optreden of de eerste fonogramuitgave van een artiest wordt debuut-optreden, respectievelijk debuutalbum gebeten.

DEEJAY (zie *DISC JOCKEY*)

DELIVERY

Het leveren van een opname aan de fonogramfirma of van een song aan de muziekuitleverij binnen de afgesproken termijn.

DEMO

Relatief goedkoop opgenomen song(s), doorgaans op cassette gedupliceerd, waarmee een artiest een fonogramfirma probeert te overtuigen, een auteur een muziekuitleverij voor zich probeert te winnen, of een uitvoerder een concert probeert vast te leggen. Afgeleid van demonstration tape.

DEMOSTUDIO (zie ook *HOME STUDIO, PREPRODUKTIE*)

Opnamestudio met relatief kleine capaciteiten, waar demo's kunnen worden opgenomen of aan preproductie kan worden gedaan.

DIGITAAL

Bij analoge opnamen, zowel op tape als op grammofoonplaat, volgt het op de geluidsdrukker vastgelegde geluidssignaal de trillingen van het oorspronkelijk signaal. De vastgelegde trillingen zijn analoog aan de oorspronkelijke trillingen. Thomas Alva Edison ontdekte de analoge geluidsoptname in 1877 door geluidsignalen in te griften in een met bladmetaal beklede draaiende cilinder. Maar ook de mogelijkheid om geluidstrillingen om te zetten in elektrische pulsen verandert niets aan het analoge karakter van dergelijke elektrische opname. Onder digitale geluidsoptnamen wordt verstaan: het opslaan en verwerken van geluid in de vorm van binair gecodeerde pulsen, waarbij het geluidssignaal vertaald wordt in de binaire getallen 0 en 1. Digitale geluidsdrukkers (CD, DCC en MD) zijn van superieure kwaliteit ten opzichte van analoge (grammofoonplaat en analoge cassette) ondermeer door de uitschakeling van de achtergrondruis van de mastertape.

DISC JOCKEY

De term disc jockey, deejay of DJ, heeft in radiomilieus' ingang gevonden op het ogenblik dat de live-uitvoeringen in de radiostudio overgingen in het gebruik van geluidsdragers. Hij zou afgeleid zijn van de jockey die nu niet meer zijn paard maar wel een song naar nummer één rijdt. De DJ, doorgaans niet alleen presenteraar maar ook samensteller van het radioprogramma, heeft inderdaad een sleutelpositie in de successstory van vooral singles. Hij is dan ook het doelwit van de promotie van de fonogramfirma's. In de internationale radiogeschiedenis duiken geregeld verhalen op over DJ's die bezweken zijn voor payola. De DJ bepaalt ook mee de sound van een radioprogramma en een radiostation. Vaak zijn zijn tussenkomsten geformuleerd in een nogal opgepepte stijl. Later, wanneer het live-entertainment in de dansgelegenheden vervangen werd door het draaien van geluidsdragers, vond de term ook ingang voor de 'plaatjesdraaier' in de discotheek. Voor de collega van de radio-DJ op televisie wordt de term VJ (van video jockey) gebezigd; voor de operator in een karaoke lounge de term KJ (van karaoke jockey).

DISCO BAR (zie ook DISCOTHEEK)

Een DB is in feite een 'rijdende discotheek', waarmee een rondtrekkende DJ de sfeer van een discotheek probeert te imiteren op vraag van organisatoren van dans- en feestpartijen.

DISCOGRAFIE

Afgeleid van bibliografie. Systematisch overzicht van de geluidsoptnamen op geluidsdragers van een artiest, een label, een muziekgenre ... en waarin essentiële informatie is opgenomen (artiest, auteur, producer, titel van de opname, label, (eerste) jaar van uitgave) die de belangstellende ondermeer moet toelaten de opname te kunnen consulteren.

DISCOSINGLE

Een 12 inch-grammofoonplaat met op elke zijde één opname. Aan 45 toeren per minuut afgespeeld wordt de hoogste kwaliteit van geluidsreproductie in de diskotheek bereikt.

DISCOTHEEK

Oorspronkelijk en naar analogie met 'bibliotheek' (van het franse bibliothèque), gebruikt voor een verzameling fonogrammen, bijvoorbeeld, in een omroep-huis. Ook gebruikt in de zin van verhuurzaak voor fonogrammen. Sinds begin van de jaren zestig wordt er de gelegenheid mee bedoeld waar gedanst

wordt op meestal opgenomen muziek en zelden op live muziek. De trend van de megadisotheken eind jaren tachtig- begin jaren negentig heeft de promotiemogelijkheden van dergelijke gelegenheden opnieuw in het licht gesteld: de aldaar gedraaide muziek vindt zijn weg naar de hitparade zonder airplay op de omroepmedia.

DISTRIBUTIE

Elke weg waarbij fonogrammen verhuizen van de opslagplaats of het verdeelcentrum naar de consument. Een fonogramfirma kan helemaal zelf de distributie van zijn fonogrammen voor zijn rekening nemen, van bij de aanmaak tot bij de detailhandel, maar kan dergelijke distributie ook aan een andere fonogramfirma overlaten via een subdistributie, bijvoorbeeld, voor distributie van zijn fonogrammen in het buitenland. In bepaalde gevallen wordt nog aan fysieke import en export gedaan van de geluidsdragers maar vaak worden de rechten voor distributie in het buitenland afgestaan in een (sub)distributie- of licentiecontract. Vooral in de USA bestaat ook de traditie van de independent distributie: een gespecialiseerde distributiefirma doet niets anders dan fonogrammen verdelen van kleinere, independent labels. Vaak is tussen de rechtstreekse distributie van fonogramfirma aan detailhandel een groothandel (one-stop) geslopen, welke aankoopt van verschillende fonogramfirma's en welke de detaillist het aanbod van elk van deze fonogramfirma's kan bezorgen. Steeds vaker komt voor dat de groothandelaar zelf een winkelketen opent. Wanneer dat gebeurt in grote verkooppunten spreekt men van megastores (in België: FNAC, HMV Megastore, Free Record Shop). Andere vormen van distributie zijn de rack jobber of rekuitbater (in België: Sonica), veelal in grootwarenhuizen, en de fonogramclub, welke fonogrammen verdeelt zoals een boekenclub. De jongste variant in distributie betreft de home shopping of tele shopping: de consument kan thuis via het scherm zijn keuze maken uit een aantal produkten en ze dan bestellen. In de toekomst zal de fysieke distributie van geluidsdragers de uitdaging moeten aangaan met de verdeling van muziek uit databanken: in de plaats van de geluidsdrager te kopen, roept de consument een song op via de personal computer en kan hem dan eventueel op een digitale geluidsdrager bij hem thuis neerschrijven. Tegen 1994 hoopt men in de USA een gelijkaardige techniek te gebruiken voor downloaden van hele albums (maar tracks uit verschillende albums kan in principe ook) op de verkooppunten, procédé dat in-store manufacturing wordt geheten. De verhandeling van auteurs- en naburige rechten zal in de toekomst overeenkomstig aan belang winnen ten nadele van de geldstroom in de traditionele distributiekkanalen. Voor 1991 worden door IFPI België volgende opsplitsing van de verkoop per distributiekanaal ge-

geven: zelfstandig gespecialiseerde kleinhandel 55%, geïntegreerde gespecialiseerde ketens met meer dan drie verkooppunten 28% en niet gespecialiseerde grootwarenhuizen 17%.

DISTRIBUTIEDEAL (zie (SUB)DISTRIBUTIECONTRACT, P & D DEAL)

DJ (zie DISC JOCKEY)

DMM (zie ook DUPLICATIE)

Bij de direct metal mastering wordt het stadium van de lakplaat en de 'vader' overgeslagen en worden van de mastertape direct 'moeders' gemaakt in het metaal. Daardoor wordt een betere signaal-ruis verhouding en helderheid bekomen en pre- en postecho uitgesloten.

DOBRO

Gitaar met houten of metalen klankkast waarbij het geluid mechanisch versterkt wordt.

DOLBY (zie GELUIDSONDERDRUKKINSYSTEEM)

DRUMCOMPUTER (zie ook SYNTHESIZER)

Elektronisch apparaat dat een elektronisch drumgeluid produceert.

DUBBEL-ALBUM

Een dubbel-album zijn twee albums van dezelfde artiest of rond hetzelfde thema die in één verpakking worden gereleasd.

DUPLICATIE

Meer algemene term voor het persen van grammofoonplaten, CD's en MD's, waarin ook de duplicatie van analoge en digitale musicassettes kan gevat worden. Elke duplicatie van platen (grammofoonplaten en CD's) verloopt in essentie in drie grote stadia. Van de in de opnamestudio gerealiseerde master-tape dient op de eerste plaats een eerste copie te worden gemaakt. Van die copie dient vervolgens een matrijs te worden gemaakt. Tenslotte worden met behulp van die matrijs de platen gefabriceerd. Musicassettes worden met minder tussenstappen gefabriceerd: van de mastertape worden copies op tape zonder eind (running masters) gemaakt, van dewelke de musicassettes worden 'afgetapt' tegen een hogere snelheid als aan diegene waarin de opnames werden gemaakt (high speed duplication) via een serie van slaafbandopnemers; in

een tweede fase worden de bandjes via een automatisch inpakstelsel van in- en uitloopstroken voorzien en in de cartridge aangebracht, welke dan op zijn beurt in het cassette-doozie wordt gestoken. De duplicatie van grammofoonplaten begint met het betelen op de snijtafel van de geluidsignalen op de mastertape in een lakplaat (lacker) aan de hand van een snijbeitel, procédé dat ook wel disc cutting wordt genoemd en dat uitgevoerd wordt in de snijkamer van de gravure-afdeling van een duplicatiebedrijf of van een gespecialiseerde firma. Het snijden van de lakplaat is een delicate aangelegenheid: luide passages veroorzaken brede en diepe groeven en het is zaak ervoor te zorgen dat de groeven niet zodanig worden gesneden dat de ene in de andere, bij dergelijke luide passages, bijvoorbeeld, overlopen. Het cutting-proces wordt daarom meegestuurd door een computer die dergelijke signalen kan comprimeren wanneer nodig. Deze gesneden lakplaat (prodac of lakfolieplaat), die in principe afspelbaar is, wordt nu bespoten met een zilveroplossing, zodat ze geleidend wordt en in een bad kan gedompeld worden zodanig dat er zich, via electrolyse, een nikkel laag op vastzet. Deze nikkelplaat, ook wel 'vader' geheten, wordt verwijderd en vormt dus een niet afspelbaar negatief van de lakplaat: de groeven zijn heuvels geworden. Van de 'vader' worden weer via electrolyse in principe weer afspelbare 'moeders' gemaakt. Van de 'moeder' worden tenslotte nogmaals via electrolyse de 'zonen' of metalen matrijzen (stampers) gemaakt. Deze niet afspelbare matrijzen worden op de persblokken van de hydraulische grammofoonplatenpers bevestigd. De laatste pers, een beetje zoals een wafelijzer, een blokje vinyl door hevige verhitting en plots afkoeling tot een grammofoonplaat. Tegelijk worden de etiketten aangebracht en de randen afgesneden. De verslijbare matrijzen worden in meerdere aantallen aangemaakt en, wanneer grote te persen hoeveelheden worden verwacht, worden ook meerdere 'moeders' gemaakt. CD's worden op een gelijkaardige manier geperst als grammofoonplaten. Van de mastertape wordt de analoge geluids-informatie in digitale vorm vertaald en neergeschreven op een digitale tape. De mastertape zelf kan al digitaal opgenomen en gemixt zijn (eventueel bestaan uit een computerdiskette). Deze van een analoge of reeds digitale bron verkregen tape met digitale informatie wordt premastertape geheten. Bij de CD-mastering wordt gebruik gemaakt van een glasplaat die bedekt wordt met een dunne, lichtgevoelige laag. Een krachtige laser, gestuurd door de digitale signalen van de premastertape, schrijft een patroon van lichtstippen op de lichtgevoelige laag. De belichte plaatsen worden daarna ontwikkeld en weggeëtst om het kuiltjes-patroon zichtbaar te maken. Deze geëtsde glasplaat wordt verzilverd tot de CD master disc. Die wordt in een electrolytisch bad voorzien van een laag nikkel. Van de aldus tot stand gekomen nikkel 'vader' worden 'moeders' en 'zonen' gemaakt, welke laatste dienst

doen als stamper voor het persen van de CD plaatjes in kunststof. Deze worden voorzien van een ondoorschijnende, reflecterende aluminiumlaag en vervolgens van een lak- of bescherm laag. Tenslotte wordt de labelinformatie in de opdruk vastgelegd.

DUBBELBOOKEN (zie ook **BOOKEN**)

Alhoewel artiesten vaak exclusief gebonden zijn aan een concert- of bookingsgenschap, worden ze door andere concertagentschappen toch aangeboden aan de concertinrichters. Deze concertagentschappen claimen dus, onterecht, de artiest te vertegenwoordigen. Zij boeken dan zelf de door de concertinrichter gewenste artiest bij het exclusieve concertagentschap en delen de commissie dan met de laatste of - in het ergste geval - vermeerderen de gangbare uitkoopsum met een bepaald forfaitair bedrag.

E

ECHO (zie **HALL**)

EDELMETAAL (zie ook **GOUD**)

Wanneer de verkoop van een fonogram een bepaalde grens heeft bereikt, wordt ze gelauwerd met edelmetaal. De grens wordt gelegd rekening houdend met de omvang van de nationale markt. De Recording Industry Association of America bekroont een album met goud wanneer er voor één miljoen dollar van verkocht is en een single wanneer er 500.000 exemplaren van verkocht zijn; (x aantal keer) platina staat daar voor (x aantal keer) één miljoen exemplaren verkocht terwijl de kristallen wereldbol een album toekomt waarvan er 5 miljoen buiten de USA verkocht zijn. Voor België geldt dat Belgische artiesten die in het nederlands of frans zingen goud krijgen voor de verkoop van 25.000 singles en 15.000 albums en platina voor 50.000 singles en 30.000 albums; Belgische artiesten die in een andere taal dan het nederlands of het frans zingen én buitenlandse artiesten krijgen goud voor de verkoop van 50.000 singles en 25.000 albums en platina voor 100.000 singles en 50.000 albums. Het is goed er op te wijzen dat de uitreiking van edelmetaal, ook al geschiedt die onder toezicht van officiële branche-instanties, op de eerste plaats een aangelegenheid is van de fonogramfirma, die er de artiest bij hem onder contract wil mee in de bloemetjes zetten en er zijn firma-imago naar de buitenwereld, waaronder de concurrentie, wil mee oppoetsen. Het succes van een fonogramlabel wordt vaak gemeten aan het aantal vergulde platen aan de wand van het kantoor van de directeur.

Na de mixdown worden de opnamen die op de fonogram zullen verschijnen vastgelegd, de volgorde bepaald en neergeschreven op de mastertape waarvan in het duplicatiebedrijf copieën zullen worden gemaakt.

EIGEN BEHEER OPNAME

Bij opnamen in eigen beheer verzaakt de artiest aan de faciliteiten die een fonogramfirma kan bieden op het vlak van produktie, promotie en distributie. Voor zijn opname doet hij een beroep op de technische uitrusting van derden (studio en duplicatie). Wanneer een artiest er niet in geslaagd is een contract te ondertekenen met een fonogramfirma en zijn vermeend talent vooralsnog toch wil laten vastleggen in een opname is hij genoodsaakt een opname in eigen beheer te maken. Nochtans kan zo'n opname ook de functie vervullen van demo en dan dienst doen als een visitekaartje bij de zoektocht naar een geschikte fonogramfirma.

EIGHT TRACK (zie ook MUSICASSETTE)

In 1962 in de USA geïntroduceerde gesloten spoelband, vooral gebruikt in de wagen, met vier stereo-kanalen op acht sporen. De eight-track tape cartridge was alleen afspeelbaar – men kon dus niet zelf opnemen. Om die reden en omwille van de mindere klankwaliteit en hanteerbaarheid heeft de eight-track het moeten afleggen tegen de musicassette.

EMI (zie ook MAJOR)

In volle crisistijd fusioneren in 1931 de Britse Columbia Graphophone, welke teruggaat op de eerste fabrikanten van cylinders, en de Gramophone Company, welke teruggaat op de eerste fabrikanten van grammofoonplaten, tot Electric and Musical Industries. In 1955 verwerft EMI in de USA Capitol. In 1979 neemt Thorn EMI over. In 1989 koopt Thorn EMI zich in in Chrysalis en koopt het ook de SBK muziekuitgeverij én diens fonogramlabel SBK. Een jaar later neemt EMI ook een participatie in IRS. In 1992 koopt EMI de dan nog laatste grote independent Virgin (waarin nochtans ook al het Japanse Fuyisankei voor 25% participeert). EMI exploiteert de HMV-megastores en is eigenaar van één van de grootste, zoniet de grootste muziekuitgeverij ter wereld.

EMI MUSIC PUBLISHING (zie ook MUZIEKUITGEVERIJ)

CBS Songs, de muziekuitgeverij van de gelijknamige fonogramgroep, met sinds 1945 April Music en Blackwood Music, verwerft in 1982 de muziekuitgeverijen van de filmbedrijven MGM/UA. In 1986 worden al deze muziek-

uitgeverijen overgenomen door SBK (van Swid-Bandier-Koppelman), welke zelf in 1989 echter opgekocht wordt door Thorn-EMI. In 1990 vindt de Britse Filmitrax-muziekuitgeverij een onderkomen bij EMI (Filmitrax heeft zelf in 1988 de Amerikaanse Columbia Pictures Music Publishing Group verworven, met diens muziekuitgeverijen Screen Gems en Colgems). EMI is sinds de koop van fonogramfirma Capitol in 1955 ook al eigenaar geworden van diens muziekuitgeverijen Ardmore en Beechwood. Wanneer EMI in 1992 ook nog de muziekuitgeverij van Virgin verwerft, kan ze concurreren met Warner/Chappell voor de titel van 's werelds grootste muziekuitgeverij.

EMULATOR (zie SAMPLING)

EP

Een extended play is een grammofoonplaat van 7 inch (single-formaat) die meer dan één, gewoonlijk twee, of een langere opname bevat (eventueel op elke kant) en gewoonlijk een afspeelsnelheid bezit van 45 toeren per minuut.

EQUALIZER

Filter waarmee de verschillende geluidsfrequenties in bepaalde banden kunnen worden geregeld.

ETIKET (zie ook LABELINFORMATIE)

Circelvormige papieren oppervlakte op grammofoonplaten tijdens de persing aangebracht tussen de uitsparing in het midden en de oppervlakte waar de groeven worden ingeperst. Het etiket bevat de labelinformatie. Etiketten worden pas sinds het begin van de twintigste eeuw op grammofoonplaten aangebracht. Het waren de 'red seal'-etiketten van de Gramophone Company die de klassieke muziek van dat label op dat moment een meerwaarde gaven.

EUROPANISERING (zie ook BENELUXISERING, CENTRALE LICENTIE)

De groeiende eenmaking van Europa heeft zijn weerslag op een aantal facetten van de muziekindustrie. Zo kan een licentienemer de produkten van een Amerikaanse licentiegever overal in Europa exploiteren, een auteur aansluiten bij een andere Europese auteursvereniging dan zijn nationale, auteursverenigingen contracten afluiten met een fonogramfirma voor inning van de mechanische reproductierechten over alle Europese landen (en ze dan doorverdelen naar de nationale auteursverenigingen alhaargelag de verkoop aldaar).

EVERGREEN

Een 'altijd groene song' wiens populariteit voortduurt na de initiële introductie en die deel gaat uitmaken van het muzikale repertoire van de samenleving.

EXCESS PRESSING (zie ook PIRATERIJ)

Vorm van piraterij beoefend binnen de fonogramfirma die eventueel met de medewerking van een duplicator meer fonogrammen dupliciert dan dat hij te kennen geeft aan de andere belanghebbende partijen. De 'volmaakte moord' is hier bedreven: fonogrammen die buiten de factuur geduplicateerd worden zijn in niets te onderscheiden van de gefactureerde fonogrammen.

EXCLUSIVITY (zie ook FONOGRAMFIRMACONTRACT, CONCERT-AGENTSCHAPSCONTRACT)

Deals bevatten vaak een exclusiviteits-clausule waardoor de ene contractant zich ertoe verplicht alleen met de andere contractant iets te ondernemen. Geldt zowel in de fonogram-, concert- als distributiesector.

EXECUTIVE PRODUCER (zie ook PRODUCER)

In tegenstelling tot de producer, die zich bekommert om de artistieke kant van de opname, is de executive producer diegene die zich inlaat met de zakelijke kanten van de opname, de organisatie en coördinatie van de opname in de studio (opstellen budgetten en agenda's, studio huren, betalingen verrichten ...).

F

FADE IN

Het geleidelijk in volume toenemend inbrengen van een geluidsbron.

FADE OUT

Het geleidelijk in volume afnemend uitleiden van een geluidsbron.

FAKE CONCERT (zie ook PIRATERIJ)

Piraatopnamen waarbij aan de originele studio-opnamen applaus is toegevoegd zodat de indruk wordt gewekt dat het om een uitzonderlijke live-uitvoering gaat. Ontstaan met de opkomst van de CD.

FAN (zie ook COPYCAT)

Afgeleid van fanatic. Supporter van een artiest, vaak in meer dan gewone

proporties. Het fan-fenomeen wordt wel eens in verband gebracht met vedetten-cultus. Fans worstelen met de paradox dat de vedette hen als het ware persoonlijk aanspreekt maar onbereikbaar is. Deze paradox wordt opgelost door het fetischistisch verzamelen van wat met de vedette te maken heeft en identificatie-projectie bevorderend (foto)materiaal.

FAN CLUB (zie ook FAN)

Ledenvereniging van fans van een bepaald artiest. De fan club zorgt ervoor dat de fans voldoende informatie bekomen over de artiest, niet alleen over zijn professioneel maar ook over zijn meer persoonlijk leven. Zij doet dat ondermeer door fan club bijeenkomsten en fan club publikaties (foto's, posters, nieuwsbrieven, fanclubblad of -magazine). Fan clubs kunnen aangewend worden om de populariteit van de artiest te ondersteunen.

FANZINE

In tegenstelling tot een professioneel magazine of prozine is een fanzine of cultblad een niet professioneel, vaak amateuristisch uitgegeven publikatie van fans van een artiest of van een bepaald, eventueel in de prozines minder aan bod komende muziekgenre eventueel geassocieerd met een bepaalde subcultuur.

FAVORED NATIONS CLAUSES

De clause in een contract waarbij bepaald wordt dat de royalty rate of de fee automatisch verhoogd wordt wanneer iemand anders een hogere royalty of fee krijgt.

FEE

Elke vorm van uitbetaling, in de vorm van een commissie dan wel een bepaalde som.

FEEDBACK

'Rondzingen'. De akoestische terugkoppeling van een geluidssignaal, tengevolge van een onjuiste opstelling van microfoons en geluidsversterkers op een podium, produceert een hoge fluittoon, welke als hinderlijk wordt ervaren. Door gitaristen wordt feedback als originele sound aangewend.

FEATURING (zie ook SUPPORTING ACT, PACKAGE)

De featured artiest is diegene die bij een fonogramopname of bij een optreden op de voorgrond staat. De act die op een concert of een festival het hoofdoptreden vertolkt, welk doorgaans plaatsvindt na het optreden van een of meer supporting acts, wordt ook wel eens de featured act geheten.

FESTIVAL

Muzikaal outdoors evenement van een zekere duur, gecentraliseerd op één lokatie en waaraan verschillende artiesten hun medewerking verlenen

FILMMUZIEK (zie SOUNDTRACK)

FINDERS FEE (zie ook KICK-BACK)

Een manager, advocaat-adviseur of een derde kan van een muzikuitgever of een fonogramfirma een beloning krijgen, vaak een vaste som, voor het aanbrengen van een auteur of een artiest, welke beloning vaak voor de laatste wordt verzwegen.

FEE (zie ook COMMISSIE)

Algemene benaming voor loon of vergoeding.

FILIAAL

Dochteronderneming van een moederfirma, fonogramfirma en ook wel muzikuitgeverij, vaak in het buitenland. Een filiaal heeft een hechtere band met de moederfirma dan de licentienemer met de licentiegever.

FIRST REFUSAL

De clausule in contracten waarin bepaald wordt dat, vooraleer de contractant een contract tekent met een andere firma, de oorspronkelijke firma een eerste recht krijgt om de contractant te weren (of (opnieuw) onder contract te nemen). Wanneer een artiest van een (demo)fongramfirma het nodige geld ontvangen heeft om een demo-opname te maken, kan die artiest niet onmiddellijk ingaan op een (voordeliger) contract-aanbod van een andere (demo)firma zonder opnieuw te onderhandelen met de oorspronkelijke firma. Pas nadat de oorspronkelijke firma niet wil ingaan op de (gunstiger) voorwaarden, aangeboden door de tweede firma, kan de artiest een contract ondertekenen met de laatste.

FLANGER

Effectapparaat waarmee door faseverschuiving een verdubbeling van het geluid wordt gesuggereerd.

FLAT FEE (zie CONCERTINRICHTERSCONTRACT)

FLIP SIDE (zie B-ZIJDE)

FLOP

Mislukking. Meer bepaald het niet ingeloste succes dat men verwacht had te scoren met een artiest of een opname.

FOLIO (zie PRINT)

FONOGRAFIE (zie ook FONOGRAAF, GRAMMOFOON)

Het 'neerschrijven van klank' op een drager. De mogelijkheid om geluid vast te leggen was de voorwaarde voor de ontwikkeling van de fonogramindustrie: van dan af immers konden geluidsdragers commercieel verhandeld worden. Voordien kon alleen met de verkoop van gedrukte muziek en met de live-uitvoering van muziek geld verdiend worden.

FONOGRAAF (zie ook GRAFOFOON, GRAMMOFOON)

De eerste 'klankschrijver' werd in 1877 door Thomas Alva Edison ontwikkeld. Via een hoorn met daaraan een diafragma en vervolgens een metalen naald werden de geluidstrillingen gegraveerd op bladtinfolie die bevestigd was op een cilinder met vooraf ingekerfde spiraalgroeven. De geluidsweergave gebeurde via de omgekeerde weg door de naald in het bladtinfolie te plaatsen; daarbij gaat het weergavemembraan op dezelfde wijze trillen als bij de opname. De cilinder diende met de hand draaiende te worden gehouden, zowel bij de opname als bij de weergave. Nadien werden de cylindrs ook in was vervaardigd en konden ze ook gedupliceerd worden van een matrijs. Uiteindelijk zou de fonograaf het moeten afleggen tegen de grammofoon.

FONOGRAM

Overkoepelende benaming voor alle soorten geluidsdragers, digitale en analoge, meer bepaald voor de materie waaruit de geluidsdrager is gefabriceerd én de er op vastgelegde software.

FONOGRAMCLUB (zie CLUB)

FONOGRAMFIRMA (zie ook MAJOR, INDEPENDENT)

De fonogramfirma (in de USA: record company) is verantwoordelijk voor het verwerven (A & R) en begeleiden van artiesten (artist development) die een fonogramopname willen maken en voor het aannemen, de marketing, de promotie en de distributie van hun fonogrammen. A & R, produktie, marketing en promotie kunnen de meest creatieve en in elk geval de meest essentiële taken van een fonogramfirma genoemd worden. Daarnaast kunnen nog een aantal ondersteunende functies voorkomen van meer administratieve (finan-

ciële, juridische) of arbeidsintensieve aard (stockbeheer van magazijn, distributie-afdeling). Men kan zeggen dat de creatieve functies binnen het fonogrambedrijf, de A & R-politiek, de producersactiviteit en de marketing- en promotiestrategie, elk een eigen aanpak vereisen per label en/of per artiest, in tegenstelling tot de ondersteunende functies die geen specifieke benadering veronderstellen per label of per artiest. De top van een fonogramfirma wordt gevormd door een president, welke de belangrijkste beslissingen neemt, contracten afsluit en contacten onderhoudt met de artiesten. Alnaargelang de omvang van het bedrijf wordt hij eventueel bijgestaan door een vice-president en één of meerdere label- of produktmanagers. Fonogramfirma's worden opgedeeld in majors en independents. De majors kunnen een filiaal hebben in het buitenland, dan wel hun fonogrammen daar licentiëren of laten verdelen door een andere fonogramfirma. Een licentiedeal is breder van opzet dan een distributiedeal en bevat, bijvoorbeeld, ook de opdracht tot het voeren van promotie door de licentienemer. De licentiegever kan in een licentiedeal zijn hele catalogoog licentiëren - men spreekt dan van een label deal - of ook één of enkele van zijn masters. Op wereldwijd vlak hebben de majors PolyGram en Warner in 1993 een gelijkwaardig marktaandeel, op de voet gevolgd door Sony, BMG en EMI. De IFPI schat de waarde aan kleinhandelsprijs van de wereldwijde verkoop van fonogrammen voor 1991 op 25.4 miljard dollar (Europese Gemeenschap 36%, USA 31%, Japan 15%); in 1991 bedraagt de wereldwijde verkoop in eenheden van singles (verdwijnende vinyl-single, CD-single (+ 50 ten opzichte van 1990) en cassette) 320 miljoen, van vinyl-LP's 150 miljoen (- 57% ten opzichte van 1990), van musicassettes 1.1 miljard (- 21%) en van CD's 1 miljard (+ 30%).

FONOGRAFIRMACONTRACT (VAN ARTIEST MET FONOGRAFIRMA)

Overeenkomst waarbij de artiest zich verbindt exclusief opnamen te maken voor een fonogramfirma gedurende een bepaalde periode (vroeger levenslang, nu een beperkt aantal jaren mogelijk met een eerste optierecht voor een of meer volgende perioden), voor een bepaald territorium en voor een minimum aantal af te leveren masters en daarvoor een bepaalde royalty beloofd wordt per verkochte fonogram. De fonogramfirma van haar kant gaat de verplichting aan te investeren in de opname, de aanmaak, de distributie en de promotie van fonogrammen met het werk van de artiest. Voor de artiest is het van essentieel belang dat hij een contract weet te versieren met een fonogramfirma. Via zo'n contract wordt hij geïntroduceerd in de muziekindustrie. Zon contract is natuurlijk nog geen garantie op succes. Sommige ontdekkingen scoren onmiddellijk hoge verkoops cijfers maar branden vaak

ook vlg uit. In de meeste gevallen dient aan artist development te worden gedaan, dat wil zeggen dat de carrière van een artiest geleidelijk wordt opgebouwd. Van één op tien fonogramuitgaven worden er voldoende exemplaren verkocht opdat de investeringen beginnen te renderen. Het uitbrengen van fonogrammen is voor een stuk een 'hit or miss' aangelegenheid, zelfs wanneer het gaat om gevestigde artiesten, die sterker staan om hogere royalties te bekomen en grotere voorschotten te bekomen. In het artiestencontract is doorgaans voorzien dat de fonogramfirma eigenaar wordt van de opgenomen masters en die naar goeddunken kan gebruiken (eventueel voor latere compilatie-albums, bijvoorbeeld). Het afgesproken royalty-percentages (van 2% voor een beginnend artiest tot 20% of meer voor een gevestigd artiest) wordt vaak slechts op 90% van de verkochte fonogrammen berekend, gevoonte die stamt uit het tijdperk van de breekbare grammofoonplaten. Er kan ook voorzien worden dat het royalty-percentages vermindert wordt voor bepaalde fonogrammen (verdeeld via clubs, bijvoorbeeld) of zelfs herleid wordt tot nul (voor de gratis aan de media verstrekte promotie-exemplaren, welke dan weer exact in aantal kunnen vastgelegd worden in het contract). De fonogramfirma eist doorgaans ook het recht om de naam van de artiest of act, afbeeldingen, biografisch materiaal te gebruiken, eventueel zelfs voor merchandising-doelinden. In hetzelfde contract of in een addendum kunnen regelingen getroffen worden in verband met beeldopnamen, voor het uitbrengen van videoclips, bijvoorbeeld, en waarvoor inhoudingen kunnen worden voorzien op het royalty-bedrag. Soms wordt ook gevraagd dat de artiest, in het geval hij zelf auteur is, zijn werken zal deponeren bij een aan de fonogramfirma geaffilieerde muziekuitgeverij: op die manier vloeit een deel van de mechanische reproductierechten die de fonogramfirma betaalt terug naar een zusterfirma. Wanneer een contract tussen een artiest en een fonogramfirma wordt gesloten voor één enkele of een beperkt aantal met name genoemde opnamen spreekt men van een titelcontract; wanneer zo'n contract voor een bepaalde tijd wordt afgesloten spreekt men van een artiestencontract. Het contract tussen de artiest en de fonogramfirma is een poging om de interessen van beide partijen en ook hun machtspositie te versoenen. In het verleden hebben fonogramfirma's hun superieure positie, vooral ten opzichte van beginnende artiesten, weten uit te spelen. Het contract resulteert in het beste geval tot een optimale verstandhouding tussen artiest en fonogramfirma en financieel gewin voor elk van beide, in het slechtste geval tot een dwangbuis. Een fonogramfirma kan een artiest 'in de koelkast stoppen' binnen de vastgelegde overeenkomst, enerzijds, maar de artiest kan ook niet verplicht worden succesvolle opnamen te realiseren, zelfs als hij er op dat moment toe in staat is.

FORMAT (zie ook TOP 40)

Het concept van programmering van een radiostation, inclusief de geprogrammeerde muziek en de presentatie. In de USA bestaat de traditie van de top 40-radio, die hitmateriaal draait, en van radio's gespecialiseerd in een bepaald muziek-genre.

FREEBIE

Een gratis gegrepen fonogram. DJ's krijgen nogal wat freebies. Ook gebruikt in de distributiesector, waar een kleinhandelaar, bijvoorbeeld, een gratis fonogram krijgt aangeboden bij aankoop van een bepaald aantal exemplaren van de betreffende fonogram.

FREE CONCERT

Voor de concertganger kosteloos concert. Wat niet wil zeggen dat een free concert geen commerciële aangelegenheid zou zijn. De kosten voor zo'n concert worden vaak gedragen door TV-omroepen, eventueel samen met fonogramfirma's, die van het concert uitzendingen kunnen verzorgen en eventueel live-albums kunnen uitbrengen.

FRONT LINE (zie BUDGET ALBUM)

FUZZ(BOX) (zie ook FEEDBACK)

Effectapparaat voor gitaar dat door elektronische oversturing een scherp, agressief geluid maakt, vergelijkbaar met zonder apparaat geproduceerde feedback.

G

GASTMUZIKANT (zie ook COURTESY)

Een act kan een muzikant waarmee hij niet gewend is te musiceren, vaak een even succesvolle collega, verzoeken om op zijn optreden of op zijn opname mee te spelen. De medewerking blijft occasioneel.

GEDRUKTE MUZIEK

De uitgever van populaire muziek was aanvankelijk een drukker. De eerste vorm van gedrukte muziek betrof de liedbladen, in feite de vercommercialiseerde variant van het markt- of straatlied; de omstaanders van het ter plaatse gezongen lied dat nog vele journalistieke elementen bevatte, kregen de gelegenheid om de tekst te kopen en mee te zingen van een vel papier en dat achteraf mee naar huis te nemen. De tekst werd gezongen 'op de

wijs' van een bekend liedje. Naast deze liedbladen werd in de vorige eeuw gaandeweg ook bladmuziek uitgegeven door muziekuitgeverijen. De activiteit zou in de USA tot een gigantische business uitgroeien in de tweede helft van de negentiende en de eerste helft van de twintigste eeuw, welke benoemd wordt met Tin Pan Alley. Alhoewel de gedrukte muziek het heeft moeten afleggen tegen de opgenomen muziek sinds de opkomst van de fonografie en lang niet alle muziek ook op paier wordt gedrukt, zoals dat wel het geval was in het Tin Pan Alley-tijdperk, heeft de uitgave van gedrukte muziek (bladmuziek, folio's, songboeken) nog enig belang.

GELD

Waar alles om draait in de muziekindustrie.

GELUIDSOPNAME (zie OPNAMESTUDIO)

GELUIDSDRAGER (zie FONOGRAM)

GELUIDSTECHNICUS

De geluidstechnicus of geluidsingénieur (recording engineer, sound engineer) is diegene die de elektronische uitrusting bedient bij de geluidsopname. Is vaak vast verbonden aan een opnamestudio. In bepaalde gevallen kan hij ook de functie van producer uitoefenen. Wanneer hij werkt voor een producer, is de geluidstechnicus diegene die de artistieke ideeën van de producer omzet in concrete geluiden. De geluidstechnicus bereidt de opname voor, bijvoorbeeld door selectie en plaatsing van de microfoons. Hij realiseert ook de opname zelf aan de console. Na de opname zorgt hij voor de mixdown, het mengen van de verschillende opgenomen signalen tot een stereo-signaal. Tenslotte kan hij ook de editing van de mastertape verzorgen.

GENEVE-CONVENTIE (zie ook PIRATERIJ)

De Conventie van Genève is van belang in de bescherming van de fonogramproducenten vooral tegen piraterij.

GESLOTEN SPOEL BAND

In tegenstelling tot de open spoel band (open-reel of reel-to-reel tape) welke gebruikt wordt op de klassieke bandopnemer, is de gesloten spoel band opgeborgen in een cartridge of cassette.

GHOST-SINGER

Een 'spookzanger' of 'spookmuzikant' is de artiest die de opnamen werkelijk

heeft gerealiseerd maar die naar de buitenwereld toe vervangen wordt door een act die ingehuurd wordt om een bepaald imago te representeren dat de werkelijke artiest of producer niet kan of wil uitdragen. Het bekendste geval van ghost singers is dat van de Grammy Awards-winnaars 1989 Milli Vanilli, waarvan producer Frank Farian toegeeft dat de act niets heeft gezongen op de opnamen van hun hit-debuut-album, en wat resulteerde in de teruggave van de Grammy.

GIG (zie CONCERT)

GITAAR

De klankversterking door de klankkast bij de akoestische gitaar wordt bij de elektrische gitaar elektrisch gerealiseerd via een geluidsversterker - de meest legendarische: Marshall - waardoor tegelijk meer mogelijkheden tot klankmanipulatie worden geschapen. De eerste elektrische gitaar dateert van 1936 maar het is de introductie van de Fender Stratocaster in 1954 en de Gibson (Les Paul) - Orville Gibson startte in 1894 met het maken van instrumenten - in de rock 'n' roll dat de elektrische gitaar het standaardinstrument wordt van de rockmuziek. Met de opkomst van de elektrische gitaar in rock 'n' roll in de jaren vijftig werd de driefoudige functie van de klassieke, akoestische gitaar, begeleiding, bas- en melodieliijn, verdeeld over drie gitaren: de begeleidings- of rimegitaar, de basgitaar (van iets latere datum) en de solo-gitaar.

GOUD (zie ook EDELMETAAL)

De eerste gouden plaat werd in 1942 uitgereikt door RCA Victor aan Glenn Miller voor de verkoop van 1.2 miljoen exemplaren van 'Chattanooga Choo Choo'.

GRAFOFOON (zie ook FONOGRAAF)

Verbeterde versie van de fonograaf, in 1885 ontwikkeld door Chichester A. Bell en Charles Summer Tainter, ondermeer met een 'bewegende' saftiermaal en met in was gedrenkte papierrollen.

GRAMMOFOON (zie ook FONOGRAAF)

Afspelapparaat voor grammofoonplaten, door Emile Berliner ontwikkeld in 1887. Van de eerste experimenten met een met roet bedekte glasschijf werd al vlg overgeschakeld op met was bedekte zinkplaten waardoor matrizen konden worden aangemaakt waarvan grammofoonplaten in grote hoeveelheden konden gedupliceerd worden en waardoor het eerste audio-massamedium tot stand kwam.

GRAMMOFOONPLAAT

Een vlakke plaat waarin geluidsignalen in groeven zijn vastgelegd op een analoge wijze, welke signalen op dezelfde wijze mechanisch gereproduceerd worden. Tot de opkomst van de LP werden 78 toeren-grammofoonplaten, met een beperkte speelduur van nog geen 10 minuten en zeer breekbaar, vervaardigd van schellak. Sinds de 33 1/3 toeren LP en de 45 toeren single worden ze vervaardigd van polyvinyl chloride (PVC), beter bekend als vinyl. De zwarte kleur van de grammofoonplaat gaat terug op de eerste experimenten waarbij geluidsignalen in roetzwart gegrift werden en wordt verkregen door toevoeging van een kleurstof; maagdelijk vinyl levert doorschijnende grammofoonplaten, feit waarvan men geprofiteerd heeft om picture disks te produceren.

GRAMMY AWARDS

In de USA worden jaarlijks prijzen uitgereikt door de National Academy of Recording Arts and Science (NARAS) voor de meest verdienstelijke fonogrammen op artistiek en niet op commercieel gebied. Er zijn Grammys te winnen in verschillende categorieën (zoals: record of the year, album of the year, song of the year, best new artist, album cover art) voor telkens verschillende muziekgenres. Alleen al een nominatie, zelfs zonder winnaar te zijn, wordt beschouwd als een grote eer.

GRAVURE (zie ook DUPLICATIE)

Alle stappen ondernomen om van de in de opnamestudio gerealiseerde master-tape matrijzen te maken voor duplicatie van de geluidsdragers geschieden in de gravure-afdeling van het duplicatiebedrijf of in een gespecialiseerde gravure-firma. Centraal staat het beitelen van de analoge geluids-informatie in een lakplaat voor het aanmaken van matrijzen die moeten dienen voor de duplicatie van grammofoonplaten of het beitelen van de digitale geluids-informatie in een glasplaat voor het aanmaken van matrijzen die moeten dienen voor duplicatie van CD's. Dit snijden geschiedt in de snijkamer. Van de gesneden lak- of glasplaten worden uiteindelijk via electrolyse de stampers gemaakt in de electrolyse-afdeling van het gravure-bedrijf.

GREATEST HITS (zie BEST OF)

GROOTHANDEL (zie DISTRIBUTIE)

GROOTHANDELSPRIJS (zie PPD)

GROTE RECHTEN (zie AUTEURSRECHTEN)

GROUPE

Al is de term in principe ook toepasselijk op het mannelijk geslacht, hij wordt toch gereserveerd voor de vrouwelijke fans die er een zaak van maken te kunnen binnendringen in de slaapgelegenheid van de artiest en zijn bed(geheimen) te mogen delen.

H

HAMMONDORGEL (zie ORGEL)

HALL

Bij het mechanisch of elektronisch geproduceerd echo-effect wordt het geluidssignaal iets later een tweede keer hernomen waardoor van elkaar gescheiden enkelvoudige waarnemingsindrukken van een klankbron ontstaan. Bij hall of (na)galm daarentegen worden als het ware vele kleine echo's met de originele klank versmolten zodat een waarneming als uit één stuk ontstaat. Met hall-toevoeging wordt een ruimtelijk, droomachtig effect verkregen.

HARRY FOX AGENCY (zie ook ASCAP, BMI, CESAC)

Amerikaanse vereniging voor mechanische reproductierechten en synchronisatierechten. De HFA, genoemd naar de man die in 1938 het agentschap opstartte, licentieert aan de gebruikers van muziek de mechanische reproductierechten en de synchronisatierechten van de muzikale composities van zijn geaffilieerde muziekuitgeverijen. Is een afdeling van de National Music Publishers' Association (NMPA).

HI FI

High fidelity staat voor hoge standaarden van audioreproductie: uitgebreide en uniforme frequentiewegge, minimale distorsie en minimale ruis.

HIS MASTER'S VOICE

Oudste en wellicht meest geslaagde voorbeeld van beeldvorming in de muziekindustrie. Het door Francis Barraud geschilderde taferel van diens hond, een terrier, Nipper gebeten, voor de trechter van de grammofoon, is in de beginjaren van de twintigste eeuw geïntroduceerd als logo en labelbenaming voor de Gramophone Company. Het taferel dient als volgt geïnterpreteerd: Nipper komt niet meer uit zijn nest dan wanneer het geliefkoosde lied van zijn overleden meester op de grammofoon wordt gespeeld en dat hem herinnert

aan 'de stem van zijn meester'. *His Master's Voice* is lange tijd geassocieerd geweest met RCA-Victor tot diens overname door BMG, dat het logo en label opnieuw heeft opgenomen.

HIT

Een 'treffer'. Een opname die in een hitparade of meerdere hitparades is genoemd. Algemeen: een commercieel succesvolle opname, waarvan er dus een groot aantal op fonogrammen zijn verkocht. Wordt meestal gebruikt voor singles. Top hits staan bovenaan de hitparade genoteerd.

HITPARADE

De hitparade (of charts) is een numerieke rangschikking van de meest populaire singles of albums in een gegeven tijdperiode, gewoonlijk één week. Een hitparade is dus geen peiling van de muzikale smaak van een bepaalde bevolking op een bepaald moment. Hitparades worden samengesteld aan de hand van verkoopcijfers van fonogramfirma's eventueel gecombineerd met airplay van de betreffende song. De SABAM-IFPI hitparade is een hitparade gebaseerd op verkoopcijfers door de industrie ter beschikking gesteld voor heel België. De BRT Top 30 is een Vlaamse hitparade, waaruit de Vlaamse songs worden geweerd om ze in een aparte Vlaamse Top 10 te plaatsen, en is gebaseerd op een telefonische peiling van fonogramwinkels, die enkel een rangschikking opgeven van de tien best verkochte fonogrammen de afgelopen week. Dergelijke peiling is onbetrouwbaarder - onachtzaamheid van de winkelier -, beïnvloedbaar - de artiest biedt gratis fonogrammen aan aan de winkel met de vraag ze hoog te klasseren - en minder geldig - een nummer twee in de rangorde van twee grotere winkels kan meer verkochte exemplaren vertegenwoordigen dan de nummer één van twee kleinere winkels. De meest exacte meting van de verkoop geschiedt meer en meer via elektronisch-telematische weg door aflezing en opslagen van de bar code-gegevens op de verkooppunten (al is daar ook al beïnvloeding signaleerd door zelf inkopende fonogramfirma's). Sinds 1990 is voor Billboard-hitparades een chart-technologie ingevoerd waarbij in bepaalde markten constant van de uitgezonden songs hun meegekregen fingerprint door computers wordt afgelezen en automatisch geregistreerd. Hoe accuraat ook samengesteld, de meeste industrie hitparades zijn gemanipuleerd in deze zin dat ze zo worden opgesteld dat een fonogram een geleidelijke levensloop bewandelt: progressief stijgt, een hoogtepunt bereikt en dan weer regressief daalt, zonder dat hij rare sprongen maakt en ook niet meteen zeer hoog 'binnenkomt'. Allerhande randnoteringen (positie in vorige hitparade, nieuw in de hitparade, hoogste stijger ...) leveren meer informatie over de levensloop van de in de hitparade voorkomende noteringen.

HIT TIP

Een kanshebber voor de hitparade. Doorgaans gepresenteerd in de loop van de voorstelling van de hitparade in omroepprogramma's.

HOES

De hoes, ook wel album cover, dient als bescherming voor de grammofoonplaat, als informatiedrager over de opnamen op de grammofoonplaat en als verkoopstimulans. De cover art en de marketingfunctie van de hoes zijn onlosmakelijk verbonden.

HOESPLASTIFICATIE (zie SHRINK WRAP)

HOME SHOPPING (zie ook DISTRIBUTIE)

In 1991 in de USA geïntroduceerd voor fonogrammen, is deze verkoop aan huis de meest rechtstreekse, zonder tussenstadia, een beetje zoals een learder thuis fonogrammen zou aanbieden. Via de kabel kan de consument met afstandsbediening kiezen uit en luisteren naar 16 opnamen, waarvan de artiestennaam en de fonogramtitel op de display van de afstandsbediening verschijnen. Daarop kan de koper een speciaal telefoonnummer draaien om zijn voorkeursfonogram te bestellen of de bestelling doen via zijn PC.

HOME STUDIO

Studio gebouwd in een (woon)huis van een artiest. Geeft hem de gelegenheid de preproductie te doen van een opname. Kan de vorm aannemen van amper een demostudio tot die van een professionele opnamestudio. Soms wordt omzeggens de hele opname gerealiseerd in de homestudio.

HOME TAPING

Het kopiëren voor privé-gebruik van beschermde werken op fonogrammen op blanco geluidsdragers. Alhoewel in principe niet toegestaan zonder de instemming van de rechthebbenden, kan de privé kopiëring niet verhinderd worden, wel wanneer ze commercieel wordt geëxploiteerd. Om die reden is de term thuispinaterij minder geschikt. Alhoewel vaak beoefend voor dubbelgebruik en wellicht ook een stimulans voor de toekomstige consumptie, is het thuis tappen voor de industrie een verliespost, welke in alle wergevingen stilaan gecompenseerd wordt door een heffing op de verkoop van blanco tapes evenveel samen met een heffing op de verkoop van de copieermachines.

HOME VIDEO (zie VIDEOGRAM)

HOOK(LINE) (zie ook COMPOSITIE)

Onmiddellijk aansprekend en daardoor gemakkelijk te onthouden deel van een song of compositie.

HUISSTUDIO (zie HOME STUDIO)

HUMPER (zie ook STAGE HANDS)

Helpers ingezet bij het werk voor en na een concert.

HUURRECHT (zie ook LALLEMAND)

Ter bescherming van het recht dat de fonogramfirma opeist dat de door haar geproduceerde fonogrammen niet zouden uitgehuurd worden zonder haar toestemming, garandeert het huurrecht een vergoeding voor elke commercieel uitverhuurde fonogram. Dat rental right zou gelden voor een aantal jaren (voor IFPI 50) nadat de opname is gerealiseerd en de opbrengst ervan dient verdeeld te worden onder auteurs, producenten en uitvoerende kunstenaars. Niet commerciële uitleningen door instellingen met culturele of educatieve doeleinden kunnen aan het huurrecht onttrokken worden, eventueel na een zekere window time, een periode na de eerste verspreiding, van zes maanden, bijvoorbeeld (zoals voorzien in het wetsvoorstel Lallemand). Sabam int al 8% op het omzetcijfer van fonogramhandelaars en mediatheken voor het verlies dat de auteurs lijden door de verhuring van hun fonogrammen.

71

HYPE (zie ook PAYOLA, PROMOTIE)

Zou, in de ene versie, afkomstig zijn van hypodermic needle en duiden op de kunstmatige gecreëerde roes van een insputing. In de andere versie wordt gezegd dat hype terruggaat op hyperbole, wat overdrijving betekent. In zijn meest enge betekenis duidt hype op het overroepen worden van een over het paard gerilde act of song ('the next big thing'). Een enkele keer wordt hij ook gebruikt voor de ongeoorloofde pogingen ter beïnvloeding van een hitparade. In een meer algemene betekenis wordt hype ook wel gebruikt om er het kunstmatig en opgefoet sfeertje mee te omschrijven waarin de promotie wel eens geschiedt. Al heeft de term een negatieve bijklank, hype dient duidelijk onderscheiden van payola: hype is geen omkooprij in strikte zin.

IFPI (zie ook BIEM-IFPI CONTRACT)

De International Federation of Producers of Phonograms and Videograms, gesticht in 1933, is het internationaal orgaan dat de industrie van

fonogrammen (en later ook van videogrammen) vertegenwoordigt en diens belangen behartigt. De IFPI onderhandelt met internationale organisaties die ondermeer auteurs, muziekuitgeverijen, omroepen en filmproducenten vertegenwoordigen. Voor de muziekindustrie zijn de onderhandelingen tussen IFPI en BIEM voor wat betreft de regeling van de mechanische reproductierechten belangrijk. Binnen zo'n internationale regeling, bijvoorbeeld het BIEM-IFPI contract, kunnen de nationale vertegenwoordigers specifieke regelingen per land uitwerken. IFPI heeft inderdaad in vele landen al een nationale vereniging, zo ook in België: IFPI Belgium (sinds 1989, voordien SIBESA, Syndicat de l'Industrie Belge des Enregistrements Sonores et Audio-visuels - Syndicaat der Belgische Nijverheid van Geluids- en Audio-viduele Opnamen). IFPI probeert ondermeer regeringen en internationale organisaties te overtuigen wetgeving in te voeren ter bescherming van rechthebbers, ter bestrijding van piraterij, ter compensatie voor de tuiscope. De voornaamste leden van IFPI Belgium (met hun marktaandeel voor 1992) zijn: PolyGram (21.97%), BMG Ariola (18.34%), EMI (15.02%), Sony Music (12.92%), Warner (9.72%), CNR (7.34%), Indisc (7.08%), Virgin (5.22%), Play It Again Sam (2.17%) en Carrere (0.22%). Ondertussen zijn Indisc en CNR geïntegreerd en hoort Virgin onder EMI en Carrere onder Warner.

IMPRESARIO (zie ook **MANAGER**)

Onduidelijke benaming. Nu eens gebruikt voor de functies van een concergerijnschap, dan weer voor het werk dat een persoonlijke manager of een talentagentschap verricht voor een artiest.

IMPROVISATIE (zie ook **JAMSESSIE**)

In tegenstelling tot de voaraf uitgeschreven muziek, wordt bij de improvisatie, weliswaar meestal binnen bepaalde grenzen van akkoordschema's, de inspiratie de vrije loop gelaten. Vele rock-composities bevatten in het tweede deel van de compositie een minder dan wel meer geïmproviseerd fragment. In de populaire muziek worden songs vaak al improviserend of voortbordurend op bestaande thema's gecreëerd.

INDEPENDENT (zie ook **MAJOR**)

Een onafhankelijke fonogramfirma is soms juist zeer afhankelijk van andere firma's, voor aanmaak van fonogrammen of distributie, bijvoorbeeld. De onafhankelijkheid slaat meer op het feit dat zij kleiner zijn dan de majors en daarom dicht bij hun artiesten beten te staan, zich specialiseren in een bepaald genre, soepeler en sneller kunnen werken. Zij kunnen sneller inspelen op constant evoluerende muziekgenres en daardoor acts breken. Omdat zij

met minder personeel en overheads (andere kosten die niets met het creatieve productieproces te maken hebben) werken, dienen zij niet de massale verkoop te halen die majors verplicht zijn te scoren.

INDEPENDENT DISTRIBUTOR (zie *DISTRIBUTIE*)

INDIE (zie ook *INDEPENDENT*)

Afzetting voor independent.

INDUCEMENT LETTER (zie ook *LOAN-OUT*)

Een overeenkomst, ook side letter geheten ('zijdelingsé' brief), tussen een artiest, die een eigen loan-out firma heeft, dat ingeval die loan-out firma in gebreke blijft (bijvoorbeeld, voor het tijdig leveren van masters), de artiest toch persoonlijk aansprakelijk blijft.

INLAY

Het papieren inlegvel of boekje in de opklapbare voorkant van de jewel box van de CD, vervult de informatiefunctie van de grammofoonplatenhoes, terwijl diens beschermfunctie overgenomen is door de jewel box. De achterflap van de inlay aan de voorzijde, met de inhoud van de fonogram, wordt nog eens geschoven aan de rugzijde van de jewel box.

INNER SLEEVE (zie *SLEEVE*)

INSERT (zie ook *TAKE*)

In tegenstelling tot de take, die een totale uitvoering of een totale herneming is van een te spelen of te zingen partij, is een insert een herneming van een klein gedeelte van de muzikale compositie.

IN-STORE MANUFACTURING (zie *DISTRIBUTIE*)

ISRC

De international standard recording code is een internationale identificatiecode waarmee elke opgenomen track een uniek identificatienummer meekrijgt. De ISRC-code bestaat uit 12 digits: de eerste twee identificeren het land waar de software is aangemaakt, de volgende twee de eigenaar, de maker, de volgende digit het type van de opname (audiovisueel of audio), de volgende twee het jaar waarin de opname is gemaakt, de volgende vier de opname zelf, de laatste bijkomende informatie als vocaal of instrumentaal. Met deze ISRC-code kan piraterij efficiënter bestreden worden en kan aan

geautomatiseerde collectie van auteursrechten gedaan worden (bij omroep-uitzending van de opnamen, bijvoorbeeld).

J

JAM(SESSION) (zie ook IMPROVISATIE)

Improvisatie waaraan meerdere muzikanten deelnemen.

JINGLE

Korte, in het gehoor springende melodie, die dienst doet om een radiostation of TV-zender, programma, rubriek of presentator op radio of TV aan te kondigen of die gebruikt wordt als achtergrondmuziek bij een reclamespot.

JOINT RECORDING (zie ook COUPLING)

Gerelateerd aan het begrip coupling, betekent joint recording een opname waaraan meer dan één artiest samenwerken aan dezelfde song, zoals in een duet. De artiesten kunnen onder contract staan bij verschillende fonogramfirmas. De royalties dienen vanzelfsprekend gesplit over de verschillende artiesten.

JOINT VENTURE

Samengaan van voordien onafhankelijk opererende (fonogram)firmas op basis van een 50/50% inbreng. Bij een andere belangenverdeling wordt ook inbreuk gedaan aan de gelijkberechtiging van de afzonderlijke entiteiten in de nieuwe company. Het feit dat twee fonogramfirmas een joint venture aangaan hoeft daarom nog niet te betekenen dat ze hun afzonderlijke identiteit (en hun labels, bijvoorbeeld) zouden opgeven.

JUKEBOX (zie ook NICKEL IN THE SLOT)

Een geldstuk-in-de-gleuf- of 'nickel in the slot' machine. Munt-grammofoon ('coin-operated phonograph'), oorspronkelijk (1889) slechts van één cilinder (en met oorplugs te beluisteren), later met selectiemogelijkheid tot 100 singles. Stamt van het afrikaanse 'juke', dat duivels betekent. Daarmee wordt verwezen naar de duivelse invloeden die zouden uitgegaan zijn van deze 'duivelsdoos' in ontspannings- en dansgelegenheden. Het plaatsen van jukeboxen in dergelijke gelegenheden is ook wel eens geassocieerd met de georganiseerde misdaad. De juke box-exploitatie is een stimulans geweest voor de gecentraliseerde inkoop op één punt van verschillende fonogramfirmas, beter bekend als one stop: op één punt kochten de juke box operators de singles van verschillende fonogram labels in om dan telkens één single van de verschil-

lende labels in één pakket verder te verdelen naar de plaatsen waar de juke boxes werden geplaatst. Het grote gat in de single was ondermeer bedoeld om de behandeling van singles in een juke box te vergemakkelijken. Met de opkomst van de videoclip zijn sinds 1984 video-juke boxes geconstrueerd, waarop de selectie gebeurt van videoplaten. De juke box is in het verleden meermaals een promotiemiddel gebleken voor de verkoop van fonogrammen, ondermeer ook om de fonografie-industrie uit het dal van crisisperiodes te halen.

JEWEL BOX

Het plastic doorschijnend 'juwelenkistje' waarin CD's zijn opgeborgen en dat dienst doet als bescherming van de CD. Een dubbele juwel box kan tot drie CD's bevatten.

KARAOKE (zie ook PLAY BACK)

Uit Japan geïntroduceerde vrijetijdsbezigheid waarbij in clubs of in familieverband aan play back-zingen gedaan wordt op speciaal daarvoor geprepareerde videodiscs waarop de stem is weggemikt en waarbij de tekst kan afgelezen worden van een monitor.

75

KEY MAN-CLAUSE

De sleutelfiguur-clausule wordt ingeschreven in een contract waarin de artiest (of de auteur bij een muziekuitgever) zich bindt aan een bepaald door de artiest gewaardeerd persoon in de firma voor de duur dat die daar werkzaam is.

KEY MEMBER (zie ook FONOGRAMFIRMA CONTRACT)

De 'sleutelfiguren' in een popgroep, diegenen die auteur zijn en/of op het voorplan treden, het gezicht van de groep uitmaken. In contracten van popgroepen met fonogramfirmas kunnen voorzieningen worden opgenomen ingeval dergelijke key member de groep verlaat of contractbreuk pleegt. Fonogramfirmas behouden zich doorgaans het recht voor op de verdere diensten, zoals voorzien in het oorspronkelijk contract, als een lid van een groep, sleutelfiguur of niet, de groep verlaat. Ook kunnen in het oorspronkelijk contract met de groep leaving-member deals worden opgenomen waarin eventuele solo-plannen van de (key)-leden worden geregeld (de royalties, bijvoorbeeld, die gewoonlijk lager zullen liggen dan die van de groep).

KICK-BACK

Letterlijk: teruggegeven vergoeding. Begin jaren negentig wordt de praktijk

gesignaleerd van de auteursverenigingen voor mechanische reproductierechten die een bedrag terugstorten van de mechanicals die fonogramfirma's hen betalen met de bedoeling dat deze fonogramfirma's hun produkten centraal in Europa zouden blijven licentïëren aan de centraal innende auteursvereniging.

KJ (zie *KARAOKE, DISC JOCKEY*)

KLEINE RECHTEN (zie *AUTEURSRECHTEN*)

KLEINHANDEL (zie *DISTRIBUTIE*)

KLEINHANDELPRIJS (zie *PPD*)

KLEURVINYL (zie ook *DUPLICATIE*)

Vinyl is een kleurloze substantie. Traditie, wellicht teruggaand tot de eerste experimenten met de grammofoonplaat (een met roet bedekte glasschijf) en ook het motief van de verhoging van de duurzaamheid van de grammofoonplaat is verantwoordelijk voor het toevoegen van het zwarte grafiet aan het kleurloze vinyl. Maar in principe kan een grammofoonplaat gelijk welke kleur gegeven worden. Net als picture discs worden deze gekleurde grammofoonplaten in de marketingstrategie aangewend als collectors items.

KONINKLIJKE BELGISCHE VERENIGING VAN MUZIEK-UITGEVERS

Overkoepelende vereniging van Belgische muziekuitgevers met een afdeling 'lichte muziek'.

KOOPVIDEO (zie *VIDEOGRAM*)

LABEL (zie ook *ETIKET, LABELINFORMATIE*)

Verwijst naar de fonogramfirma of naar één van de 'merknamen', waarop de fonogramfirma zijn fonogrammen releast. In het laatste geval spreekt men ook van sublabel. (Sub)labels worden gebruikt om fonogrammen op te delen naar muziekgenre (klassiek of genres binnen de popmuziek) of naar prijs-categorie (voor een budget label, bijvoorbeeld). Elk label heeft een specifiek logo. Het voornaamste label van de fonogramfirma wordt top-line label gheten. Releases op het top-line label kunnen doorgaans achteraf door de fonogramfirma uitgebracht worden op een budget label. In een tweede bete-

kenis is label synoniem voor etiket.

LABEL DEAL (zie ook PRODUCER)

Een onafhankelijke produktiefirma of loan-out kan een licentie- of distributiecontract afsluiten met een fonogramfirma voor één artiest (single artist deal) dan wel voor meerdere of alle van zijn artiesten (multi-artist deal). In het laatste geval spreekt men ook van een label deal.

LABELINFORMATIE (zie ook ETIKET)

Stamt van het bedrukte label dat aangebracht werd in het midden van een grammofoonplaat. Nadien is de term ook voor de andere geluidsdragers gebruikt al is de labelinformatie daar op een andere manier gespreid over het drukwerk. De informatie op de labels van grammofoonplaten bevatten doorgaans minimum: titel van de song, naam van de uitvoerder, naam van de componist en tekstdichter, vaak ook van de muziekuitgeverij, de copyrightnotitie in de rand van het cirkelvormig drukwerk, duur van het werk, naam en logo van het fonogram-label, catalognummer eventueel vertaald in barcode, A- en B-zijde, afkorting in een rechthoek van de naam van de nationale auteursvereniging voor mechanische reproduktierechten eventueel gevolgd door BIEM (daardoor wordt gegarandeerd dat aan de nationale en eventueel internationale verplichtingen inzake het mechanisch reproduktierecht is tegemoetgekomen).

77

LABEL MANAGER (zie ook SALES MANAGER)

Verantwoordelijke voor de produkten uitgebracht onder een bepaald label in een grotere fonogramfirma.

LAKPLAAT (zie DUPLICATIE)

LALLEMAND

Een wetsvoorstel waarin de Belgische auteurswet van 1886 aan de gewijzigde omstandigheden wordt aangepast, genoemd naar senator R. Lallemand, is in 1992 door de senaat goedgekeurd en wordt in 1993 als wetsontwerp betreffende het auteursrecht, de naburige rechten en het kopiëren voor eigen gebruik van geluids- en audiovisuele werken' in de kamer van volksvertegenwoordigers geamendeerd.

LANGSPELER (zie ALBUM)

LASERDISC (zie CD, VIDEOGRAM)

LEAD SHEET

Manuscript van een muzikale compositie met muzikale notatie van de muziek, de akkoorden-symbolen en, voor een song, de tekst. Het dominerende gebruik van lead sheets in het Tin Pan Alley-tijdperk heeft sinds de uitvinding van de bandopnemer aan belang ingeboet. Songs worden, zij het voor demonstratie-doelinden (op demo's) dan wel in hun definitieve versie, gecreëerd in de opnamestudio. De lead sheet wordt vaak achteraf uitgeschreven van de gerealiseerde opname. Met de computertechnologie is de mogelijkheid ontstaan dat lead sheets onmiddellijk en automatisch worden uitgeprint op basis van het bespelen van een met de computer verbonden synthesizer. Door het gebruik van de term lead sheet of partituur wijst men eerder op de muzikologische transpositie in notenschrift van de muziek, dan op de drager van dit notenschrift. Daarvoor wordt eerder de term bladmuziek gebezigd.

LEAVING-MEMBER DEAL (zie KEY MEMBER)

LESLEY

Bij het lesley-effect wordt de geluidsbron in een roterende beweging onderbroken zodat een aanzwellende en dan weer afnemende geluidsuuarneming ontstaat.

78

LIBRARY MUSIC (zie BIBLIOTHEEKMUZIEK)

LICENTIE

Het verlenen van het recht door een licentiegever (licensor) aan een licentienemer (licensee) om onder strikt bepaalde condities (van omvang, plaats en tijd ...) een activiteit te verrichten in zijn plaats, meestal omdat de licentiegever die activiteit niet zelf kan uitoefenen. De term wordt meest gebruikt voor het doorgeven van rechten in verband met subdistributie en auteursrechten.

LICENTIE-DEAL (zie LICENTIE)

LICENTIEGEVER (zie LICENTIE)

LICENTIENEMER (zie LICENTIE)

LICK (zie RIFF)

LIGHT SHOW

Stamt uit de in 1965 in San Francisco ontwikkelde gewoonte om rock-concerten vergezeld te laten gaan van intense lichttrilbreeks van stroboscopen, uitvergroete olievervloeiingen, filmfragmenten, zodat een totaal-omgeving ontstaat met psychedelische inslag. Sindsdien is de zinneprikkelende werking van licht toegevoegd aan die van het geluid in diskotheken en op de concertpodia.

LINE UP

Bezetting van een rock- of popgroep. De klassieke line up van een rockgroep bestaat uit zanger die zich gewoonlijk begeleidt op begeleidingsgitaar, solo- of lead-gitaar, basgitaar en drums. Deze minimale line up kan aangevuld worden met keyboards (akoestische piano, synthesizers en samplers) en eventueel met backing vocals, kopers ...

LINER NOTES

Tekstfragment op het drukwerk van een fonogram waarin de opnamen informatief geduid en vaak ook appreciërend besproken worden, eventueel door een gerenomeerd criticus.

LIPPEN (zie LIP SYNCING)

LIP SYNCING

Van lip synchronic. Sinds het moeilijker geworden is de opname van de stem in de geluidstudio exact te reproduceren bij een live-uitvoering en sinds de visuele presentatie van een act aan belang heeft gewonnen (vooral sinds de introductie van de videoclip) is de praktijk van het lippen van de tekst van songs meer en meer ingeburgend voor televisie-optredens. Van de televisie-optredens heeft de praktijk zich reeds verbreed in het live-circuit, alwaar via gesofisticeerde apparatuur (sampling-techniek) de voordien vastgelegde stem kan opgeroepen worden terwijl de artiest de zangpartij lipst. In de USA heeft de praktijk zodanige vormen aangenomen dat concertaankondigingen de vermelding dienen te dragen of er aan lip syncing zal gedaan worden.

LIVE ALBUM (zie ook MOBILE STUDIO)

Album waarop een live concert of festival is geregistreerd van één of meerdere acts. Live albums worden dus ter plaatste opgenomen via het mengpaneel van de PA en/of een mobiele studio. Een live album staat dus tegenover een studio album. Toch worden live albums in de studio nog wel eens 'bijgewerkt'. In elk geval hebben zij een grote aantrekkingskracht op de fans, die via zo'n album

'plaatsvervangend' aanwezig kunnen zijn op het concert van hun aanbieden artist. Live albums worden wel eens een grotere authenticiteit toegeschreven dat studio-albums.

LOAN-OUT

Ondermeer om fiscale redenen organiseren bepaalde artiesten hun activiteiten binnen rechtsvennootschappen en richten zij eigen companies op welke dan de deals sluiten en welke de diensten van de artiest 'uitlenen' voor het geven van concerten of het maken van opnamen. Een contract van een artiest met zijn eigen loan-out kan ongeveer dezelfde vorm aannemen als een fonogramfirmacontract.

LOGO

Grafische representatie waarin gewoonlijk letters zijn verwerkt (in de muziek-industrie van merknamen van fonogramfirma's en labels maar ook van namen van artiesten). Logo's dienen ter identificatie van het produkt 'firma' of 'artiest' en zijn ook te vinden op merchandising gebonden produkten. Als merknaam kan een logo geregistreerd worden, zodat het door niemand anders kan gebruikt worden zonder de toestemming van de eigenaar (in navolging van de Amerikaanse vereiste wordt een registered trademark aangeduid met een omcirkelde R, in de buurt van het logo aangebracht). Het is interessant te bedenken dat in de muziekindustrie fonogrammen niet gekocht worden omwille van het merk van de firma, zoals dat wel vaker gebeurt voor andere niet culturele goederen, behoudens uitzonderingen: fonogramopnamen op een bepaald label kunnen, precies omdat ze op dat label zijn uitgebracht, een meerwaarde krijgen. In dat geval gaat het vaak om oudere labels of labels waarop een specifiek en vaak minder mainstream-genre van muziek wordt uitgebracht.

LONG DISTANCE PROMOTOR (zie ook CONCERTINRICHTERS-CONTRACT)

Sinds het eind van de jaren tachtig komt de concertorganisatie in een schaalvergroting terecht. In de plaats van dat de artiest verschillende concertinrichters engageert voor een nationale en zelfs wereld-concerttournee laat hij die organiseren door één concertpromotor. De eventueel world wide long distance promotor garandeert de artiest een eenmalige voorafbetaling om de hele concerttournee te mogen organiseren, maar is nadien wel verplicht om nog lokale deals te sluiten met concertinrichters die de lokale situatie kennen.

LONG TERM

Staat voor alle overeenkomsten in de muziekindustrie waarin geen eenmalige

maar een langdurige samenwerking is ingeschreven. Wanneer ook nog eens gecombineerd met 'worldwide' krijgt zo'n overeenkomst onmiddellijk de hoogste status.

LOONPERSING (zie ook EIGEN BEHEER OPNAME)

Letterlijk: duplicatie van geluidsdragers tegen een bepaald loon, uitbetaald door eenieder die een opname heeft gerealiseerd (een label, een producer of een artiest) en die door een onafhankelijke duplicator wil laten persen. Opnamen door artiesten zelf in eigen beheer gerealiseerd buiten de zorgen van een fonogramlabel worden automatisch in loonpersing gedupliceerd. In zuivere loonpersing verzaakt de artiest aan de diensten van een fonogramfirma op produktievlak en op het vlak van promotie en distributie. De term wordt nochtans vaak gebruikt voor de praktijk van independent producers of kleine fonogramlabels die vernemende talenten de mogelijkheid bieden een song op te nemen, daarvan een beperkt aantal te laten dupliceren tegen een vaste door de artiest te betalen prijs (1.000 singles voor 70.000 Bfr. bijvoorbeeld) en minder geïnteresseerd zijn in het succes van die song of in de verdere carrière van de artiest dan wel in de auteursrechten die zij als muziekuitgever, componist en tekstdichter incasseren.

LOSSE ZEGEL CONTRACT (zie ook BIEM-IFPI TYPECONTRACT)

Bij de lokale IFPI-afdeling aangesloten fonogramproducenten ondertekenen het BIEM-IFPI typecontract. Niet aangesloten independents ondertekenen met de auteursvereniging voor mechanische reproductierechten een apart maar gelijkaardig contract. Omdat dit contract van een niet SIBESA-lid (nu niet IFPI Belgium-lid) met SABAM in het verleden eiste dat alle fonogrammen voorzien zouden worden van een kleefzegel, wordt dergelijk contract een losse zegel contract geheten.

LP (zie ook ALBUM, SINGLE)

Een long playing-grammofoonplaat is een grammofoonplaat met een 12 inch doormeter, die in microgroeven in vinyl is geperst en afgespeeld wordt aan 33 1/3 toeren per minuut. In contracten van artiesten met fonogramfirma's werd een LP (album) wel eens gedefinieerd als bevattende acht tot twaalf songs met ongeveer 35 minuten afspeeltijd (om kwaliteitsnormen kan die tijdslimiet niet fel overschreven worden want dan zouden teveel groeven op de beschikbare oppervlakte moeten geperst worden). Een doorsnee-LP bevat dus een vijftal songs aan elke zijde. Al zijn er eerdere varianten uitgeprobeerd van een langspelende grammofoonplaat, de moderne LP is geïntroduceerd in 1948 door Columbia. Het formaat is als overwinnaar getreden uit 'de strijd om de

afspeelbaarheid', gevoerd op het einde van de jaren veertig tussen Columbia en RCA Victor. De laatste had als alternatief voor de breekbare, shellak 78-toeren grammofoonplaat een microgroef-grammofoonplaat van 7 inch diameter ontworpen die aan 45 toeren per minuut draaide. Uiteindelijk bleek er voor beide formaten, de LP en de single, een plaats te zijn. Voor de single in de zin van hit-single.

LYRICS

Engelstalige benaming voor de tekst van een song.

M

MAGNETOFOON (zie ook GESLOTEN SPOEL-BAND, MULTI-TRACK)

Algemene benaming voor de toestellen waarmee geluidssignalen kunnen worden opgenomen en weergegeven, zowel op open spoel- als op gesloten spoelbanden. De ontwikkeling van de magneetfoon heeft een einde gemaakt aan de opname in één take en de weg geopend voor de multitrack-opname.

MAILING

Het verzenden van post, inzonderheid van bios, concertnieuws, releases ... van artiesten.

MAIL ORDER (zie CLUB, HOME SHOPPING)

MAINSTREAM

Benaming voor muziek van het brede middenrepertoire, met de grootste gemene deler, bestemd voor een zo groot mogelijk publiek. Tegengestelde van substream, muziek die risicovoller heet te zijn, maar in elk geval op kleinere publieksgroepen aantrekkingskracht uitoefent omdat ze zich situeert aan de rand alwaar zich verschillende kleinere muziekgenres en acts situeren. Door haar aard is mainstream-muziek gericht op commercieel succes, al kan een niet succesvolle compositie mainstream-kenmerken worden toegeschreven. Synoniem van middel of the road (MOR), muziek van de gulden middenweg.

MAJOR (zie ook BMG, EMI, POLYGRAM, MCA, SONY, INDEPENDENT)

Een major is een fonogramfirma die doorgaans alle stadia van de productie van fonogrammen controleert en in eigendom heeft, van het tekenen van talent tot en met de distributie. Bovendien vertegenwoordigen zij een voldoende groot marktaandeel. Majors opereren internationaal en maken deel uit van

multinationale en op vele gebieden (film, video, muziekuitgeverij ...) bedrijvige concerns. Majors wordt de reputatie toegeschreven dat zij minder de polslag van de muziek 'in de straat' kunnen voelen. Nochtans kan de major dit proberen te verhelpen door de firma op te delen in verschillende labels, die dan als het ware als een independent opereren binnen de major. De megasterren hebben in elk geval een contract met een major, die in staat moet zijn de fabelachtige voorschotten te betalen op hun royalties.

MANAGER

De persoonlijke manager, kortweg *manager*, is diegene die zich bekommert om alle aspecten die niet rechtstreeks te maken hebben met de artistieke kant van het artiestenbestaan. Hij bekommert zich om de dagelijkse begeleiding van de artiest maar zeer vaak neemt hij ook de functies over die in principe gereserveerd zijn voor het talentagentschap. Dat wil zeggen dat hij contacten onderhoudt en contracten ondertekent voor de artiest met al diens medespelers: fonogramfirma, muziekuitgeverij, concertagentschap, concertinrichters, omroepprogrammeurs ... Door een manager in dienst te nemen scheidt de betrokkene in zijn persoon de artiest van de kostwinner en kan hij zich ten volle concentreren op de artistieke creatie. Niet altijd gaat het initiatief uit van de artiest. Bepaalde als manager bekend staande individuen combineren deze functie in feite met die van producer en/of directeur van een fonogramlabel en staan dan bekend als de 'maker' van de artiest. Wanneer de volksmond van impressario spreekt wordt hiermee vaak dergelijke figuur bedoeld.

MANAGEMENTSCONTRACT (VAN ARTIEST MET MANAGER)

Een managementscontract dat een artiest met een manager sluit bevat minimaal volgende elementen: de duur van de overeenkomst, het territoriaal toepassingsgebied, de omschrijving van de taak van de manager (kan hij zich in artistieke aangelegenheden mengen, optredens boeken, contracten tekenen met een fonogramfirma, muziekuitgever, merchandiser ...?), de wijze van betaling van artiest en manager, de vergoeding van de manager. Managers ontvangen voor hun gepresteerde diensten een commissieloon van vaak zo'n 10 à 15%, gewoonlijk op alle netto-inkomsten van de artiest, zowel deze uit opnamen en concerten als uit auteursrechten (maar dat hoeft niet zo te zijn: er kunnen bepaalde inkomsten uit het managementscontract gesloten worden).

MANAGEMENT-DEAL (zie MANAGEMENTSCONTRACT (VAN ARTIEST MET MANAGER))

MANUFACTURING AND DISTRIBUTION DEAL (zie *P & D DEAL*)

MARKETING MANAGER (zie *SALES MANAGER*)

MASTER

De term wordt gebruikt voor de brede multi-track tape waarop in de opname-studio spoor per spoor verschillende geluidssignalen worden opgenomen, voor de master mix tape afgeleid van de vorige in gemikte en geëdite vorm (zowel analoog als digitaal), voor de analoge master lakplaat of de digitale optische plaat waarin de signalen van de vorige gesneden zijn, en voor de running master tape waarvan musicassettes worden gedupliceerd.

MASTERING (zie *DUPLICATIE*)

MATCHING FOLIO (zie *PRINT*)

MATRIJS (zie *DUPLICATIE*)

MAXI SINGLE (zie *DISCO-SINGLE, 12"*)

MCA (zie ook *MAJOR*)

Gegroeid uit een talentagentschap (*Musical Corporation of America*) heeft MCA zich weten op te werken en te handhaven als één van de majors op wereldvlak. In 1979 heeft MCA ABC Records verworven, in 1984 Chess en Checker en in 1988 Motown (tot 1993, wanneer de investeerdersfirma Boston Ventures Motown opkoopt). In 1990 verwerft MCA ook nog het bekende jazz-label GRP en het poplabel Geffen. Het MCA-consortium is ook eigenaar van Universal Pictures en is bedrijvig in video en merchandising. In 1990 wordt MCA Inc. verkocht aan het Japanse Matsushita. MCA bezit in MCA Music (met Geffen Music) één van de grootste muziekuitgeverijen.

MD (zie ook *DCC*)

In 1992 gelanceerd door Sony is de mini disc een kleine, 2 1/2 inch opneembare optische plaat. Door nieuwe technieken van data-compressie kan de MD evenveel data bevatten als een audio-CD. In tegenstelling tot de CD, die bedoeld blijft als home format, is de CD gericht op de markt van de draagbare spelers en ondermeer in die zin concurrent van de DCC. Door een speciale geheugenchips is de MD-afspeelapparatuur bestendig tegen schokken (de MD kan in principe zelfs enkele seconden verwijderd worden uit de speler zonder hinder voor de geluidsweggeve).

MECHANICALS (zie *MECHANISCHE REPRODUKTIERECHTEN*)

MECHANISCH REPRODUCTIERECHT (zie ook *AUTEURSRECHT*)

Vorm van auteursrecht, namelijk het exclusieve recht van de eigenaar van een muzikaal werk om toe te staan dan er van zijn werk opnamen worden gemaakt, daarvan reproducties op geluidsdragers worden gemaakt op welke manier dan ook, deze dragers in omloop worden gebracht en eventueel in het openbaar worden uitgevoerd. Komponisten, tekstdichters en muziekuitgevers ontvangen ingevolge dit mechanisch reproductierecht mechanische royalties (mechanicals) telkens hun werk gereproduceerd wordt, dit is dus voornamelijk van fonogramfirma's voor de aanmaak van geluidsdragers.

MECHANISCHE REPRODUKTIERECHTEN (zie *AUTEURSRECHTEN*)

MEDIA

In een bepaalde betekenis is een fonogram ook een (massa)medium. Maar als in de muziekindustrie over media gesproken wordt, dan worden deze massa-media bedoeld die kunnen zorgen voor de promotie van fonogrammen: radio, televisie, dagbladen, magazines ... tot eventueel display materiaal op de punten van verkoop.

MEGASTORE (zie ook *DISTRIBUTIE*)

Megastores zijn meestal internationaal geoperende in grote ruimten ondergebrachte verkooppunten van fonogrammen (en videogrammen) in de wereldsteden waar omzeggens alle fonogrammen, zowel de recente als die uit de backcatalogoog, in grote hoeveelheden worden te koop aangeboden.

MELLOTRON (zie *SYNTHESIZER*)

MENGPANEEL (zie *CONSOLE*)

MERCHANDISING

De exploitatie van een act, via andere middelen dan diens fonogrammen, via T-shirts (of ander textiel), spelen, stripverhalen, posters Merchandisers sluiten een merchandising-contract af met de artiest of diens vertegenwoordiger, zijnde de fonogramfirma, en betaalt de artiest en/of de fonogramfirma een royalty op de verkoop voor het gebruik dat hij maakt van de artiestennaam, diens stem en/of de gelijkenis met de artiest op het afgebeelde materiaal. De merchandiser kan een gespecialiseerde firma zijn, die produkten licentieert

van verschillende artiesten, maar de functie kan ook waargenomen worden door de fonogramfirma waarbij de artiest onder contract staat. Merchandising kent twee hoofdvormen: tour merchandising (of alles wat te koop wordt aangeboden voor, tijdens en na concerten – T-shirts, bijvoorbeeld, met de naam, de plaats en data van de concerten van de tournee) en retail merchandising (eender waar aangeboden behalve bij concerten – in de fonogramwinkel, kledingzaken, via mail order, fanclubs ...).

MIDI

De musical instruments digital interface is een universele fabrikantenstandaard, ingevoerd in 1983, waarmee het gebruik van alle soorten digitale elektronische muziekinstrumenten (synthesizers, drumcomputers, samplers...), opname-apparatuur en computers compatibel zijn gemaakt en met mekaar kunnen verbonden worden.

MIDDLE OF THE ROAD (zie MAINSTREAM)

MIDEM (zie ook NEW MUSIC SEMINAR)

De Marché Internationale du Disque et de l'Édition Musicale wordt elk jaar in het voorjaar in Cannes gehouden. Het is een 'handelsbeurs' en een ontmoetingsplaats voor de internationale muziekindustrie. Er worden beroepsseminaries gegeven, showcases gehouden, zaken gedaan of bekrachtigd, informatie uitgewisseld en standpunten ingenomen door beroepsorganisaties.

MIDLEVEL ARTIST (zie ARTIEST)

MID PRICE (zie BUDGET ALBUM)

MINI-ALBUM (zie ook ALBUM)

Formaat tussen EP en ALBUM, met minder composities of kortere tijdsduur dan gebruikelijk bij een langspeler. Wordt gebruikt ter kennismaking met een artiest, maar ook om de belangstelling voor een artiest levendig te houden in afwachting van de release van een nieuw album.

MINI-MAJOR (zie ook FONOGRAM, MAJOR)

Een fonogramfirma die alle afdelingen in huis heeft behalve de distributie, welke ze laat gebeuren door een major.

MISCELLANEOUS

Slotbepaling van engelstalige contracten; betekent zoveel als 'varië', 'verschillende'.

MIX

In de klassieke betekenis van het woord is de mix het proces waarbij de opgenomen tracks van een multi-track master naar het gecondenseerde formaat van twee track wordt gemengd voor stereo-reproductie. Daarbij kunnen alerhande effectapparatuur en klankkleuringsmiddelen gebruikt worden. De mixing geschiedt dus nadat de opname in de studio is geschied, nadat alle stemmen en muziekinstrumenten zijn opgenomen op de verschillende sporen van de multi-track bandopnemer. Het resultaat van de mix wordt vastgelegd op de master mix tape. De mixing geschiedt wel eens door een speciaal deskundige 'mixer', die in staat is de opgenomen tracks te mixen in zijn specifieke sound of in een aantal sound- of muziekgenres. Van sommige voor de massamarkt bestemde opnamen worden achteraf speciale gemikte versies op de markt gebracht, dansversies, bijvoorbeeld, voor gebruik in de discotheken. Dan gaat het dus om remixen, herwerkte versies van bestaande opnamen. Bepaalde producers hebben zich gespecialiseerd in dit remixen.

MIXDOWN (zie MIX)

MIXED FOLIO (zie PRINT)

MOBIELE DISCOTHEEK (zie ook SOUND SYSTEM)

Een entertainment service, waarbij een DJ, geluids- en lichtapparatuur op bestelling ter plaatse brengt om er de sfeer van een discotheek mee te imiteren.

MOBIELE STUDIO (zie ook LIVE ALBUM, STUDIO)

In een vrachtwagen ingebouwde studio (of tenminste mengpaneel) die ter plaatse opnamen kan maken en ondermeer wordt ingeschakeld om live albums te realiseren.

MONO (zie STEREO)

MOR (zie MAINSTREAM)

MORELE RECHTEN (zie ook AUTEURSRECHT)

Het morele recht van de auteur behelst zijn recht om geïdentificeerd te worden met zijn werk ongeacht contractuele voorziening ter commerciële exploitatie van zijn werk; verder ook het recht om zich te verzetten tegen wijzigingen aan zijn werk die zijn reputatie zouden kunnen schenden.

Music Television is een kabeltelevisie-kanaal met dagelijkse uitzending 24 uur op 24 van quasi enkel met muziek en jeugdcultuur verbonden items. Opgestart in de USA is sinds 1988 MTV-Europe op de kabel dat in 1992 in 36 miljoen huizen komt van 26 landen.

MULTIPLE ALBUM (zie ook *ALBUM*, *DUBBEL-ALBUM*, *LP*)

Een verpakking die meer dan één, doorgaans twee albums bevat met gewoonlijk twintig of meer songs. In het vinyl-tijdperk was het multiple album een noodzaak voor men dergelijke hoeveelheid songs in één keer aanbieden. Een CD kan meer songs aan één en dezelfde 'kant' bevatten dan een LP, tot praktisch het dubbel aantal. Nochtans blijft het formaat van de dubbel en drie-dubbel CD in een speciaal aangepaste jewel box bestaan.

MULTI-ARTIST DEAL (zie *LABEL DEAL*)**MULTI-TRACK** (zie ook *OPNAME*)

Bij multi-track recording wordt elke op te nemen geluidsbron opgenomen op een afzonderlijke track van de meersporenbandopnemer, die tot 24 en meer sporen kan bevatten. Aldus kunnen verschillende partijen op verschillende tijdstippen opgenomen worden en later gemixt worden.

MUSIC VIDEO (zie *VIDEOGRAM*)**MUSICASSETTE** (zie ook *CASSETTE*)

Gesloten spoel band in een cassette met vooropgenomen muziek.

MUZAK (zie *achtergrondmuziek*)**MUZIEKBLAD** (zie ook *GEDRUKTE MUZIEK*)

Ondermeer om de dode tijden te vullen werden de drukpersen sinds de zestiende eeuw gebruikt om liedjesteksten te drukken eventueel voorzien van illustraties. Deze liedlugschriften werden aan de man gebracht op de markt, eventueel door dagblad- of liedjeszangers, die het lied voorzingt 'op een bekende wijs'. Wanneer zich in de negentiende eeuw tussen de uitvoerder en het publiek een muziekuitgever komt plaatsen, waarbij de zanger zijn liedjes inkoopt om ze door te verkopen aan het publiek, is de basis gelegd voor een industrie van muziek.

MUZIEKKRITIEK

Musiekkritici bespreken zowel fonogramproducties als live uitvoeringen van muziek. Musiekkritieken variëren van informatief-objectief tot opiniërend-subjectief. Vaak voelt de recensent zich geroepen een eigen mening te verwoorden in zijn recensie. De (goede) musiekkritiek is dan ook geëvolueerd tot een apart journalistiek genre, waarin sfeerschepping soms meer de aandacht op-eist als het besproken werk zelf. Musiekkritici zijn een belangrijke bron van informatie voor de consument maar het is niet zeker of hun impact op de verkoop even groot is.

MUZIEKUITGEVER

Een muziekuitgever (publisher of publishing company) handelt in songs, niet in fonogrammen. Een van zijn essentiële taken bestaat er momenteel in de rol van bemiddelaar te spelen tussen de artiest en de A & R manager van de fonogramfirma. Hij exploiteert songs van auteurs, die daarvoor hun exploitatierechten aan hem afstaan, levenslang of voor een bepaalde periode. Een muziekuitgever zorgt ervoor dat de songs die hij in zijn catalogus verworven heeft zoveel mogelijk uitgevoerd en gedupliceerd worden. Het aansturen op het maken van conversies van een song past volledig in zijn taak. Ondermeer omdat sommige songs een langer leven beschoren zijn dan één fonogramopname, is de muziekuitgeverij nog een lukratieve business. De voornaamste inkomsten van de muziekuitgever betreffen: een deel – het andere deel gaat naar de auteurs – van de uitvoeringsrechten, de mechanische reproduktierechten, van de synchronisatierechten (als hij een song op de soundtrack van een film weet te krijgen, bijvoorbeeld) en de drukrechten (verkoop van partituren, songbooks met de liedjes van artiesten, maar ook afgedrukte teksten). Muziekuitgeverijen kunnen independent opereren maar ook geaffilieerd zijn met een fonogramfirma. In het laatste geval keert een deel van de mechanische reproduktierechten, die dienen verdeeld te worden onder componist, tekstdichter en muziekuitgever maar dienen betaald te worden door de fonogramfirma, terug naar de gezamenlijke kas van fonogramfirma en muziekuitgever. Voorruaarde is dan wel dat de componist en tekstdichter hun werken hebben afgestaan aan de betrokken geaffilieerde muziekuitgever, voorruaarde waartoe ze, als artiesten dan, wel eens gedwongen worden in het contract met de fonogramfirma. Sommige kleinere muziekuitgevers of auteurs die voor zichzelf een eigen muziekuitgeverij oprichten, laten hun zaken behartigen door een administrerende muziekuitgever, die daarvoor een commissie ontvangt van de originele muziekuitgever. Op dezelfde manier kan een muziekuitgever zich laten vertegenwoordigen, in het buitenland, bijvoorbeeld, alwaar hij zelf niet aanwezig is, door een andere muziekuitgever. Die wordt dan

sub(muziek)uitgever gebeten. Muziekuitgevers dateren van voor de periode van de geluidsopname en creëerden tot dan een inkomen uit de verkoop van drukwerk met muziek, de muziekbladen. Ook al dreigt hun impact als verkopers van songs aan belang te hebben ingeboet ten voordele van fonogramfirma's als verkopers van geluidsdragers, toch mogen de muziekuitgevers beschouwd worden als de grondleggers van de moderne muziekindustrie. Zij zorgden er voor het eerst voor dat tussen de uitvoerende auteur en het publiek - denk aan het straat- of marktkied - een commerciële instantie schoof die brood probeerde te verdienen aan de verkoop van een drager, zij het toen nog bedrukt papier. EMI Music en Warner/Chappel strijden om de titel van 's werelds grootste muziekuitgeverijen, wellicht gevolgd door de muziekuitgeverijen van PolyGram, maar mogelijk ook door die van BMG of MCA. Verder figuren onder de majors van de muziekuitgeverijen ook nog Irving/Almo en Jobete (de niet verkocht muziekuitgeverijen van respectievelijk A&M en Motown), de muziekuitgeverij van Paramount Pictures Paramount Music (vroeger Famous Music), de door Freddie Bienstock gecontroleerde muziekuitgeverijen (E.B. Marks, Carlin Music) en independents als Peer-Southern of Shapero-Bernstein terwijl ook Sony met CBS/Tree weer in de running is. Maar ook Windswept/Pacific, de Amerikaanse muziekuitgeverij-arm van het Japanse Fujisankei, ontplooit een grote aktiviteit. Voor 1991 worden door de Amerikaanse National Music Publishers Assn. de wereldwijde inkomsten uit het uitgeven van muziek geschat op 4.4 miljard dollar (Europese Gemeenschap 58%, USA 25%, Japan 10.7%); de meeste inkomsten komen van uitvoeringsrechten (2.166 miljard dollar), vervolgens van mechanische reproduktierechten (1.508 miljard dollar), dan van gedrukte muziek (398 miljoen dollar) en tenslotte van andere rechten als synchronisatierechten, leenrechten en home taping-royalties (295 miljoen dollar).

MUZIEKUITGEVERSCONTRACT (VAN AUTEUR MET MUZIEK-UITGEVER)

Overeenkomst waarin bepaald wordt welke auteursrechten afstaan worden door de auteur aan de muziekuitgever om ze commercieel te exploiteren voor een bepaalde periode in diens leven - levenslange contracten worden meer en meer vervangen door tijdelijke - en voor een bepaald territorium en geldigheidsduur van het auteursrecht - vroeger veel voor de duur van de bescherming door het auteursrecht (50 jaar na de dood van de auteur), nu vaak beperkt tot maximaal 3 jaar - en waarin de royalty-split wordt vastgelegd. Zowel voor de uitvoeringsrechten, vaak uitgedrukt in twaalfden, als voor de mechanische reproduktierechten, uitgedrukt in een percentage, vindt men een fifty fifty-royalty-split regelmatig terug, maar er zijn andere regelingen mogelijk al

naargelang het gepresteerde werk: wanneer de muziekuitgeverij niet meer dient te doen dan de administratie te verrichten met de auteursvereniging, bijvoorbeeld, dan kan de auteur in een administratiecontract een kleiner percentage, 15% bijvoorbeeld, afstaan. De auteur heeft in elk geval altijd recht op minimum 50% van de auteursrechten, de componist en de tekstdichter elk evenveel. Er kunnen voorschotten bepaald worden die de muziekuitgever aan de auteur dient te betalen. Er kunnen bepalingen worden opgenomen die leiden tot een gegarandeerde exploitatie, zodat het werk niet renteloos in de catalogoog blijft zitten, zoals zorgen voor een uitgave op een geluidsdrager binnen een bepaalde periode. Auteurscontracten met muziekuitgevers kunnen zowel betrekking hebben op alle muzikale composities van de auteur gedurende diens leven of een periode daarvan - het exclusief auteurscontract - als op één enkele compositie.

MUZIEKUITGEVERSCONTRACT MET AUTEURSVERENIGING

De muziekuitgever staat in zo'n contract voor een bepaalde duur (maximaal de geldigheidsduur van het auteursrecht) en een bepaald territorium het meestal gehele recht tot exploitatie van een deel of het geheel van zijn catalogoog af aan de auteursvereniging.

MUZIKANT (zie ook UITVOERDER)

Letterlijk: uitvoerend kunstenaar die een muziekinstrument bespeelt, eventueel ter begeleiding van zijn zangstem. Ook wel gebruikt als synoniem van uitvoerder in het algemeen.

N

NABURIGE RECHTEN

Het geheel van de rechten van de uitvoerder op zijn uitvoering en van de producent op zijn produkt (en ook van de omroep op zijn programma's), welke alle een moreel en een patrimoniaal facet hebben. Deze rechten zijn 'buren' van het traditionele auteursrecht en worden pas recentelijk erkend. De naburige rechten beschermen de uitvoerders en de producenten gedurende een bepaalde tijd na de opname (50 jaar) tegen reproductie, publieke uitvoering, omroepuitzending en kabeldistributie van de opnamen waaraan zij hebben meegewerkt of die zij hebben gerealiseerd. Ook wel nevenrechten geheten (rechten naast het traditionele auteursrecht).

NEVENRECHTEN (zie NABURIGE RECHTEN)

NEW MUSIC SEMINAR (zie ook MIDE M)

Jaarliks in New York gehouden vakbeurs, vergelijkbaar met MIDE M maar die de reputatie heeft zich meer te concentreren op de minder commerciële muziek en independents.

NOVELTY SONG

Onconventionele song, afwijkend van de mainstream, al is hij populair geworden. De tekst, het thema, de muziek of de uitvoering is vaak komisch, ongewoon, een beetje weird.

NUMMER

Spreektaal voor song of muzikale compositie.

NVPI (zie ook IFPI)

De Nederlandse Vereniging van Producenten en Importeurs van Beeld en Geluidsdragers is de beroepsorganisatie van de Nederlandse fonogramproducenten. De voornaamste leden, die 70% van de markt vertegenwoordigen, met hun marktaandeel voor 1992 zijn: BMG/Ariola Benelux (17.7%), Boudisque (0.5%), CNR Records (3.9%), Dureco (2%), EMI Music Holland (12.4%), Erasmus Muziekproducties (0.1%), EVA (2.7%), Harmonia Mundi Nandi (0.3%), Indisc Nederland (1.3%), Koch Benelux (0.5%), Phonogram (12.5%), Polydor (11.6%), Roadrunner Records (0.3%), Sony Music Entertainment (15.5%), Sound Products Holland (1.4%), Virgin Records (3.8%), Warner Music Netherlands (12.6%), Zomba Holland (0.4%).

OLDIE

Een oudere, gewoonlijk destijds succesvolle single of album. Minimum voorwaarde om van een 'oudertje' te kunnen spreken zou kunnen zijn dat de single of het album niet meer in de hitparade van het ogenblik staat. Te onderscheiden van cutouts door hun blijvende of hernieuwde populariteit en/of aantrekkingskracht bij bepaalde muziekliefhebbers. Voor bepaalde originele oldies wordt dan ook door muziekverzamelaars veel geld geboden. Sommige oldies worden heruitgebracht als reissue oldie. Onder de slogan 'oldies but goodies' worden compilatie-albums op de markt gebracht met nog altijd in de markt liggende oldies.

ONE-STOP (zie ook DISTRIBUTIE, JUKE BOX)

Vorm van subdistributie of groothandel, welke een variëteit van fonogrammen

aankoopt van verschillende fonogramfirma's en deze op zijn beurt verdeelt, oorspronkelijk (na de tweede wereldoorlog in de USA) aan de juke box-operators en later ook aan kleinhandelaars. Omdat hij in het groot inkoopt kan de groothandel reducties bekomen van de fonogramfirma's, reducties dan op de prijs die ze normaliter de kleinhandel aanrekenen in het geval zij deze rechsreeks bevoorraden. De groothandelaar leeft van deze reducties; de prijs van via de groothandel verdeelde dan wel rechtstreekse verdeelde fonogrammen op de verkoopspunten is immers nagenoeg dezelfde. De one stop heeft het voordeel dat hij de kleinhandelaar vele produkten kan leveren via één contact. Een mogelijk nadeel is dat de groothandelaar zich bij voorkeur zal concentreren op goed verkoopbare produkten.

OPDRUK

De labelinformatie die het papieren etiket van een grammofoonplaat bevat wordt bij een CD rechtstreeks gedrukt op diens bescherm laag.

OPEN SPOEL-BAND (zie GESLOTEN SPOEL-BAND)

OPENING ACT (zie SUPPORTING ACT)

OPNAME (zie OPNAMESTUDIO)

OPNAMESTUDIO (zie ook PREPRODUKTIE, HOMESTUDIO)

De opamestudio is de speciaal geconstrueerde ruimte waar een (geluids)opname wordt gerealiseerd. Bij de opname wordt de muzikale dan wel vokale uitvoering van een artiest vastgelegd op een drager. In de beginjaren van de fonografie werd geluid mechanisch vastgelegd, tot op het punt waarop hedentendage de 'moeder' wordt aangemaakt in het gravebedrijf de geluidstrillingen van stem en instrumenten tegelijk werden ingegroefd in een wasen plaat, waar vervolgens matrixen werden van gemaakt. Het opnamen van geluid beperkte zich tot het zo goed mogelijk opgenomen krijgen van het geluid. Dat verbeterde aanzienlijk met de introductie van de elektronische opname met microfoon waardoor de geluidstrillingen werden omgezet in electro-akoestische trillingen, wat een grote vooruitgang betekende van de opnamekwaliteit, en het ideaal van de copie die in niets meer verschilt van de originele uitvoering dichterbij bracht. Maar in essentie veranderde de overgang van de mechanische opname naar de elektro-akoestische niets aan de opnametechniek. Het is pas met de introductie van de meersporbandopnemer of multitrack recording dat de mogelijkheid geschapen werd, niet alleen meer om de opnamekwaliteit nog te verbeteren, maar om het opgenomen materi-

aal te manipuleren. Op dat moment treedt de producer op het voorplan om van verschillende na mekaar opgenomen partijen een opnamebeeld te creëren dat danig kan verschillen van de originele opnamen, niet zozeer meer door de belabberde opnametechniek van weleer maar door het feit dat de producer kan ingrijpen in de positionering van de verschillende sporen ten opzichte van elkaar. Latere in de opnamestudio geïntroduceerde randapparatuur (aan de rand van het mengpaneel) zullen het mogelijk maken dat de producer de klank kan kleuren, zodanig zelfs dat de originele klank niet meer herkenbaar is. De introductie van de meersporenbandopnemer en de behoefte om het 'naakte' geluid steeds meer te manipuleren maakte het noodzakelijk dat de verschillende op te nemen kanalen ook konden gestuurd worden van de geluidsbron naar de bandopnemer via een mediair dat evenveel kanalen bevat als de bandopnemer sporen. Dit mediair is bekend als mengpaneel of console. De introductie van de digitale opnametechniek is voorlopig het eindpunt: de digitale opname laat niet alleen toe een perfecte copie, een clone, te maken van een uitvoering maar laat ook toe het muzikale materiaal op het computerscherm te programmeren zonder dat er een live-uitvoering heeft plaatsgevonden. De computer laat toe 'virtuele' tracks vast te leggen: zonder dat ze werkelijk zijn uitgevoerd kunnen nu via de computer composities worden vastgelegd op diskette, gewijzigd, van klankkleur veranderd ... De centrale rol van de multitrack-bandopnemer en het mengpaneel is nu uitgespeeld: in het analoge tijdperk van opname geschiedt de opname nog altijd in een horizontale tijdsdimensie (bij een volgende take op het volgende spoor van de bandopnemer dient de bandopnemer teruggespoeld naar de beginstand); bij de volledig gedigitaliseerde geluidsopname en tapeless-technologie is sprake van een verticale ingreep in het muzikale materiaal (de input wordt neergeschreven of veranderd op een computerdiskette). De traditionele opnamestudio bestaat uit twee ruimten: in de ene ruimte, de eigenlijke 'studio', die zeer 'droog' gemaakt is (waar door het gebruik van absorberende materialen het geluid niet kan weerkaatst worden en zeer neutraal gemaakt is), in die 'droge' ruimte nemen de instrumentalisten en de vokalisten plaats. Deze opnameruimte is akoestisch totaal geïsoleerd van de andere (de control room), waarin het mengpaneel staat opgesteld, de bandopnemer en alle randapparatuur en waar de producer en de geluidstechnicus opereren. De twee ruimten zijn gescheiden door isolerend glas of ruimtelijk gescheiden, in welk geval de communicatie tussen de studio en de controlekamer geschiedt via video. Klassieke muziek wordt vaker in real time opgenomen. In het traditionele opnameproces van populaire muziek worden integendeel zeer zelden alle instrumenten en stemmen in één keer opgenomen. Bij dergelijke opname is er immer cross feed tussen de microfoons die opgesteld staan voor de verschillende instrumenten

en de vokalist(en). Vandaar dat wel eens geluidsverende panelen geplaatst worden tussen de verschillende uitvoerders en de drummer geïsoleerd wordt in een 'hok'. Nochtans kan dergelijke opname met cross feed garant staan voor een grotere sonore diepte en het live-karakter van de uitvoering verhogen. Bij de multitrack-opname worden doorgaans de basis tracks eerst opgenomen: drums, basgitaar, rhythm gitaar en pianobegeleiding. Vervolgens worden andere instrumenten (solo-gitaar) overgedubd op nog leegstaande sporen van de bandopnamer. En tenslotte wordt het achtergrondkoor en de zangpartij van de feature artiest ingeblikt. Eenmaal alles opgenomen worden in de controlekamer alle opgenomen tracks op de multi-track-bandopnamer nog eens door het mengpaneel gestuurd, eventueel bewerkt, geleurd, en gemixt tot twee sporen op de mastertape.

OPTIE (zie ook FONOGRAMFIRMACONTRACT)

In een poging om zichzelf tot het minime te verplichten (in het geval de artiest weinig succes kent) en de deuren open te houden (in het geval de artiest 'aanslaat') bouwen fonogramfirma's wel eens optie-clausules in hun contracten met artiesten betreffende de contracttermijn of het aantal te realiseren opnamen (eventueel bovendien zonder royalty-aanpassing). Op die manier kan de fonogramfirma de artiest na de eerste contracttermijn of de eerste opname(n) voor de geopteerde termijn of opnamen aan zich blijven binden.

95

OPTISCHE PLAAT (zie CD, VIDEOGRAM)

ORGEL

Bij het elektrisch orgel is de mechanisch-akoestische mechaniek van het pijp-orgel vervangen door een elektrische traktuur. Het meest bekende voorbeeld is het door Laurens Hammond in 1935 ontworpen Hammon-orgel. Elektrische orgels en piano's zijn de voorlopers van de elektronische orgels of synthesizers.

ORIGINAL CAST ALBUM

Album met de songs van een musical (vaak gepresenteerd in de grote New Yorkse theaters op Broadway, maar ook in de kleinere 'off Broadway'). Het gebruik van de term is een garantie dat het album is opgenomen door de leden van de originele cast.

ORIGINAL MOTION PICTURE SCORE (zie ORIGINAL SOUNDTRACK ALBUM)

ORIGINAL SAFER SYSTEM

Doorzichtige plastic houder die rond de jewel box van een CD (of een andere

verpakking) wordt aangebracht, die voorzien is van een elektronische beveiliging en die vervuield wordt aan de kassa van het verkooppunt.

ORIGINAL SOUNDTRACK ALBUM

De originele soundtrack van een film. Daarvan kunnen natuurlijk andere bewerkingen of edities op de markt gebracht worden, in welk geval ze deze benaming niet meer mogen dragen maar wel die van original motion picture score.

OUTTAKE

Een voor release op geluidsdragers bestemde opname die uiteindelijk niet wordt gebruikt.

OVERDUBBING

Het procédé bij multi track bandopname waarbij een nieuwe audio-track wordt toegevoegd aan voordien opgenomen tracks.

OVERHEAD (zie ook FONOGRAFIRMA)

Alle kosten die een fonogramfirma heeft die niet rechtstreeks te maken hebben met de produktie-, promotie- en distributie-kosten, zoals loonkosten, huur van gebouwen, allerrhande algemene rekeningen ... Wanneer fonogram- of produktiefirma's hecht gaan samenwerken, in een joint venture, bijvoorbeeld, kan er gepraat worden over een overhead fee in de kostenberekening.

OVERRIDE (zie COURTESY)

P

PA

Met het public address-systeem wordt het geheel bedoeld van opnamemateriaal (microfoons), mixing-materiaal (mengtafel) en versterkings- en weergave-materiaal (luidsprekers) waarmee een live-uitvoering wordt uitgezonden naar het ter plaatse aanwezige publiek. Het feit dat populaire muziek-koncerten voor steeds grotere massa's, in- of outdoors, worden opgezet en dat het publiek een uitvoering verwacht die de fonogramopname zo goed mogelijk benadert, heeft het gebruik van PA-systemen bevorderd. Het mengpaneel staat vaak halfweg de lokatie opgesteld zodat de geluidstechnicus een optimale indruk krijgt van de klankkwaliteit. Vaak worden pas bij de hoofact alle registers van de PA opengetrokken, wat door het voorprogramma minder wordt geapprecieerd. Samen met de PA maakt ook een light show deel uit van het popconcert.

PACKAGE

Algemeen: alles wat in één pakket zit. In het concertwezen betreft een package deal de verplichting van de concertinrichter of concertpromotor om voor zijn concert of festival één van de acts te koppelen aan een andere, vaak minder bekende die vaak bij hetzelfde agency of bij dezelfde fonogramfirma onder contract staat. Achter zo'n koppelverkoop gaan meestal promotiedocleinden schuil.

PACKAGING DEDUCTION

Aftek die de fonogramfirma hanteert in contracten met artiesten en in licentiecontracten op royalties. Deze aftek geschiedt ter recuperatie van kosten gedaan voor verpakking en hoestontwerp.

P & D DEAL (zie ook SUBDISTRIBUTIECONTRACT)

Een pressing and distribution deal (of manufacturing and distribution deal) is een overeenkomst waarbij de licentiegever (een kleiner label, bijvoorbeeld) aan de licentienemer (doorgaans een grotere fonogramfirma) vraagt diens produkten aan te maken en te verdelen. De licentienemer doet in zo'n P & D deal niets aan marketing of promotie en kan in de verleiding komen aan zijn eigen produkten in de distributie de voorkeur te geven boven die van de licentiegever.

PARALLELIMPORT (zie ook DISTRIBUTIE)

Fonogrammen worden meestal gelicentieerd voor aanmaak en distributie in het buitenland. In bepaalde gevallen, voor zeer specifieke muziekgenres en kleinere doelgroepen, worden ze nog fysisch geïmporteerd. Wanneer van een gelicentieerde fonogram evenwel nog eens, parallel, fonogrammen worden geïmporteerd door een andere firma dan de licentienemer, gaat het om parallelimport. In bepaalde gevallen, bijvoorbeeld een lage dollar-koers voor parallelimport naar Europa, is deze bezigheid voor de parallelimporteur een winstgevende en voor de plaatselijke licentienemers of filialen van Amerikaanse moederfirma's een vervelende zaak. Parallelimport betekent in sommige landen, die de conventie van Rome, hebben ondertekend, een inbreuk op de wetgeving, namelijk een inbreuk op de exclusieve licentieverdragen voor produktie en distributie van fonogrammen in het buitenland. In die zin wordt parallelimport dan ook piraterij gebeten. Van de andere kant wordt de vrijheid van export van goederen beschermd door het EEG-verdrag.

PARTITUUR (zie LEAD SHEET)

PATENT (zie ook PHONOGRAPH)

Wettelijke bescherming van een uitvinding. In de beginjaren van de fonografie is, op het einde van de negentiende eeuw, een patentstrijd uitgevochten tussen de uitvinders van de fonograaf, enerzijds, en die van de grafoon, anderzijds, en vervolgens tussen de uitvinders van de fonograaf-gramfoon, enerzijds, en die van de gramfoon, anderzijds. Ook in de 'strijd om de afspeelsnelheid' ging het om een patentenkwestie. Om zijn musicassette te promoten heeft Philips minder gestaan op zijn patent-rechten dan wel voor de CD (en later de DCC, de laatste in competitie met Sony's MD).

PAYOLA (zie ook HYPE, PROMOTIE, PLUGGER)

Van 'to pay' (sommigen zeggen in combinatie met Victrola, een vroeger label). Aanvankelijk en in de strikte zin gaat het om het betalen opdat een opname, waarin de betaler financiële interesse heeft, airplay zou krijgen. In een meer algemene betekenis staat de term voor alle oneerlijke promotie-activiteiten (zoals de pogingen om op een onnatuurlijke wijze songs in een hitparade te krijgen door er zelf een groot aantal van in te kopen, bijvoorbeeld). Voorwaarde voor payola is dat de betrokken partijen zich expliciet verbinden. Daar ligt de ongetwijfeld subtielere grens met promotie, waarbij het geven van allerhande voordelen of giften impliciet geschiedt met het oog op een nooit op voorhand vaststaande programmering, gunstige recentie ...

PAY-TO-PLAY

Een conciterende act wordt betaald om een concert te spelen. Maar soms dient de act de gelegenheid te betalen om te mogen optreden en speelt hij dus in feite zelf concertinrichter. Dat is het geval in selecte clubs en/of gelegenheden waarop de act industrie-executives, journalisten ... probeert te overtuigen van zijn talent. De gelegenheid verkoopt de act dan een aantal tickets, die deze kan uitdelen of doorverkopen. Deze praktijk staat bekend als pre-sell. Het pay-for-play is ook al doorgedrongen in het concertwezen zelf, waar grote acts vragen dat openingsacts zouden betalen voor het privilege (en de promotie) om te moegen optreden in het voorprogramma.

PERFORMANCE (zie ACT)

PERFORMING (RIGHTS) (zie UITVOERING(SRECHTEN))

PERSERIJ (zie DUPLICATIE)

PHASER

Effect, in de studio geproduceerd, waarmee het geluid door faseverschuiving een metaalachtige, sraaljager'-klankkleur krijgt.

PHONOGRAPH (zie ook PATENT)

In Amerika ingeburgerde term om een grammofoon te benoemen. Gaat terug op de patensstrijd rond de eeuwwisseling toen de ontwikkelaars van de grammofoon op een bepaald moment verboden werd nog de term gramophone als merknaam te gebruiken. Sinds die tijd is de term gramophone gebannen uit het spraakgebruik in de USA.

PICK

Amerikaanse term voor 'kanshebber voor de top'. Een magazine of een omroep doet de prognose dat een bepaalde opname een hit zal worden.

PICTURE DISC

Grammofoonplaat gemaakt van maagdelijk, dus kleurloos-doorschijnend vinyl waarbij A- en B-kant geperst worden op een drukwerk, gewoonlijk een foto van de betreffende artiest of van het album-design. De in kleine hoeveelheden aangemaakte picture discs zijn vaak gebruikt als promotiemiddel en fungeren wel eens als collector's items. Een variant van de picture disc vindt men in de opdruk van een CD met logo's en cover art.

PIRACY (zie ook PIRATERIJ)

Vorm van piraterij op oorspronkelijk door een fonogramfirma uitgebrachte opnamen, zonder merk of op een piracy-label. Kan de vorm aannemen van een eigen montage of van een compilatie-fonogram met opnamen uit verschillende oorspronkelijke fonogrammen, al dan niet van dezelfde artiest of van dezelfde fonogramfirma.

PIRATERIJ

Het onrechtmatig en ongeautoriseerd reproduceren en verkopen van auteursrechtelijk beschermde muziek. Alhoewel piraterij veelal slaat op de onrechtmatige productie van geluidsdragers, omvat ze ook het onrechtmatig kopiëren van gedrukte muziek, op grote schaal mogelijk gemaakt door fotocopiertoestellen. Piraterij op geluidsdragers kent volgende varianten: bootlegging (het illegaal reproduceren van live-uitvoeringen of omroep-uitzendingen), piracy (het illegaal reproduceren van geluidsopnamen, die verkocht worden onder een andere dan de oorspronkelijke vorm), counterfeiting (illegale reprodukties maken die zo weinig mogelijk verschillen van de originele),

cover-piracy (de consument wordt in de waan gelaten dat een cover een originele opname is), *excess pressing* (fonogrammen die door de producent zelf buiten de factuur worden gedupliceerd), *fake concert* (aan studio-opnamen wordt applaus toegevoegd om de indruk te wekken dat het om een zeldzame live-uitvoering gaat). *Sampling* vormt een nieuwe uitdaging voor het auteursrecht en kan, indien de originele rechthebbenden niet werden vergoed, als een vorm van piraterij beschouwd worden. Parallelimport wordt ook een vorm van piraterij genoemd en is dat ook wanneer de wegeving (ondermeer de ondertekening van de Conventie van Rome) dit verbiedt. *Home taping* kan moeilijker als een strikte vorm van piraterij beschouwd worden, wanneer deze 'thuispiraterij' niet geschiedt met het oog op commerciële verhandeling van de gecopieerde opnamen. Bij elke vorm van piraterij worden verschillende rechthebbenden (auteur, uitvoerder, fonogramfirma, de staat) benadeeld tot en met de consument; want de op de inspanningen (ondermeer voor productie en promotie) van een fonogramfirma parasiterende piraat roont de winst af van de fonogramfirma welke nodig is voor de investering in andere opnamen. Voor 1989 wordt door IFPI de wereldwijde piratenmarkt geschat op 477.325.000 piraatfonogrammen, de Belgische op 104.500 piraatfonogrammen (1% van de totale markt).

PLAGIAAT

Het opeisen van het auteursrecht op een song die verregaande gelijkenis vertoont met een al eerder geschreven song. De gelijkenis kan bewust nagescreefd zijn dan wel onbewust tot stand gekomen zijn. De auteursvereniging signaleert de 'ontlenende' auteur wanneer er mogelijk sprake is van plagiaat. Maar uiteindelijk doet de rechter uitspraak. Plagiaat onderscheidt zich van het onrechtmatig uitvoeren of reproduceren van een auteursrechtelijk beschermd werk zonder toestemming van auteurs en muziekuitgever, doordat de plagiaat-auteur zelf het vaderschap opeist van een werk dat in mindere of meerdere mate overeenkomsten vertoont met een eerder door een ander auteur geschreven song. Om dezelfde reden onderscheidt plagiaat zich ook van piraterij.

PLATENMAATSCHAPPIJ (zie FONOGRAMFIRMA)

PLATINA (zie EDELMETAAL)

PLAY BACK (zie ook KARAOKE, LIP SYNC)

Het synchroon meezingen met de stempartij op een opname. De term heeft ingang gevonden voor het live brengen, vaak in competitieverband, van coverversies van songs, waarvan de stempartij is weggelaten en waarbij het er op aankomt de sound van de stem van de oorspronkelijke opname (en ook de podiumpresentatie)

zo getrouw mogelijk te benaderen. Te onderscheiden van het 'lippen' van een song, waarbij alleen de indruk gevekt wordt dat een song gezongen wordt. Toch wordt de term *playback* ook vaak gebruikt voor het lippen van de stem én het schijnbaar bespelen van de instrumenten vooral bij TV-uitzendingen.

PLAYLIST

Lijst van (meest) gedraaide song in een radioprogramma. Omwille van de niet oneindig beschikbare tijd alleen al is de playlist beperkt. De playlist wordt concreet ingekleurd door het radioformat of het soort van programma. Vaak wordt de term ook gebruikt voor de structuur die schuilt achter de programmering (herhaling of niet, oldies of niet ...) en soms ook voor een beperkte selectie van songs die over een bepaalde periode zullen geprogrammeerd worden. Wat de laatste betekenis betreft: vooral commercieel ingestelde radio-stations hanteren een lijst van verplicht te draaien opnamen.

PLUGGER (zie PROMOTIE)

PMRC (zie ZELFCENSUUR)

POINT OF PURCHASE MERCHANDISING

P.O.P. merchandising staat voor de pogingen om de aandacht te trekken van de potentiële consument voor te koop aangeboden fonogrammen op de plaats van verkoop. Veeleer gericht op de impuls-verkoop dan op de doordachte aankoop. Levensgrote, staande cartoonen borden van een artiest is typisch P.O.P.-materiaal in een kleinhandel.

POLYGRAM (zie ook MAJOR)

In 1950 sticht de Nederlandse Philips Gloeilampenfabriek een fonogramfirma (Phonogram, sublabels Fontana, Durium, Archiv Produktion), welke in 1962 met een 50% kapitaalsinbreng van het door Siemens gecontroleerde Deutsche Grammophon Gesellschaft (Polydor) omgevormd wordt tot PolyGram. In 1980 verwerft PolyGram de Britse Decca en diens Amerikaans filiaal London. Ondertussen heeft PolyGram ook al Mercury, MGM, Casablanca en RSO en het franse Barclay verworven. In 1987 neemt PolyGram alle aandelen van Siemens over. In 1989 worden de grote independents A&M en Island opgekocht. De fonogramfirma is ook eigenaar van het tweede Polar-label met de Abba-masters. PolyGram is ook bedrijvig in film, video, merchandising. Na de verkoop van zijn muziekuitgeverijen Chappell/Intersong in 1984 is PolyGram opnieuw begonnen aan de uitbouw van een internationale muziekuitgeverij, ondermeer door de overname in 1986 van de Britse Dick James

Music Group. Terzijde: DJM (50%), Lennon-McCartney (40%) en hun manager Brian Epstein (10%) waren eigenaar van de muziekuitgeverij Northern Songs met de Beatles-catalogo, tot Northern Songs in 1969 opgekocht werd door Michael Jacksons ATV-muziekuitgeverij. In 1989 verwierft PolyGram, bij de overname van Island ook diens muziekuitgeverij Island Music. Verder heeft PolyGram ook nog de controle verworven over de muziekuitgeverijen Mel Tillis, Laurence Welk Music en Sweden Music-Polar Music (met de Abba-catalogo).

POWER OF ATTORNEY (zie ook MANAGEMENTS CONTRACT)

De macht om op te treden voor iemand anders, inzonderheid voor managers die door de artiesten de toelating zijn gegeven om in hun plaats contracten te ondertekenen, betalingen te innen, personeel aan te werven ...

PPD

De published price to the dealer is de prijs tegen dewelke elke (groot)handelaar of verdeler een fonogram kan aankopen bij de fonogramfirma. Het gaat dus om de opgegeven groothandelsprijs (zonder kortingen - afhankelijk van de omvang van de bestellingen kan de fonogramfirma immers nog kortingen toestaan) en niet om de kleinhandelsprijs (de prijs die de consument betaalt). In landen waar geen aanbevolen kleinhandelsprijs bestaat worden in het kader van het BIEM-IFPI typecontract de mechanische reproductierechten berekend op deze PPD (in 1992: 9.306% op de PPD).

PREMIUMS

Fonogrammen verkocht aan lage prijs in 'koppelverkoop' of zelfs gratis ter beschikking gesteld, gekoppeld aan een produkt of een dienst ("Bij aankoop van produkt X of inschrijving op dienst Y krijgt u de CD van artiest Z gratis")

PREPRODUKTIE

Tijd en geld besparende voorbereiding van de professionele opnamesessie in de opnamestudio, vaak in een homestudio. Soms en voor bepaalde (instrumentele) muziekgenres zoals techno, waarbij gebruik wordt gemaakt van relatief goedkoop geworden maar degelijke apparatuur (consoles, synthesizers, samplers), wordt het eindprodukt in de homestudio gerealiseerd.

PRE-SELL (zie PAY-TO-PLAY)

PRINT (zie ook BLADMUZIEK)

Engelstalige benaming voor alles wat te maken heeft met het uitgeven van

bladmuziek. Gedrukte muziek van een enkele song wordt sheet music geheten. Sheet music kan de vorm aannemen van een gedrukte partituur of van een luxueuzer uitgegeven versie van een partituur op bladmuziek, gewoonlijk in dubbelgevouwen vorm en met illustraties of de afbeelding van de artiest. Folios zijn gedrukte collecties van songs ('greatest hits ...' of 'the complete ...'). Wanneer zo'n folio de afbeelding van de artiest draagt wordt hij een personality folio geheten. Collecties van verschillende artiesten en auteurs worden mixed folios geheten, die van één album matching folio.

PRINT FOLIO (zie PRINT)

PRODUCER

De estheticus van de geluidsopname. Zijn rol is vergelijkbaar aan die van de regisseur bij de film (waar de producent, in het engels 'producer' de rol vervult van de fonogramfirma). Al kan de onafhankelijke independent producer ook wel betrokken zijn bij het contacteren, ontginnen en commercialiseren van talent, zijn taak bestaat er in de artiesten artistiek te begeleiden en de geluidsopname tot een goed einde te brengen. Bepaalde producers zijn allround, kunnen alle genres en stijlen van uitvoering begeleiden, andere zijn gekend om hun specifieke sound. De producer kan werken in vast dienstverband in-house bij een fonogramfirma of independent voor zijn eigen rekening. Als independent producer kan hij zelfs uitgroeien tot een independent production company, welke zelfs kan opereren onder een eigen label.

PRODUCERSCONTRACT (VAN PRODUCER MET FONOGRAM-FIRMA)

Wanneer een producer niet in vaste dienst is bij een fonogramfirma maar independent werkt, kan hij aangezocht worden door een fonogramfirma om één of meerdere producties op te nemen van artiesten die bij haar onder contract staan. In het contract dat de producer afsluit met de fonogramfirma wordt bepaald over welke producties het gaat, met welke uitvoerders, over hoeveel producties het gaat (na een eerste produktie kan de producer een eerste opterecht bekomen op de volgende te realiseren masters van dezelfde artiest), wie de kosten voor de opname draagt, welk het loon is voor de producer (eenmalig gegarandeerd bedrag en/of eventueel een royalty-percentage per verkocht exemplaar van meestal 2% op de PPD).

PRODUCTION MANAGER (zie ook STAGE MANAGER, ROAD MANAGER)

De produktiemanager is de technische coördinator die voor een concert aan

de hand van de rider de eisen in verband met klank- en lichtinstallatie, podium, catering, parking, kledruimte, helpers ... controleert en de dag van het concert de schakel is tussen organisator en artiest. Kan meereizen met de act of verbonden zijn met de concertorganisator. Tijdens het concert kan hij de rol van stage manager vervullen.

PRODUKTMANAGER (zie SALES MANAGER)

PROMO-FONOGRAM (zie ook PROMOTIE)

Een promo(tie)fonogram (promotional, promo record) is een fonogram die gratis ter beschikking wordt gesteld van oproep-DJ's, omroepsamenstellers, journalisten van de geschreven pers met de hoop dat deze ze zullen programmeren of er belangstelling aan geven. In vele gevallen dragen zij het opschrift 'promotional copy / not for sale' (al vindt men ze wel eens in de fonogramwinkel). In contracten van artiesten met fonogramfirma's is vaak gestipuleerd dat op (een eventueel welomschreven aantal van) dergelijke weggeef-fonogrammen geen royalties berekend worden.

PROMOTIE (zie ook PAYOLA, HYPE)

Promotie is de algemene term voor alle activiteiten die er op gericht zijn een artiest, een song, een fonogram maximale publieke belangstelling te geven. Promotie beperkt zich tot de gelegitimeerde vormen van beïnvloeding van spijfiguren in de muziekindustrie. Alhoewel soms in een minder positieve betekenis gebruikt, wordt de term plugging of pluggen hedentendage vaak als synoniem gebruikt voor promotie. De bediscussieerbare praktijken van pluggers gaan terug naar de Tin Pan Alley-tijd. Toen werkten pluggers in opdracht van de muziekuitgeverijen; zij betaalden entertainers om de songs uit de catalogoog van de betrokken muziekuitgeverij uit te voeren, gunden ze een deel van de royalties of maakten ze tot co-auteurs van de betreffende song. Op een waardeschaling van aan promotie gerelateerde termen zou promotie de meest neutrale zijn met vervolgens naar de negatiefzijde plugging, vervolgens byping en tenslotte payola.

PROMOTIEMANAGER (zie ook PROMOTIE)

Diegene die in een fonogramfirma verantwoordelijk is voor de promotie. Fonogramfirma's hebben wel eens aparte promotiemangers in dienst voor de de omroepmedia en de gedrukte media.

PRO RATA ROYALTY

Een royalty of een fee pro rata van de inbreng van alle betrokken acts. Indien,

bijvoorbeeld, op een compilatie-album opnamen van verschillende artiesten/ auteurs opgenomen zijn, dan ontvangen deze elk afzonderlijk een evenredig 'stukje van de taart' aan fonogramroyalties en mechanische reproductierechten *pro rata van hun inbreng.*

PROZINE (zie FANZINE, VAKBLAD)

PSEUDONIEM

Schuilnaam. Vele artiesten treden op onder een schuilnaam, als willen ze hun eigen, ware identiteit afschermen van het imago dat ze in de muziekindustrie meedragen. Soms worden pseudoniemen ook aangewend, niet alleen door artiesten maar ook door auteurs, om niet geassocieerd hoeven te worden met bepaalde prestaties.

PUBLIEK DOMEIN

De periode dat een werk auteursrechtelijk beschermd is is beperkt, in het verleden vaak tot 50 jaar na het overlijden van de langst levende auteur die er aan heeft meegewerkt. In de toekomst zal een periode van 70 jaar vaker in de auteurswetgevingen worden opgenomen. Na die periode komt het betreffende werk terecht in het publiek domein en mag het gebruikt worden zonder enige betaling aan auteursrechten door eender wie dat wenst.

PUBLISHER (zie MUZIEKUITGEVER)

PUBLISHING (zie MUZIEKUITGEVER)

PUBLISHING DEAL (zie MUZIEKUITGEVERSCONTRACT (VAN AUTEUR MET MUZIEKUITGEVER)

QUADRAFONIE

Na de invoering van de stereofonie wou men door de toevoeging van nog eens twee kanalen aan de twee stereo-kanalen een nog betere simulatie van de ruimte waarin de opname was gemaakt creëren. Na een hevige promotie-campagne in de eerste helft van de jaren zeventig moest men evenwel vaststellen dat de consument niet overtuigd raakte van deze quadrafonie: er waren niet alleen verschillende incompatibele systemen van quadrafonie, maar de extra te maken kosten voor de afspeelapparatuur en de onaangepaste architectonische omgeving van de meeste huiskamers om de vier luidsprekers te plaat-

sen (twee vooraan en twee achter de rug van de muziekluisteraar) legden een zware hypotheek op *quad*. Maar de idee van een *surround-gewaarwording* wordt niet verlaten en in 1990 opnieuw gerealiseerd in de *Q sound*, waarbij een indruk van geluid achteraan en van midden in een concert te zitten wordt gecreëerd door een ingreep in de mix en waarvoor de consument geen extra apparatuur dient aan te schaffen.

Q SOUND (zie *QUADRAFONIE*)

R

RACK JOBBER (zie ook *DISTRIBUTIE*)

Groothandelaar die zijn fonogrammen te koop aanbiedt in een niet aan fonografie verwante handel, zoals grootwarenhuizen en benzinstations. De rekuiter huurt een ruimte en/of betaalt een vergoeding aan de niet verwante handel en plaatst er zijn fonogrammen in een speciaal door hem uitgebaat rek. Rekuitering neemt een belangrijk deel in van de fonogram aankoop, niet alleen in de USA maar ook elders. Rekuitering is gedeeltelijk gebaseerd op de filosofie van de impuls-aankoop en zoals elke vorm van groothandel is het voor de rekuiter aantrekkelijk zich alleen te concentreren op de best verkopende produkten. De consument kan zijn vraag naar bepaalde fonogrammen niet meer opgeven, ze niet meer bestellen, geen informatie meer verkrijgen, zoals dat wel het geval is (was) bij de kleinhandel. Hij kan alleen maar kopen of niet kopen. Van de andere kant dient gezegd dat de rekuiter alle en de handel waarin hij zijn rek plaatst geen enkel risico loopt.

RECORD (zie ook *FONOGRAM*)

Engelstalige benaming voor fonogram.

RECORDING ENGINEER (zie *GELUIDSTECHNICUS*)

RECOUPMENT (zie *VOORSCHOT*)

REEL TO REEL TAPE (zie *OPEN SPOEL BAND*)

RE-ENTRY (zie ook *HITPARADE*)

Het terug opduiken in een hitparade van een song die er eerder in heeft gestaan maar er ondertussen uit verdwenen is.

REFREIN (zie SONG)

REISSUE

Een vroegere opname die opnieuw gereleased wordt op een later tijdstip. Heruitgave.

RELEASE

De 'publikatie' of de initiële distributie van een fonogram. De fonogramfirma bepaalt een release-datum waarop de fonogram aan de openbaarheid zal prijsgegeven worden. Vaak wordt zeer sterk gehouden aan een internationale of wereldwijde release date vooral bij grote artiesten, opdat noch de lokale vertelers noch de lokale consumenten zich zouden benadeeld voelen. Soms worden bepaalde media gunstig gestemd door ze opnamefragmenten te bezorgen voor de officiële release-datum.

REMAKE

Een nieuwe versie van een eerder door dezelfde artiest opgenomen song.

REMIX (zie ook MIX)

Het opnieuw mixen van een opname verschillend van de originele mix door gebruik te maken van andere effectapparatuur of door toevoeging van instrumenten. Originele opnamen kunnen, bijvoorbeeld, gemixt worden voor de dansvloer.

RENTAL RIGHT (zie HUUURRECHT)

REPERTOIRE

De globaliteit van, gewoonlijk, songs. Kan gaan om het repertoire van een genre ("act x speelde veel uit het repertoire van muziekgenre y") of het repertoire van een act ("act x speelde alleen uit zijn eigen repertoire") of het repertoire van een firma, doorgaans van een auteursvereniging, soms van een muziekuitgeverij (maar dan spreekt men gewoonlijk over diens catalogo).

RE-RELEASE

Het opnieuw releasen van een geluidsdrager, een zekere periode na de oorspronkelijke release.

RESERVES

In landen waar een return privilege bestaat (tot 100% zoals in de USA), komt de praktijk voor dat fonogramfirmas een gedeelte van de royalties aan de

artiest vasthouden in een reserve totdat de verkoop zijn (voorlopig) eindpunt heeft bereikt. De artiest wordt, in afwachting dat de totaalrekening kan worden gemaakt, dus slechts royalties betaald op een gedeelte van de aangemaakte fonogrammen, waarvan de fonogramfirma quasi zeker is dat het zal verkocht worden. De uiteindelijke afrekening van de royalties wordt de liquidatie van de reserves geheten.

RETAIL MERCANDISING (zie *MERCHANDISING*)

RETURN PRIVILEGE (zie *TERUGGAVERECHT*)

RIDER (zie ook *CONCERTINRICHTERSCONTRACT*)

Naast synoniem voor de technische fiche voor podiumuitrusting en muziek-, licht- en geluidsversterkingsapparatuur bij een concert, wordt de term rider ook nog gebruikt voor dat gedeelte van een fonogramfirmacontract waarin de specifieke voorwaarden worden neergeschreven en dat toegevoegd wordt aan het gedeelte van dat contract waarin de algemene voorwaarden zijn omschreven.

RIFF (zie ook *HOOK LINE*)

Korte melodieuze lijn, gewoonlijk op (bas)gitaar, die meermaals wordt herhaald en de basisstructuur vormt voor een song.

RITME-TRACK (zie ook *opnamestudio*)

De opnamen van de tracks die het tempo en het ritme van de song bepalen, zijnde drums en bas. Gaat gewoonlijk de opname van de tracks met andere instrumenten en zangpartij vooraf.

ROAD MANAGER

De road manager of tour manager overziet alle aspecten van de concerttoernee van een act (reizen, transport van materiaal, opvolging van de contract rider, toezicht tijdens het concert ...)

ROAD CREW

De technici, geluids- en lichtingenieurs die de artiest vergezellen op diens concert(tournee). Stellen het materiaal op en bedienen het tijdens het concert. Samen met de road crew kunnen een aantal roadies meereizen.

ROADIE (zie ook *STAGE HANDS*)

De met de road crew meereizende roadie of de ter plaatse geronselde stage

hands verrichten het arbeidsintensieve sjuuwerk van opstellen en afbreken van de bij een concert benodigde opbouw en technische apparatuur.

ROCK RALLY

Een jaarlijks door het radio- en TV-blad Humo georganiseerde talentenjacht voor popmuzikanten.

ROLLING FEE

Een rolling fee of advance is een uitkering van royalties 'in schijfjes'. Ongebruikelijk bij fonogramfirma's wordt het wel eens toegepast in de home video markt wanneer songs op koopvideo's worden gelicentieerd. Voor die licentie wordt dan door de film/video company een royalty betaald per verkocht exemplaar voor een eerste vastgelegd, x aantal exemplaren. Wanneer de verkoop van die eerste exemplaren bereikt is, wordt een royalty uitgekeerd (eigenlijk vooraf betaald) voor nog eens een (kleiner) pakket koopvideo's van y exemplaren. Wanneer ook dat veer verkocht is wordt nog eens een royalty vooraf betaald op nog eens een pakket van y exemplaren, enzovoort.

ROME-CONVENTIE (zie ook NABURIGE RECHTEN)

De Conventie van Rome (1961) beschermt de uitvoerende kunstenaars, fonogramproducenten en omroeporganisaties en is van belang in verband met de erkenning van de naburige rechten.

ROYALTY

Vervijst meestal, ofwel, naar de betaling van een artiest (soms ook een producer) door de fonogramfirma, gewoonlijk van een bepaald percentage op de klein- of groothandelsprijs van elke verkochte fonogram van die artiest, ofwel, naar de betaling van een eigenaar van een auteursrechtelijk beschermd werk voor uitvoering en reproductie van dat werk (performance royalties, mechanical (recording) royalties en printed music royalties). Soms wordt de term ook gebruikt voor andere geldstromen, zoals deze die de distributie- of licentieovereenkomsten in beweging zetten.

ROYALTY SPLIT (zie ook SPLIT)

De verdeling van de royalties over meerdere gegadigden. Bijvoorbeeld, de verdeling van de royalties over alle leden van een groep of de verdeling van de mechanische reproductierechten over muziekuitgever, tekstdichter en componist.

ROYALTY STATEMENT

De afrekening die de rechthebbende op royalties op vastgestelde tijdstippen (half-

jaarlijks, bijvoorbeeld) wordt bezorgd en waaruit deze kan opmaken welk bedrag aan royalties op zijn bankrekening wordt gestort.

RUIS

In het analoge tijdperk zorgde de opname op tape voor een ongewenste ruis die door ruisonderdrukkingssystemen als Dolby en DBX gereduceerd werd.

RUISONDERDRUKINGSYSTEEM (zie RUIS)

RUSH RELEASE

Een eerder dan geplande release, bijvoorbeeld, omdat de artiest om een onvoorziene reden in de (media)belangstelling is komen te staan.

S

SABAM (zie ook AUTEURSVERENIGING, AUTEURSRECHT, AUTEURSRECHTEN, SACD)

In 1922 werd onder impuls van Emiel Hullebroeck NAVEA (Nationale Vereniging voor Auteursrecht) opgericht, nadien herdoopt in SABAM (Société des Auteurs Belges - Belgische Auteursmaatschappij). Sabam is een burgerlijke coöperatieve vennootschap, een privé-instelling die geen winst nastreeft - wel natuurlijk een commissie (16.04% in 1991) dient aan te rekenen voor het gepresteerde werk - en die door de leden bestuurd wordt. Sabam is unitair, niet alleen wat zijn Belgisch karakter betreft maar ook wat betreft de rechten die ze beheert, dit zijn alle mogelijke auteursrechten, waaronder de verschillende soorten auteursrechten in verband met muziek. Sabam int en verdeelt de vergoedingen voor het gebruik van haar repertoire en dat van de buitenlandse auteursverenigingen waarmee wederkerigheidscontracten zijn afgesloten. Op de documentatiedienst worden alle gedeclareerde werken gestockeerd met ondermeer de overeengekomen verdeelsleutels in het muziekuitegeverscontract. De inning van de rechten gebeurt centraal (voor de mechanische reproductierechten, omroepen, kabelfirmas) of via regionale inningskantoren (voor uitvoeringsrechten, toevallige gebruikers, contracten met winkels, cafés waarvoor specifieke tarieven zijn uitgewerkt). De geïnde uitvoeringsrechten worden verdeeld via een puntensysteem dat rekening houdt met de tijdsduur en ook met de aard van het werk ('ernstige' muziek wordt hoger gewaardeerd dan 'populaire'). Het puntensysteem wordt toegepast op alle aan Sabam mee gedeelde uitvoeringen (via lijsten van uitgevoerde werken bij opredens of via playlists van omroepinstituten). Mechanische reproductierechten worden rechtstreeks betaald aan de rechthebbenden. Sabam heeft ook een sociale dienst

voor zijn leden en bemoeit de artistieke creatie ondermeer via de BAP (Belgische Artistieke Promotie). Via ondermeer deelname aan MIDEM, het uitbrengen van promo-CD's, sponsoring van concerten tracht de BAP het werk van de Belgische artiesten te promoten. Voor 1991 inde Sabam voor meer dan 2.5 miljard Bfr aan auteursrechten, waarvan 1.146.130.000 Bfr muziekuitvoeringsrechten en 809.890.000 Bfr mechanische reproductierechten.

SACD (zie ook AUTEURSVERENIGING, AUTEURSRECHT, AUTEURSRECHTEN, SABAM)

De Société des Auteurs et Compositeurs Dramatiques is een Franse auteursvereniging die een bureau heeft in België en zich specialiseert in auteursrechten met betrekking tot dramatische werken (theater) maar ook tot dramatisch-muzikale werken (in theater, dans, cinema, radio en televisie).

SALES MANAGER

De sales manager werkt op de marketingafdeling van een fonogramfirma. Hij ontwerpt voor een (nieuw) produkt een sales plan en volgt het op in de loop van de levensloop van het produkt van introductie op de markt tot wegname van de markt. Sales managers worden wel eens opgedeeld naar gelang de produkten die ze verkopen, binnenlands of buitenlandse, bijvoorbeeld. Soms spreekt men ook van produktmanager als de sales manager die een bepaalde categorie van produkten superviseert. Sales manager is vaak synoniem voor marketing manager, al kan de laatste term ook gebruikt worden voor diegene die aan het hoofd staat van de marketing-afdeling van een fonogramfirma om daar de globale marketing-strategie te overzien en aan wie dan meerdere sales managers rapporteren.

SAMPLER (zie ook SAMPLING)

Album waarop een veelvoud van cuts van de artiesten van één fonogramfirma opgenomen zijn, bedoeld als kennismaking met deze veelal nieuwe artiesten en gewoonlijk alleen gebruikt voor promotiedoeleinden. Ook benaming voor sampling-machines.

SAMPLING (zie ook PLAGIAAT, PIRATERIJ, SAMPLER)

Door de digitalisering mogelijk gemaakte techniek waarbij, in tegenstelling tot de synthesizer waarbij de uiteindelijke klankkleur nog altijd afhangt van de mogelijkheden van het instrument, in principe elk geluid kan worden opgenomen of 'ontleend' door er een staal van te nemen (dus ook de instrumenten en de stem van een CD van een andere uitvoerder, bijvoorbeeld), zijn

specifieke sound-kwaliteiten worden opgeslagen om opnieuw gebruikt te worden in alle toonaarden via een keyboard. Het eerste toestel waarmee digitale opname en bewerking van geluiden mogelijk was werd bekend als emulator (bekendste voorbeeld is de Fairlight). Sampling stelt auteursrechtelijke problemen die gestuurd kunnen worden tussen plagiaat en piraterij. Er is sprake van piraterij wanneer originele opnamen gesampled worden en na mekaar gemonteerd worden.

SCMS

Naar aanleiding van de ontwikkeling van de DAT wordt in 1989 een overeenkomst bereikt tussen de software- en de hardware-producenten, tussen diegenen die opnamen op geluidsdragers op de markt brengen en diegenen die de afspelapparatuur op de markt brengen, inzake de mogelijkheid om perfecte copies of clonen te maken van digitale bronnen: met het serial copy management system kan de gebruiker van een digitale bron ongelimiteerd digitale opnamen maken op telkens een andere digitale drager, plaat of tape, maar kan hij geen copies meer maken van deze copie. Ontwikkeld voor DAT wordt het SCMS toegepast op MD en DCC. Copiëren wordt dus enigszins beperkt en ontmoedigd maar niet uitgesloten via het SCMS.

SCORE (zie ook SOUNDTRACK)

De (under)score is speciaal voor de film geschreven 'achtergrondmuziek' onder dialogen, actie, overgangen ... met de bedoeling een gewenste sfeer op te roepen. Niet te verwarren met speciaal voor een film geschreven song(s) of voor een film gelicentieerde, bestaande songs.

SCRAP

Het vinyl van onverkochte grammofoonplaten werd wel eens als schroot (scrap) verkocht en opnieuw aangewend voor het persen van grammofoonplaten met vaak een minderwaardige geluidskwaliteit als gevolg.

SECURITY

Team dat zorgt voor de beveiliging bij concerten en festivals. Het feit dat bij dergelijke evenementen steeds grotere menigten op één lokatie worden verzameld maakt het toezicht door private ordediensten noodzakelijk. Deze kunnen aan de lokatie verbonden zijn of door de concertinrichter ingehuurd worden. Security teams worden wel eens gevormd door clubs waar vechtsporten worden beoefend en voor festivals in het verleden ook wel door subculturen.

SELF MANAGEMENT (zie ook *MANAGER*)

De artiest neemt zelf de taken van de manager op zich.

SELL-OFF

Uitverkooprechten (sell-off rights) regelen de termijn en de voorwaarden waaronder goederen mogen worden uitverkocht. Vooral ingeschreven in print- en merchandising-overeenkomsten.

SEQUENCER (zie *SYNTHESIZER*)**SESAC** (zie ook *ASCAP*, *BMI*)

De USA telt, naast ASCAP en BMI, nog een derde, kleinere auteursvereniging voor uitvoerings- én mechanische reproductierechten: de Society of European Stage Authors and Composers, gesticht in 1930.

SESSIE

Een opnamesessie staat voor het proces van het opnemen in de opnamestudio van een opname.

SESSIEMUZIKANT (zie *SIDEMAN*)**SHEET MUSIC** (zie *PRINT*, *GEDRUKTE MUZIEK*)**SHOW BUSINESS**

'There's no business like show business'.

SHRINK WRAP

Een thermoplastisch aangebrachte transparante film rond een geluidsdrager. Beschermt de geluidsdrager en zijn verpakking maar is ook een indicatie dat de geluidsdrager nog niet werd gebruikt.

SIDELETTER (zie *INDUCEMENT LETTER*)**SIDEMAN**

Een side-muzikant wordt bij een opnamesessie ingehuurd om de opname van een artiest of van een act te vervolledigen. De muzikanten die aan de zijde staan van de featured artiest zijn vaak all round en muzikaal technisch zeer beslagen. Niet zelden worden ze geëngageerd om partijen in te spelen in de plaats van de muzikant die verondersteld wordt dat te doen. De term wordt ook gebruikt voor muzikanten die worden ingehuurd om een artiest bij te

staan op een concert. In het meervoud worden sidemen ook wel omschreven als *backing group*. In tegenstelling tot een *backing group* kan een sessiemuzikant nooit tot een vaste begeleidingsgroep uitgroeien van een *featured artist*.

SINGER-SONGWRITER

Zanger die de meeste, zoniet alle songs die hij uitvoert en opneemt ook zelf schrijft. Duidt op de individuele prestatie van een enkeling, niet van een groep. Kan evenwel niet gebruikt worden als synoniem voor artiest in het algemeen omdat de term singer-songwriter gereserveerd wordt voor dergelijke uitvoerders-schrijvers in een bepaald soft rock-genre.

SINGLE

Grammofoonplaat met een 7 inch-diameter, welke gewoonlijk op elke kant één opname bevat en die afgespeeld wordt aan 45 toeren per minuut. Bij uitbreiding wordt de term ook gebruikt voor digitale dragers met slechts één of hooguit enkele opnamen (vaak geremixte versie(s) van de eerste). De analoge equivalent op musicassette wordt *cassingle* geheten. Van de voornaamste opname op een *single* denkt de fonogramfirma dat ze hitpotentie heeft. Behoudens de inkomsten uit de verkoop van de *single* verwacht de fonogramfirma dat een meerwaarde geleverd wordt doordat een *single* de toekomstige verkoop van een album kan promoten. Behoudens het feit dat een *single* de belangstelling wekt voor een nieuw album of ook een nieuwe artiest, dient ze ook om de levensloop van een album te vergezellen: de belangstelling voor een album wordt levendig gehouden door er op gezette tijden *singles* uit te trekken'. Sinds het disco-tijdperk worden *disco-singles* uitgebracht, 12 inch-grammofoonplaten met een lang uitgewerkte versie op elke zijde van een muzikale compositie (die eventueel in verkorte versie beschikbaar kan zijn op een 'normale' *single*). *Disco-singles* zijn vooral handig omdat ze handelbaar zijn bij het miksen van opnamen door DJ's in discotheken (het naadloos overgaan van de ene opname in de andere kan best geschieden door manipulatie van twee draaitafels).

SINGLE-ARTIST DEAL (zie LABEL DEAL)

SLAAFBANDOPNEMER

Eén of meerdere bandopnemers 'tappen het geluid af' van een andere bandopnemer. De duplicatie van musicassettes geschiedt via hoge snelheid-slaafbandopnemers.

SLEEPER

Een opname die lange blijft sluimeren vooraleer ze - vaak buiten alle ver-

wachtingen - een hit wordt en soms een grote ook nog, omdat ze, bijvoorbeeld, in een cult-milieu is geïntroduceerd en een zekere tijd nodig heeft om daaruit te voorschijn te treden.

SLEEVE (zie ook HOES)

De (inner) sleeve is in de Amerikaanse terminologie een soort briefomslag van papier of transparante film bestemd om een grammofoonplaat te beschermen tegen stof en beschadiging. LP-grammofoonplaten worden met hun binnen-hoes nog eens verpakt in een hoes (album jacket), singles worden vaak in hun sleeve verkocht. In Groot Brittannië wordt de hoes vaak met sleeve betiteld en de 'inner sleeve' met 'inner bag'.

SLIDE-GITAAR

Gitaar die met een bottleneck of flesschals wordt bespeeld en waarmee de klanken 'vloeiend' worden gemaakt.

SONG

Muzikale compositie die vokaal wordt uitgevoerd onder instrumentale begeleiding. Een song bestaat dus uit tekst en muziek, geleverd door tekstdichter en komponist. Deze kunnen beide dezelfde persoon zijn, maar hoeven in geen geval de uitvoerder te zijn ook al komen vele popsongs tot stand tijdens de uitvoering. Behalve in bepaalde genres van muziek (bestemd voor de dansvloer, bijvoorbeeld) blijft een goede song, dit is vaak een song met een catchy melodie, de hoofdoorwaarde om een hit te scoren. De klassieke songstructuur is deze van strofe-refrein. In de strofen wordt het verhaal verteld, in het terugkerende refrein de moraal of in elk geval een steeds dezelfde tekst herhaald. Het refrein levert de song ook vaak zijn uitnodiging tot meezingen of in elk geval de herinneringsmelodie. De song is de basis waarop in de muziekindustrie de geldstroom van auteursrechten in gang komt. De auteur van een populaire song kan daaruit meer inkomsten verwerven dan diegene die de song alleen maar uitvoert, al staat de laatste meer op het voorplan dan de eerste.

SONGBOOK

Compilatie van partituren van afzonderlijke song en uitgegeven in boekvorm, vaak van de grootste hits uit de carrière van een artiest, maar ook in een bepaald genre of van één album.

SONGWRITER (zie AUTEUR)

SONY (zie ook MAJOR)

In 1938 verwerft Columbia Broadcasting System de Amerikaanse Columbia Phonograph Co., één van de eerste cylinder-fabrikanten - de overeenkomst tussen de naam van de omroep en die van de fonogramfirma berust op toeval - en benoemt de grammofoonplatenafdeling met Columbia Records (er zullen voortaan twee Columbia's opereren, want EMI gaat terug op de Britse Columbia). In 1987 neemt het Japanse Sony CBS over (twee jaar later ook nog Columbia Pictures Entertainment - film en video). Na de verkoop van de door CBS gecontroleerde muziekuitgeverijen start Sony in het muziekuitgeverij-*wezen* opnieuw met CBS Music en Blackrock en koopt het ondermeer Tree.

SOUND (zie ook OPNAMESTUDIO, PRODUCER)

Anders dan in de klassieke muziek wordt in de populaire muziek de aantrekkingskracht en ook het commercieel succes medebepaald door niet alleen de muzikale compositie en de tekst van de song maar ook door het geluid van de instrumenten en de klankkleur die aan de console wordt gecreëerd bij de opname. Instrumenten, uitvoerders en hun stijlen, muziek-subgenres en producers zijn herkenbaar aan hun sound.

SOUND-ALIKE (zie ook COVER PIRATERIJ)

Letterlijk: 'gelijk in geluid'. Sound-alikes zijn alle pogingen om een origineel geluid qua stem of bespelen van instrumenten na te bootsen. Vooral het zeer expressieve en aparte stemgeluid van bepaalde artiestenstemmen wordt graag nagebootst. Sound-alikes kunnen wettelijk uitgebracht worden in de zin van legale coverversies. Wanneer dit coveren zonder de toestemming van de artiest gebeurt en met de bedoeling de sound-alikes commercieel te exploiteren, spreekt men van cover piraterij.

SOUND ENGINEER (zie GELUIDSTECHNICUS)

SOUND SYSTEM (zie ook MOBIELE DISCOTHEEK)

Primitieve mobiele discotheek ontwikkeld binnen de reggae-cultuur.

SOUNDTRACK (zie ook SCORE)

Filmmuziek die ter beschikking van het publiek wordt gesteld in de vorm van een geluidsdrager. De term wordt ook gebruikt voor de filmmuziek zelf. Een soundtrack kan dus zowel de score als speciaal voor de film gecomponeerde songs als bestaande, gelicentieerde songs (of een combinatie) bevatten.

SOUND TRACK LIBRARY (zie BIBLIOTHEEKMUZIEK)

SPLIT (zie ook ROYALTY SPLIT)

Opdeling, bijvoorbeeld van royalties, maar ook van labels, in die zin dat een licentienemer een fonogram kan releasen onder een split-label met het zijne en dat van de licentiegever. Ook uitvoerdersgroepen splitten omdat zij de creatief-muzikale of persoonlijke samenwerking niet meer zien zitten of omdat één van de leden van de groep op de solo-toer wil gaan.

SPN

De Stichting Popmuziek Nederland is een door de overheid gesubsidieerde culturele organisatie ten dienste van de Nederlands popmuziek, welke archiveert, onderzoek stimuleert, opnames en concerten initieert en promotie maakt in verband met de Nederlandse popmuziek.

SPONSORING

Gegroeid uit de schaalvergroting waarmee concerten plaatsgrijpen en de daarmee gepaard gaande kostenverhogingen, zijn concertinrichters en concertpromotoren een beroep gaan doen op sponsorgelden van firms die dezelfde doelgroep hebben als het concertpubliek en die in ruil voor een financiële bijdrage hun naam mogen verbinden aan het concert of festival. Alhoewel minder persuasief als reclame heeft sponsoring bij concerten van populaire muziek een duidelijke bedoeling van naambekendheid, imago en de afzet van produkten van bepaalde op de jeugd gerichte merken te verbeteren. Soms is de sponsoring gebonden aan een bepaalde artiest en een enkele keer ook aanwezig bij fonogramuitgaven.

STAGE

Podium waarop een optreden plaatsvindt.

STAGE DESIGNER

Diegene die het decor en/of de show ontwerpt van een live-optreden.

STAGE HANDS (zie ook ROADIE)

Helper die een handje toesteekt bij het arbeidsintensieve gedeelte van de opbouw en installatie van het concertpodium met muziek- en licht- en geluidsversterkingsapparatuur. In tegenstelling tot de roadie, die meereist met de artiest, wordt een stage hand ter plaatse geëngageerd.

STAGE MANAGER (zie ook ROAD MANAGER)

Toneelmeester. Diegene die de 'regie' voert bij een concert, verantwoordelijk kan zijn voor de show op het podium en, zelfs als hij geen enkele creatieve

inbreng heeft in de podiumshow, in elk geval er op toeziet dat het concert in optimale omstandigheden op de stage verloopt. Hij legt een tijdsverloop op voor iedereen die bij de show betrokken is, van presentatoren tot roadies en zorgt voor de timing van het concert.

STAMPER (zie ook **DUPLICATIE**)

Synoniem voor matrijs.

STATE OF THE ART

Staat voor de meest geavanceerde technologie en uitrusting met topprestaties.

STEMRA (zie ook **BUMA**, **AUTEURSVERENIGING**)

De Stichting tot Exploitatie van Mechanische Reproductie Rechten der Auteurs is de Nederlandse auteursvereniging voor mechanische reproductierechten.

STEREO

Tot 1958 waren alle grammofoonplaten monofonisch, dat wil zeggen dat alle geluidsignalen werden opgenomen voor reproductie via één kanaal. Bij stereofonische opname worden twee kanalen gebruikt, elk met een verschillende geluidsinformatie. Stereofonie creëert een driedimensionele geluidservaring. Eerdere experimenten hadden ondermeer geresulteerd in een grammofoonplaat met een dubbele groef-systeem, waarin twee naalden respectievelijk de signalen van het linker en rechter kanaal moesten lezen. Bij het uiteindelijk aanvaarde systeem snijdt de snijbeitel de geluidsignalen van de twee kanalen in een 45/45 graden profiel in één groef. Daardoor zijn ze ook compatibel met monofonische afspelapparatuur. Via allerhande effecten werden de monofonische opnamen soms bewerkt 'to simulate stereophonic reproduction'. Sommige (van de eerste) stereo-opnamen staan bekend als ping-pong-stereo, waarmee bedoeld wordt dat het stereo-effect op een onnatuurlijke wijze wordt in de verf gezet.

STICHTING POPMUZIEK NEDERLAND

Als een door de Nederlandse overheid gesubsidieerde stichting verleent de SPN (Dutch Rock Music Foundation) service aan muzikanten, organisatoren, journalisten ... Via het Podiumplan worden concerten van (semi-)professionele rockbands ondersteund. Verder houdt de SPN een Poparchief Nederland bij en ondersteunt het de promotie van Nederlandse popartiesten in binnen- en buitenland.

STROFE (zie **SONG**)

STUDIO ALBUM (zie *LIVE-ALBUM*)

SUBCONCERTAGENTSCHAP (zie ook *CONCERTAGENTSCHAP*)

Buitenlandse acts worden zelden rechteerks geboekt bij hun agency in het buitenland, maar via een binnenlands subconcertagentschap dat dan een gedeelte, tot maximaal 50%, afstaat van de royalties die het ontvangen heeft.

SUBDISTRIBUTIE (zie ook *DISTRIBUTIE*)

Algemene benaming voor elke vorm van distributie van geluidsdragers die in twee fasen verloopt. In de zin dus van de tweede fase in de distributie van groothandel naar de verkooppunten, maar meestal in de zin van het afstaan van de rechten van distributie aan een andere, vaak buitenlandse distributiefirma. Gewoonlijk betreft het dan de hele catalogo van de oorspronkelijke fonogramfirmal distributeur.

(SUB)DISTRIBUTIECONTRACT

Wie niet zelf kan instaan voor de verdeling van zijn fonogrammen (nationaal dan wel in het buitenland) zoekt een verdeler die dat wel aankan en sluit met hem een contract waarin bepaald zijn de duur van de overeenkomst (drie jaar is gebruikelijk), het territorium waarin de fonogrammen dienen verdeeld, een royalty-vergoeding (8 tot 15% op elke verkochte fonogram tegen kleinhandelsprijs, te betalen door de licentienemer) en de aard en hoeveelheid van de te verdelende fonogrammen (de hele catalogo dan wel een bepaald aantal, eventueel één enkel produkt). Een (sub)distributiecontract betreft doorgaans alleen de aanmaak en de distributie van fonogrammen en is in die zin enger dan een licentiecontract waarin meer afspraken worden gemaakt, ondermeer promotionele of de toelating tot het maken van compilatie-albums of coverversies, na een bepaalde periode, door de licentienemer.

SUBLABEL (zie *LABEL*)

SUBMUZIEKUITGEVER (zie ook *MUZIEKUITGEVER*, *SUBPUBLICATIECONTRACT*)

Wanneer een muziekuitgever geen filiaal heeft in het buitenland, zoekt hij aldaar een muziekuitgever die hem ter plaatse kan vertegenwoordigen. Hij kan daarvoor een muziekuitgever engageren die wel filialen bezit in een groot aantal landen en aldus gemakkelijk een mondiale vertegenwoordiging verkrijgen. Hij kan ook proberen in elk land afzonderlijke subuitgevers te vinden, wat hem meer tijd en moeite zal kosten maar soms ook een betere vertegenwoordiging kan opleveren.

SUBPUBLICATIONS-CONTRACT (zie ook SUBMUSIEKUITGEVER)

De subuitgever sluit met de originele uitgever een contract waarin tijdsduur (van de termijn van de plaatselijke auteursbescherming tot drie jaar), territorium en omvang van de in subuitgave gegeven werken worden vastgelegd. Een subuitgever kan inderdaad de hele catalogoog van een originele uitgever vertegenwoordigen en ter plaatse exploiteren, maar ook één enkele of een beperkt aantal songs. In het eerste geval spreekt men van catalogoog (subpublicatie)contract, in het tweede van een titel (subpublicatie) contract. Wanneer de subuitgever niet veel meer dan de administratie voert voor de auteursrechten die een song in het buitenland oplevert, weinig promotie doet (of hoeft te doen omdat de song zeer populair is), is de vergoeding die de originele uitgever bereid is te betalen aan de subuitgever niet zo groot als in het geval waar de subuitgever ook 'op de song werkt'. In dat geval kunnen de opbrengsten aan auteursrechten tot maximaal de helft verdeeld worden onder de originele en de subuitgever. De subuitgever kan gevraagd worden een voorschot te betalen aan de originele uitgever op de verschillende soorten van auteursrechten die hij int van de plaatselijke auteursvereniging.

SUBPUBLISHING (zie SUBMUSIEKUITGEVER)

SUBPUBLISHING DEAL (zie SUBPUBLICATIONS-CONTRACT)

SUBSTREAM (zie MAINSTREAM)

SUGGESTED RETAIL PRICE (zie PPD, VERTIKALE PRIJSBINDING)

SUPERSTAR (zie ARTIST)

SUPPORTING ACT (zie ook FEATURING, PACKAGE)

De act die in het voorprogramma optreedt van een 'featured act'. In het nederlands vaak kortweg voorprogramma geheten. Vaak doet de supporting act dienst als 'opwarmer' van de hoofdact, om het publiek dus in de juiste stemming te brengen. Maar meer dan dat wordt de programmering van een supporting act gezien als een promotiemiddel voor deze vaak minder bekende act.

SYNCHRONISATIERECHT (zie ook AUTEURSRECHT)

Het synchroniseren of het opnemen van muziek op de soundtrack van een film of video (tape of clip) wordt pas toegestaan nadat er een speciaal soort van auteursrecht is voor betaald. Het gaat hier, net als bij de mechanische reproductierechten, om een vastlegging op een drager, de film of de videotape.

Maar het vastgelegde geluid wordt nadien bij filmvertoning of uitzenden van een videoclip door eter- of kabeltelevisie, nog eens openbaar uitgevoerd.

SYNTHESIZER (zie ook OREGL, SAMPLING)

In 1992 is in Parijs een voorloper van de elektronische keyboards voorgesteld, maar de eerste synthesizer is die van H.F. Olsen uit 1954, terwijl evenwel de eerste betaalbare analoge maar nog monofone synthesizer later ontwikkeld werd door Robert Moog. De sequencer is een computer waarmee een synthesizer wordt voorgeprogrammeerd zodanig dat herhalende tonenreeksen kunnen worden geproduceerd. De vocoder is een synthesizer waarmee de menselijke stem kan worden vervoormd. Met de mellotron kunnen orkestklanken worden geïmitueerd. In tegenstelling tot de akoestische piano laat de elektronische keyboards een veel grotere klankkleuring toe, welke voorlopig een eindpunt vindt in sampling.

T

TAKE (zie ook INSERT)

Elke poging om een opname te realiseren. In de plaats van de 'alles of niets'-takes bij de eerste geluidsopnamen, laat de multi-track techniek toe dat van elke op te nemen partij door stem of instrument verschillende takes kunnen worden gemaakt, waarvan de beste geselecteerd wordt voor de uiteindelijke mix.

TALENT

Men heeft het of men heeft het niet.

TALENTAGENTSCHAP

In de angelsaksische traditie gegroeid, is het agency een instantie die de artiest begeleidt in de ontwikkeling van diens carrière, voor wat betreft de grote lijnen - de manager bekommert zich meestal meer om de dagdagelijkse begeleiding van de artiest - en op alle gebieden waarop de artiest zich beweegt (niet alleen muziek maar ook film, bijvoorbeeld). Het talentagentschap werkt tegen een variabele commissie op een bepaald deel of het totale inkomen van de artiest. De term agency wordt ook gebruikt voor bookingskantoor.

TALENTENJACHT (zie ook ROCK RALLY)

Elke georganiseerde poging om onontgonnen talent te vinden, meestal onder de vorm van een wedstrijd. A & R-managers kunnen zich baseren op de resultaten van zo'n talentenjacht om nieuwe artiesten te tekenen.

TALENTSCOUT (zie ook *A & R*)

TEKSTSCHRIJVER (zie ook *AUTEUR*)

Diegene die de tekst schrijft van een song. Kan dezelfde persoon zijn als de componist. Ofwel wordt een tekst geschreven bij een bestaande muzikale compositie ofwel wordt de muziek gecomponeerd bij een bestaande tekst.

TELEMATISCHE TRANSMISSIE (zie ook *DISTRIBUTIE*)

De verdeling van muziek in een commercieel georganiseerde industrie is, sinds de boekdrukkunst, mogelijk op papieren dragers en, sinds de fonografie, op geluidsdragers. Tegen het einde van de twintigste eeuw tekent zich de mogelijkheid af dat de fysische distributie van muziek op een materiële drager vervangen of gecomplementeerd wordt met de computergestuurde distributie op afstand: de consument maakt via zijn personal computer zijn keuze uit een muziek-databank en krijgt via de kabel de geselecteerde opname thuis geleverd. Tegelijk met de overgang van de industriematische naar de telematische distributie wint het belang van de rechtstreekse en geautomatiseerde verhandeling van auteursrechten (die aangerekend worden een beetje zoals het telefoongebruik wordt aangerekend) ten opzichte van de geldstroom in gang gezet door de fysieke distributie van geluidsdragers, welke laatste op dat moment bedreigd wordt.

TELEVERKOOP (zie ook *DISTRIBUTIE*)

Alternatief voor subdistributiecontracten of licentiecontracten voor distributie in het buitenland. Door het ten gehore brengen van een bepaalde opname via de telefoon worden (buitenlandse) handelaars overtuigd tot het aankopen van x aantal exemplaren van de betreffende opname. De techniek vond ingang in het begin van de jaren negentig bij de Belgische danslabels voor verkoop van hun produkten in het buitenland.

TERM (zie ook *TERMIJN*)

TERMIJN (zie ook *LONG TERM*)

Samen met het territorium is de termijn een essentiële clause in alle contracten in de muziekindustrie.

TERRITORIUM (zie ook *WERELDWIJD*)

Samen met de termijn is het territorium een essentiële clause in alle contracten in de muziekindustrie. Sinds satellieten de verspreiding van muziek mogelijk maken buiten de aarde, is de wereldwijde clause in vele contracten

van fonogramfirmas met artiesten vervangen door 'het universum'.

TERRITORY (zie *TERRITORIUM*)

TERUGGAVERECHT

In bepaalde markten (die van de USA bijvoorbeeld) komt het recht om niet verkochte fonogrammen terug te geven aan de fonogramfirma meer voor dan in andere, waar het teruggaverecht beperkt blijft tot bepaalde fonogrammen. Zo'n teruggaverecht kan de kleinhandelaar vlugger stimuleren tot het indoen van bepaalde, eventueel minder verkoopbare fonogrammen.

THE NEXT BIG TING (zie *HYPE*)

TIPPARADE (zie ook *HITPARADE*)

Lijst van songs die in aanmerking komen voor de hitparade.

TIN PAN ALLEY

Verzamelterm voor de muziekuitgeverijen die in de 28th Street in New York tussen Fifth en Sixth Avenue gehuisvest waren en die aldaar hun bloeiperiode kenden tussen 1900 en 1930. Later, bij de opkomst van de geluidsflm, zou het centrum van de muziekuitgeverij verlegd worden naar Hollywood. Met openstaande namen werd het geluid dat de componisten maakten bij het componeren in dienst van de muziekuitgevers op hun piano's vergeleken met 'tinnen pannen-muziek'. De term werd nadien synoniem voor in de traditie van de gevestigde uitgevers geschreven songs, aan welke traditie pas een einde zou komen met de opkomst van rock 'n' roll. Voor de doorbraak van de fonografie was het verkopen van bladmuziek de enige vorm van commercialisering van muziek op een drager, weliswaar gedrukte muziek en tekst op papier. Aanvankelijk werden de twee bedrijfsstakken, het verkopen van bladmuziek dan wel van fonogrammen, zelfs als concurrentieel beschouwd. Tin Pan Alley staat ook voor deze op de massa gerichte muziek, aan de man gebracht via harde pluggings- en marketingmethoden. After the Ball, geschreven en uitgegeven door Charles K. Harris haalde in 1892 in minder dan twaalf maanden een verkoop aan bladmuziek van meer dan één miljoen exemplaren en mag daarmee aanspraak maken op de 'eerste miljoenenverkoop' in de muziekindustrie.

TITELCONTRACT (zie *SUBPUBLICATIONCONTRACT*)

TOASTER (zie ook *DJ*)

In de reggae-cultuur wordt een DJ toaster geheten.

TOP 40

Geïntroduceerd in de USA is dit één van de meest populaire radioformats, gekarakteriseerd door een hoge rotatie van actuele ('current') pop hitsingles, een lichte rotatie van opkomende hits ('stijgers') en van dalende of recente hits ('recurrents'), en de occasionele programmering van een oldie. Het formaat is doorgaans ook gekenmerkt door een opgepepte presentatie en swingende kenniswijzes waaraan men een zender herkent (stationcalls). Afhankelijk van radiostation tot radiostation kan de playlist beperkt dan wel uitgebreid zijn, minder dan wel meer singles toelaten. Maar het formaat is traditioneel geconcentreerd op de dagelijkse rotatie van de 40 top-bits van het ogenblik. Bij uitbreiding wordt de term top 40 ook gebruikt voor een opname, song of artiest die een sterk commercieel appeal heeft.

TOP HIT (zie HIT)

TOPICAL SONG

Song waarvan de tekst handelt over een actueel of over een onderwerp met beperkte interesse, in tegenstelling tot de universele liefdesthematiek van de meeste songs.

TOP-LINE LABEL (zie LABEL)

TOP PRICE (zie BUDGET ALBUM)

TOURING (zie CONCERTTOURNEE)

TOUR MERCHANDISING (zie MERCHANDISING)

TOUR SUPPORT

Financiële tegemoetkoming van de fonogramfirma aan een act om hem toe te laten de vaak kostelijke maar voor de promotie noodzakelijke concerttournee te maken.

TOUR MANAGER (zie ROAD MANAGER)

TRACK (zie ook CUT)

Track betekent, ofwel, een spoor van een meersporenbandopnemer, ofwel, het maken van een overdub, ofwel een selectie uit een album.

TRACK LISTING

De volgorde waarin tracks op een geluidsdrager zijn geplaatst.

TRADITIONAL (zie ook EVERGREEN)

Oud volkswijze of melodie, in tegenstelling tot een evergreen, meestal van voor de periode van de geluidsopname.

TURNTABLE HIT

Een opname die veel gedraaid wordt door de radio maar desalniettemin matige verkoopcijfers laat noteren.

TV ALBUM/TV MERCHANDISING (zie COMPILATIE-ALBUM)

12" (zie DISCOSINGLE)

UITKOOPSON

Het loon dat een artiest vraagt voor een optreden.

UITVOERDER (zie ARTIEST)

UITVOERINGSRECHT (zie ook AUTEURSRECHT)

Vorm van auteursrecht, namelijk het exclusieve recht van de eigenaar van een muzikaal werk om toe te staan dat zijn werk in het openbaar wordt uitgevoerd. De uitvoering van een werk op een publieke plaats, zij het een concert-hall, een discotheek, een festival, een winkel, een straat ..., zowel live als via geluidsdragers en hun afspelapparatuur als via omroep (radio en televisie) en kabel, alle resorteren zij onder het uitvoeringsrecht. Componisten, tekstschrijvers en muziekuitgevers strijken de uitvoeringsrechten (performance royalties) op die vrijkomen doordat zij uitvoerders of andere gebruikers toelaten van hun werk gebruik te maken.

UITVOERINGSRECHTEN (zie AUTEURSRECHTEN)

UNDERGROUND

Stammend uit de hippiebeweging in de jaren zestig, is de 'ondergrond' synoniem geworden voor niet commercieel geachte, experimentele tot vaak avantgardistische muziek en diens entourage (labels, pers, kledingzaken ... kortom subculturele items). De muziek zelf evolueert in cycli waardoor oor-

spronkelijk ondergronds gemaakte muziek (techno, bijvoorbeeld) bovengronds komt, mainstream wordt en aanslaat bij het grote publiek.

UNIVERSAL COPYRIGHT CONVENTION (zie ook *BERNE CONVENTIE*)

Via de UNESCO in 1952 in Genève tot stand gekomen internationale auteursrechtconventie. Verschilt op twee fundamentele gebieden van de Berne Conventie: bepaalde, gelimiteerde formaliteiten voor bescherming van het auteursrecht worden toegestaan (het omcirkelde C-teken, de naam van de eigenaar van het copyright en het eerste publicatiejaar) en de minimum rechten die een ondertekenend land aan buitenlandse auteurs toestaat dienen minstens even uitgebreid te zijn als de rechten toegekend aan de eigen burgers.

UNPLUGGED

In 1993 ontstaat een rage, mede dankzij TV-opnamesessies (zo voor MTV), waarbij voordien gemaakte opnamen met elektrisch versterkte instrumenten, uitgevoerd worden in een akoestische bezetting.

UPLIFT (zie ook *PPD*)

In landen waar de artiestenroyalties niet worden berekend op de PPD kunnen ze worden berekend op de aanbevolen kleinhandelsprijs van fonogrammen of op de groothandelsprijs vermeerderd met het bedrag dat de verkooppunten daar verondersteld worden aan toe te voegen. Dit laatste bedrag wordt uplift gebeten (vaak 30% meer dan de groothandelsprijs).

URADEX

De Uitvoerders Rechts Association des Droits des Exécuteurs, gesticht in 1974, is de naburige rechten-vereniging van de uitvoerende artiesten, waaronder studio-muzikanten.

USED CD

In 1994 ontstaat in de USA een controverse tussen grote fonogramfirmas en winkels omdat de laatste zijn overgegaan tot de tweedehandsverkoop van reeds gebruikte CDs.

V

VAKBLAD

Een vakblad rapporteert over de recente ontwikkelingen, nieuwsfeiten en

aktiviteiten van een industrie of beroep. Het meest bekende onder de wekelijkse internationale vakbladen (trades) van de muziekindustrie is Billboard. Naast nieuws over alle mogelijke aspecten van het live circuit en van het fonogramcircuit in de muziekindustrie, publiceert het magazine besprekingen van nieuwe fonogrammen (reviews) en publiceert het charts van verschillende muziekgenres.

VENUE

Engels voor de lokatie van een openbare uitvoering. Synoniem van concertthall.

VERDEELSLEUTEL

Telkens als financiële opbrengsten dienen verdeeld te worden over verschillende rechthebbers dient (contractueel) overeengekomen hoe de verdeling zal geschieden. In de verdeelsleutel wordt ieders aandeel, meestal procentueel vastgelegd. De term wordt meest gebruikt voor de verdeling van auteursrechten onder de rechthebbenden (componist, tekstdichter, muziekuitgever, eventueel vertaler of adaptor).

VERTALER

Alhoewel populaire muziek, waarvan de tekst in een vreemde taal (engels) geschreven is, populariteit kan genieten in het eigen taalgebied van de consument, kan een vertaling van de tekst voor een tweede leven leiden van de song. Daarvoor is dan wel de toestemming nodig van de oorspronkelijke tekstdichter en van de muziekuitgever waaraan die zijn tekst heeft afgestaan. Submuziekuitgevers huren dan een vertaler in voor het maken van een coverversie van de oorspronkelijke song. Voor zo'n vertaalde coverversie geniet de vertaler dan van een deel van de auteursrechten die aan de oorspronkelijke tekstdichter toekomen.

VERTIKALE PRIJSBINDING

Systeem waarbij het eindpunt van de distributieketen er zich toe verplicht zich te houden aan een opgelegde verkoopprijs. Ingegeven door de gedachte dat culturele produkten onttrokken dienen te worden aan de wetten van de concurrentie. Gehanteerd voor de verkoop van boeken. In België heeft SIBESA, voorloper van IFPI Belgium, dergelijke vertikale prijsbinding kunnen in stand houden in overeenstemming met de grammofoonplatenkleinhandel tot het Europees verdrag van Rome sinds eind jaren vijftig de import van (goedkope) fonogrammen uit het buitenland mogelijk maakte. De vertikale prijsbinding werd achteraf vervangen door een systeem van aanbevolen kleinhandelprijs en tenslotte, sinds de jaren tachtig, helemaal vrijgegeven. De

fonogramindustrie legt wel de nodige zelfdiscipline aan de dag zodat de prijsverschillen in gelijkaardige produkten, front line dan wel budget line, niet extreem worden.

VERZAMELALBUM (zie COMPILATIEALBUM)

VERKOOPPUNT (zie ook DISTRIBUTIE)

Elk eindpunt van de distributieketen waar fonogrammen te koop worden aangeboden.

VERTOLKENDE KUNSTENAAR (zie UITVOERDER)

VIDEOCLIP

Alhoewel er altijd al beelden zijn gemaakt bij muziek voor televisie-uitzendingen, is sinds eind zeventiger - begin tachtiger jaren de speciaal aangemaakte video bij de audio-track een must geworden in ether- en kabeltelevisie. De videoclip schippert tussen promotiemiddel voor de song en een zelfstandig esthetisch medium. Er wordt gevreesd dat de videoclip de gevestigde waarden extra zal ondersteunen (omwille van de hoge produktiekosten), dat hij alleen goedogende nieuwe artiesten een kans zal geven, de muziek een interpretatie zal meegeven, songschrijven in functie van het beeld zal stimuleren ... Wat er ook van zij de videoclip heeft een nieuw genre in de beeldtaal geïntroduceerd, uitgaande van de gedachte dat de beelden na herhaalde blootstelling moeten blijven boeien.

VIDEOGRAM

Net als bij de geluidsdragers zijn er bij de beeld- of videodragers - het ware beter te spreken van audiovisuele dragers want er is ook geluid op vastgelegd - verschillende maar aan de audiodragers herinnerende systemen voorhanden: die waar de informatie digitaal is neergeschreven op een plaat (optische plaat of laserdisc, aanvankelijk ook wel video-LP, VLP geheten) en die waar de informatie is vastgelegd op een tape (videocassette). Op de CD-video (CD-V), in 1987 door Philips op de markt gebracht, wordt het geluid digitaal en het beeld andloog opgeslagen. Met de videocassette kunnen, in tegenstelling tot de optische plaat, zelf opnamen gemaakt worden. Bij de invoering van het 'beeld bij het geluid', zoals dat het geval was bij de introductie van de videoclip eind van de jaren zeventig - begin van de jaren tachtig, werd het even onzeker of er nog een toekomst zou zijn voor de exclusieve geluidsdrager. Het is evenwel gebleken dat de videoclip een bijna exclusief omroep- en kabelmedium is gebleven. Het uitbrengen van het beeld bij de opnamen van muziekartiesten

op music video's heeft zich niet doorgezet voor de geregeld nieuwe uitgaven van die artiesten maar heeft zich geconcentreerd op speciale gelegenheden, evenementen (zoals concerten en festivals). Voor het uitbrengen van video's dienen de videogramfirma's de synchronisatierechten te bekomen van de eigenaars van de auteursrechten van de songs en de geluidopnamen willen ze de videogrammen in grote hoeveelheden aanmaken.

VIDEO-JUKEBOX (zie JUKE BOX)

VINYL (zie DUPLICATIE)

VJ (zie DISC JOCKEY)

VOCODER (zie SYNTHESIZER)

VOORPROGRAMMA (zie SUPPORTING ACT)

VOORSCHOT

Een voorafbetaling van royalties (*advances against royalties*) aan een individu of een firma, dat afgetrokken wordt van royalties die in de toekomst zullen verworven worden. Voorschotten worden toegestaan vanwege de fonogramfirma aan de voor haar opnemende artiesten, die er zich in het contract toe verplichten een zeker aantal masters te leveren binnen een bepaalde periode. In de voorschotten zijn vaak de kosten voor opname van nieuw materiaal ingecalculeerd; dit laat de artiest toe binnen zijn budget in alle rust aan nieuwe opnamen te werken. In die, eventueel weinig lukratieve, periode dient de artiest natuurlijk ook in zijn levensonderhoud te voorzien. Ook in het contract tussen muziekuitgever en songschrijver kunnen voorschotten worden voorzien. Het proces waarbij de fonogramfirma de royalties van een artiest voor zich houdt tot het voorschot bereikt is, wordt *recoupment* (*inhouding, recuperatie*) geheten ("an advance is recoupable from royalties"). Het niet gerecupereerde geld is het deficit voor de artiest, dat hem, al naargelang de contractvoorwaarden, nog kan gevraagd worden aan te vullen met volgende opnamen.

WAH-WAH

Effect-pedaal voor gitaar waarmee een toongebied wordt gefilterd waardoor

een wab-wah-geluid ontstaat.

WARNER

Het Warner Communication-concern verwerft in 1967 fonogramfirma Atlantic en in 1970 Electra. De firmaaam voor de fonogramafdeling wordt WEA (Warner-Electra-Atlantic). In 1988 verwerft WEA in Duitsland Teldec (van Telefunken en Decca). In 1989 fusioneren Time Inc. en Warner Communications Inc. tot Time-Warner Inc. en later wordt het WEA-label vervangen door Warner Music en sublabel East West. Warner is ook eigenaar geworden van het Sire-label. Ondertussen hebben Japanners (ondermeer Toshiba) ook een minderheidsparticipatie in Time-Warner Inc. Warner is eigenaar van één van de grootste, zonet de grootste muziekuitgeverij ter wereld.

WARNER/CHAPPELL (zie ook MUZIEKUITGEVERJJ)

In 1987 fusioneren Chappell/Intersong, eigendom van PolyGram en op dat moment de grootste muziekuitgever, en Warner Bros Music, eigendom van Warner Communication, de tweede grootste muziekuitgeverij ter wereld, tot Warner-Chappell. PolyGram had in 1984 zijn muziekuitgeverij al verkocht aan een consortium van muziekuitgevers en investeerders, met ondermeer Freddy Bienstock, om zijn investeringen in de CD het hoofd te kunnen bieden. In 1982 had Warner al 20th Century/Fox Music verworven. En in 1990 koopt de muziekuitgever nog de Mighty Three Music Group (van het Philadelphia International-label).

WHOLESALER (zie GROOTHANDEL)

WIKKEL

Papieren inlegvel in het doorschijnend cassettedoosje van een musicassette, welke de basisinformatie overneemt op de grammofoonplatenhoes en de CD-inlay. Omdat zo'n wikkel omwille van zijn beperkte oppervlakte minder grafische mogelijkheden biedt, worden musicassettes wel eens op een grotere hard kartonnen steun aangebracht.

WINDOW TIME (zie HUURRECHT)

WORK FOR HIRE (zie ook TIN PAN ALLEY)

Iemand inhuren om een werk te laten verrichten. In het traditionele muziekuitgeverijwezen werkten zo'n ingehuurde auteurs voor muziekuitgeverijen. Dat wil niet zeggen dat deze ingehuurde auteurs ook de auteursrechtelijke

bescherming van hun creaties afstaan.

WORLDWIDE (zie ook LONG TERM)

De wereldwijde verkoop van fonogrammen vertegenwoordigt voor 1991 een waarde in kleinhandelsprijs van 25.4 miljard dollar. De Europese Gemeenschap neemt daar 36% van, de USA 31% en Japan 15%. Voor hetzelfde jaar bedragen de worlwide inkomsten uit het uitgeven van muziek 4.4 miljard dollar (2.16 miljard dollar uit uitvoeringsrechten, 1.50 miljard uit mechanische reproductierechten, 398 miljoen uit drukrechten en 295 miljoen dollar uit synchronisatierechten, huurrechten en home taping-royalties). De Europese Gemeenschap neemt inzake auteursrechten 58% van de wereldmarkt voor zijn rekening, de USA 25% en Japan 10.7%

WRITER (zie ook AUTEUR)

Engelstalige benaming voor auteur. Het writer's share is dat gedeelte van de auteursrechten dat de auteur toekomt, het publisher's share datgene wat de muziekuitgever toekomt (vaak elk 50%).

ZELFCENSUUR

131

In 1985 wordt door het Parents Music Resource Center in de USA een kruistocht ingezet tegen pornografische, geweldadige, drugspromotende en satanische teksten van rock-muziek, welke actie de muziekindustrie op de rand van de zelfcensuur brengt door de toegeving op bepaalde hoeken van een waarschuwingsticker ("parental advisory - explicit lyrics") te voorzien of de teksten af te drukken bij de opnamen. De niet mis te verstane taal van bepaalde rap-groepen beweegt de muziekindustrie achteraf ook tot zelfcensuur doordat ze de artiesten vraagt controversiële songs te schrappen op een album of opnieuw op te nemen in een 'gekuiste' versie.

ZAMU

In 1991 opgerichte studie- en drukingsgroep van Zangers en Muzikanten, die zich bezighoudt met alles wat de Vlaamse artiesten aanbelangt, ondermeer de naburige rechten en het sociaal statuut van de artiest.

MIDDELEEUWEN: Minnestrelen, troubadours vertellen het nieuws uit verre landen door en zingen het historische volkslied. Krantzangers, markt- of straatzangers overleven nog tot aan de tweede wereldoorlog.

1450: Uitvinding van de boekdrukkunst door Gutenberg. Liedjsteksten kunnen nu in veelvoud gedrukt en ook verkocht worden. Marktzangers verkopen de teksten, die voorgezongen worden 'op de wijs van'. De kiemen voor een industrie van de muziek zijn gelegd.

1632: Meester Vosterlock, Amsterdams scheepskapitein, meldt dat hij het meegemaakt heeft dat Indianen in Zuid Amerika hun berichten in sponzen spreken en dat de geadresseerden deze berichten beluisteren door in de sponzen te knijpen.

G.A. Bürger (1747-1794) vertelt in de 'Wunderbare Reise zu Wasser und Lande des Freyherrn von Münchhausen' de geschiedenis van een vastgevroren posthoorn die, eenmaal in een verwarmde kamer gebracht, de vrolijke wijsjes reproduceert die de postiljon in de ijzige kou in de hoorn heeft geblazen.

1892: After the Ball, een liedje geschreven en uitgegeven door Charles K. Harris, haalt in minder dan 12 maanden een verkoopcijfer aan gedrukte bladmuziek van meer dan één miljoen exemplaren. Het muziekuitgeverijweten van Tin Pan Alley zet de toon, eerst in concurrentie met de fonografie, later als complement, tot de jaren dertig, wanneer het zwaartepunt van de muziekuitgeverswereld verhuist naar Hollywood.

1877: Thomas Alva Edison construeert de eerste 'sprekende machine', de fonograaf. De geluidsdrager is bladtinfolie gewikkeld om een cilinder.

1887: Emile Berliner ontwerpt de grammofoon. De geluidsdrager is een cirkelvormige plaat, waarin de geluidstrillingen analoog worden vastgelegd en die gemakkelijk op massale schaal kan geperst worden.

1902: Enrico Caruso, tenor aan de scala van Milaan, verkoopt één miljoen exemplaren van een door hem in de opnamerichter gezongen aria.

1905: Voor het eerst is een langs beide zijden af speelbare grammofoonplaat te koop.

1909: De eerste orkestopname wordt gerealiseerd volgens het akoestisch-mechanisch opnameprocédé.

1917: Victor neemt in New York de eerste jazz-grammofoonplaten op van de Original Dixieland Jazz Band.

1919: Oprichting van de Radio Corporation of America: de radio wordt aanvaankelijk als concurrent beschouwd van de grammofoonplaat.

1925: De eerste elektrisch opgenomen grammofoonplaten zijn op de markt.

1927: Vertoning van de eerste commerciële geluidsfilm, *The Jazs-singer met Al Jolson*. Wierom heerst (later onterecht gebleken) paniek in de muziekindustrie.

1931: De grammofoonplatenindustrie maakt zijn eerste grote crisis door.

1933: Oprichting van de International Federation of Phonographical Industries (IFPI).

1948: De eerste long playing record van vinyl is op de markt ter vervanging van de 78-toeren schellak-grammofoonplaten. De LP heeft een afspeelsnelheid van 33 1/3 toeren per minuut.

1949: Introductie in de opnamestudio's van de bandopnemer.

1950: Het formaat van de 45 toeren per minuut draaiende single wordt aanvaard voor de populaire muziek.

1954: Elvis Presley debuteert voor het Sun-label. Bill Haley and his Comets scoren groot succes. Rock 'n' roll is geboren. De muziekindustrie verlegt voortaan zijn focus naar de jeugd.

1958: Stereogrammofoonplaten doen hun intrede.

1962: The Beatles brengen hun eerste single uit. Popmuziek zal vanuit Europa quasi-kunststatus krijgen in de jaren zestig.

1963: Muziek kan voortaan beluisterd (en gemakkelijk gecopieerd) worden op analoge cassettes.

1979: Nieuwe internationale crisis in de grammofoonplatenverkoop.

1982: Introductie van de eerste digitale geluidsdrager, de compact disc, welke de industrie een uitzicht uit de crisis biedt.

1993: Twee nieuwe digitale geluidsdragers dingen om de gunst van de muziekliefhebber: de digitale compact cassette en de mini disc.

*Het in omloop brengen van standaardcontracten houdt een gevaar in. Name-
lijk dat deze standaardcontracten zonder meer worden overgenomen door de betrok-
ken partijen zonder dat er over de inhoud werkelijk is nagedacht en onderhandeld.
Immers, de overeenkomsten tussen partijen in de muziekindustrie bevinden zich in
de sfeer van het burgerlijk recht, hetgeen zoveel betekent dat de partijen de vrijheid
hebben om over de inhoud te onderhandelen. Alhoewel de meeste overeenkomsten
een gelijkaardige basis hebben zullen ze toch verschillen naargelang de specifieke
omstandigheden. Het is dan ook ten zeerste aangeraden dat deze omstandigheden
gedetailleerd worden neergeschreven voor een duidelijk en ondubbelzinnig begrip
van wat de contractanten uiteindelijk zijn overeengekomen. Verder is het belangrijk
te weten dat eenmaal een contract ondertekend is het valt onder toepassing van het
Latijnse adagium "Pacta sunt servanda" (overeenkomsten dienen nageleefd) en dat
ze dan alleen nog door de uitvoering of door de toestemming van beide partijen
kunnen worden beëindigd.*

*Daarom werd in de navolgende modellen geïjverd om de belangrijkste en
meest essentiële onderwerpen aan te geven waarover een overeenkomst dient gesloten
te worden, teneinde de betrokken partijen ertoe aan te zetten na te denken over hun
specifiek geval en ervoor te zorgen dat hun wensen ondubbelzinnig worden verwoord
in de overeenkomst.*

ARTIESTENOVEREENKOMST

1. VOORWERP-TERMIJN-TERRITORIUM:

(a)

Gedurende een periode en onder de voorwaarden als nader bepaald, verwerft de firma de diensten van Artiest onder de volgende voorwaarden:

dit alles met het oog op het realiseren van opnames en de produktie en exploitatie van geluidsdragers.

(b)

Deze overeenkomst gaat in op datum van ondertekening en loopt gedurende

(d)

De rechten verleend bij deze overeenkomst zullen mogen worden geëxploiteerd in het volgende territorium:

2. VERBINTENIS TOT OPNAMES

(a)

Artiest verbindt zich tot de realisatie en het afleveren van

(b)

De firma heeft al dan niet een optie op de volgende opnames:

3. OPNAME BIJZONDERHEDEN

(a)

Artiest verbindt zich ertoe dat hijzelf of zijn producer, bij de beëindiging van elke opname zal leveren :

- *de labelinformatie, auteursrechtelijke informatie en alle andere informatie die nodig is ter vervulling van die gegevens die dienen vermeld te worden op de hoes van de geluidsdrager ,*
- *alle originele meersporenopnames ten volle mengtechnisch afgewerkt tot geëqualiseerde 2 sporen stereo masteropnames.*
- *de nodige goedkeuringen, licenties of toelatingen in geval van gebruik van muziekl-opnames toebehorend aan derden of in geval van gebruik van samples van andere geluidsdragers.*

(b)

In functie van de masteropnames die gerealiseerd dienen te worden door Artiest in

uitvoering van huidige overeenkomst zal over de volgende aspecten beslist worden door :

- i Keuze van de producer ,*
- ii Keuze van het werk om opgenomen te worden inbegrepen het aantal,*
- iii Keuze van data en plaats voor opnames,*
- iv Keuze van hoersonwerp voor geluidsdrager en ontwerp van posters of reclamemateriaal,*
- v Keuze van geluidsdrager en haar configuratie of vorm, voor release.*

4. VERBINTENIS TOT RELEASE

*De firma verbindt zich ertoe om de opnames te releasen op de detailmarkt binnen een periode van
na ontvangst van de masteropnames/moederbanden die de opnames van Artiest bevatten.*

5. OPNAMEKOSTEN

(a)

Worden bepaald op

(b)

De firma zal enkel gehouden zijn die opnamekosten te betalen voorzien in en beperkt tot het vooropgestelde budget.

6. VERBINTENIS TOT VERTEGENWOORDIGING, OPVOERING OF PUBLICITEIT

(a)

Artiest verbindt zich ertoe om beschikbaar te zijn voor opname- ,video- of promotieactiviteiten in functie van en in relatie met de opnames en de exploitatie ervan.

(b)

De firma heeft het recht om de naam, afbeelding en biografisch materiaal van de artiest en alle relevante en noodzakelijke informatie over artiest, voor de redelijke exploitatie en de commercialisatie van de verkregen opnames te gebruiken op, in en voor elke vorm van medium.

(c)

Tijdens de duur van de overeenkomst zal de Artiest aan niemand de toelating geven om bovenstaande mogelijkheden te gebruiken.

7. OVERDRACHT VAN RECHTEN EN EIGENDOM

(a)

Alle masteropnames zullen de volledige en uitsluitende eigendom zijn en blijven van

(b)

De firma heeft het recht om de opnames mechanisch te vermenigvuldigen op geluidsdrager en deze uit te brengen of te commercialiseren in het territorium.

8. ROYALTIES :

In de mate dat artiest voldaan heeft aan zijn verplichtingen voorzien in huidige overeenkomst en deze hem opgelegd overeenkomstig het Burgerlijke Wetboek in uitvoering van een overeenkomst,

zal hem een royaltie worden betaald,

berekend op % van de Detailhandel/Groothandel/PPD (naar keuze der partijen)

op de Netto verkoop van de geluidsdragers bevattende de opnames van Artiest, die verkocht werden

i *op de verkoop van singles, EP's en maxi-singles, single-cd's en maxi-cd's*

ii *op de verkoop van langspeelplaten en album-cd's*

iii *voor geluidsdragers die zijn samengesteld uit meerdere opnames waaronder sommigen niet toebehorend aan artiest zal de royaltie die wordt uitbetaald slechts dat percentage zijn dat de verhouding weergeeft van de opnames toebehorend aan Artiest tot het totaal aantal opnames.*

iv *geen royaltie zal verschuldigd zijn voor de geluidsdragers die als bonus, weggeef- of vrije exemplaren zullen geleverd of verspreid worden om welke reden dan ook.*

v *De firma heeft het recht om de Master opnames te licenseren aan derden voor fonografische reproductie of vermenigvuldiging en andere doeleinden. In dit geval zal de royaltie aan Artiest zijn :*

vi *De firma zal de verschuldigde mechanische reproductie rechten betalen aan de auteursverenigingen.*

9. ROYALTIEAFREKENING

(a)

De firma maakt een afrekening telkens binnen de dagen vanaf de 30ste juni en de 31ste december van elk kalenderjaar en dit voor de periode van verkoop en ontvangsten van royalties van derden gedurende de 6 maanden die aan beide data voorafgaan.

(b)

De betaling zal geschieden

(c)

Van het bedrag der verschuldigde royalties zullen voorschotten op royalties worden afgehouden.

10. GESCHILLEN

Uitsluitend het Belgisch Recht zal toepasselijk zijn op huidige overeenkomst en alleen de rechtbanken van zullen bevoegd zijn en gevat kunnen worden voor alle geschillen die betrekking hebben op huidige overeenkomst.

Ondertekend te

op datum van :

in evenveel exemplaren als er partijen zijn, waarbij iedere ondertekenende partij verklaart in het bezit te zijn gesteld van één exemplaar.

UITGAVE OVEREENKOMST VOOR EEN TITEL

Tussen enerzijds :

hierna uitgever genoemd,

en

anderzijds:

wonende te

hierna, intellectueel rechthebbende genoemd,

WERD OVEREENGEKOMEN :

Art. 1

(a)

De intellectueel rechthebbende staat aan de uitgever, die aanvaardt, het uitgeverrecht af van de volgende muzikale werken :

gedurende de periode vanaf ondertekening van de overeenkomst tot en met de periode

(b)

De afstand van het uitgeverrecht wordt gedaan voor het territorium van

Art. 2

(a)

De uitgever verbindt er zich toe binnen een periode van na overhandiging van het veruiterlijkte eindprodukt der werken en titels te zorgen voor de commercialisatie van het werk en zo mogelijk het werk op geluidsdrager vast te leggen.

(b)

De uitgever verbindt er zich toe, zo goed als mogelijk binnen het redelijke, de wederzijdse belangen van de partijen te goeder trouw te exploiteren en te beschermen.

Art. 3

(a)

De intellectueel rechtgebende verklaart dat het afgestane werk, hierboven nader bepaald, origineel is en vrij van elke claim en hij waarborgt en vrijwaart de uitgever van iedere vorm van aansprakelijkheid of vordering mbt tot de werken die te maken hebben met hun intellectueel eigendom.

(b)

De intellectueel rechtgebende verbindt er zich toe het volledig manuscript van de werken over te maken aan de uitgever.

Art. 4

(a)

De verdeling van de rechten die de exploitatie en openbaarmaking met zich zullen meebrengen zullen als volgt verdeeld worden:

A: Uitvoeringsrechten

Uitgever

Komponist

Tekstdichter

B: Mechanische rechten :

%

%

%

141

(b)

Op de verkoop van grafische reproducties van de werken zoals bvb. partituren, muziektekst, dichtboeken enz... zal de intellectueel rechtgebende %
ontvangen op de netto-ontvangsten (Bruto min alle gemaakte kosten voor de realisatie) van de uitgever.

(c)

Indien aan de intellectueel rechtgebende bedragen verschuldigd zijn, zal er halfjaarlijks worden afgerekend binnen de 60 dagen na 30 juni en 31 december van elk kalenderjaar.

Art. 5

(a)

De uitgever wordt AL OF NIET gemachtigd het werk in sub-uitgave of co-uitgave af te staan met eventuele afstand aan dezen van maximum % der totale rechten.

Art. 6

De intellectueel rechtgebende verleent aan de uitgever AL DAN NIET de toestemming om het volledige uitgeversdeel te innen vanaf het ogenblik dat een kopij van

deze overeenkomst zal neergelegd zijn bij SABAM, zonder dat hij een bewijs van publicatie van het werk moet voorleggen.

Art. 7

(a)

De uitgever heeft AL DAN NIET het recht, of kan dit recht delegeren, om het werk te laten bewerken, te vertalen, te coveren of het werk aan te passen met het oog op commercialisatie zonder voorgaande toestemming van de intellectueel rechthebbende.

(b)

De opbrengsten die deze met zich meebrengen zullen worden verdeeld overeenkomstig de verdeelsleutel als bepaald in artikel 4.

De afrekeningen van deze bron van inkomsten der rechten zal slechts éénmaal jaarlijks worden gedaan met name binnen de 60 dagen na 31 december van elk kalenderjaar.

Art. 8

Onderhavige overeenkomst is onderworpen aan het Belgische Recht.

Elk geschil in rechte zal beslecht worden vóór de rechtbanken.

Art. 9

Alle partijen verklaren de kans te hebben gehad om onafhankelijk en juridisch advies in te winnen over de inhoud en draagwijzige van onderhavige overeenkomst.

Opgemaakt te
op datum van :

waarbij elke partij verklaart een exemplaar te hebben ontvangen.

De intellectueel rechthebbende(n) De uitgever

LICENTIEOVEREENKOMST

LICENTIE OVEREENKOMST IN HET BUITENLAND

De voornaamste punten waarover een akkoord dient bereikt te worden

MASTER LICENCE

1a Artist

Artiestennaam

1b Track

Muziekwerk

1c Versions

Versie(s)

2a Type of right

Aard van de Licentie

exclusief of niet exclusief

2b Formats

Formaten voor aanmaak

CD-MC of Vinyl

3 Territory

Gebied waarvoor Licentie wordt aangevraagd

4 Term

Periode van exploitatie van de Licentie

5 Royalties

Royaltievergoeding

6 Advance

Voorschot op Royalties

7 Accounting

Afrekeningen

8 Options

Optie op volgende produkten of niet

9 Law

Rechtsgebied

DATUM

HANDTEKENINGEN

DISTRIBUTIE (VERDELING) OVEREENKOMST

Tussen

hierna "de Producent" genoemd,

en

hierna "de Verdelers" genoemd

WERD OVEREENGEKOMEN

1. Masterrechten

Garantie dat producent de rechten bezit

2. Recht op verdeling en aanmaak

Exclusieve of niet exclusieve overeenkomst

3. Duur en optie

Termijn van de verdeling

4. Territorium

Voor welk territorium wordt verdeeld

5. Verdelersroyaltie

Distributie royaltie

6. Voorschot

Distributie voorschot

7. Afrekeningen

Wanneer en hoe wordt er afgerekend

8. Audit

Recht op inzage in de boekhouding

9. Promotie

Regeling van de Promotie

10. Stock

Bepalingen mbt de stock

11. Einde van de overeenkomst

Specifieke beëindigingsclausules

12. Geschi

Regels met betrekking tot het toepasselijk recht en de bevoegde rechtbank

Ondertekend te

*Op datum van
in evenveel exemplaren als er partijen zijn,*

6- INHOUDSTAFEL VAN HET LEXICON

A

bl. 22

AAD

Aanbevolen Kleinhandelprijs

A&R

A Capella

Accounting of Royalties

Achtergrondmuziek

Achtergrondkoor

Act

Adaptatie

ADD

Advances against royalties

Advance

Advocaat

Afspeelsnelheid

Agency

Airplay

Album

Albumcover

All Area

All-in rate

Analoog

AOR

Arrangement

Arrangeur

Artiest

Artiestencontract

Artiestenlabel

Artiestenrooster

Artist Deal

Artist Development

Artwork

ASCAP

Attorney

Audiocassette

Audiofiel

Audit

Auteur

Auteurscontract

Auteursrecht

Auteursrechten

Auteursvereniging

A-Zijde

B

bl. 30

Back Catalog

Backing Group

Backing Tapes

Backing Vocals

Backstage

Backward Masking

BAP

BAF

Beat

Beginnend Artiest

Belasting

Belgramex

Benefietconcert

Beneluxisering

Berne Conventie

Best Of

Bibliotheekmuziek

BIEM

BIEM-IFPI

Billboard

Binnenhoes

Bio

Black Box

Bladmuziek

Blanket License

BMG

BMI

Boeken

Bookingskantoor
Bonus Track
Bookingsagentschap
Bootleg
BOP/UPPI
Bottleneck-Gitaar
Break
Bridge
Buma
Budget Album
Bullet
Business Manager
B-Zijde

C

bl. 37

Cartridge
Cassette
Cassettehouder
Cassettedoosje
Cassettesingle
Cataloog
Catalogoogcontract
Catch All
Catering
CD
CD-Album
CD-Code
CD-E
CD-I
CD-Maxi
CD-R
CD-Single
Centrale Licentie
Charts
CISAC
Club
Co-Auteur
Commissie

Compilatie-Album
Componist
Compositie
Compulsory Licenses
Concept Album
Concert
Concertagentschap
Concertagentschapcontract
Concertinrichter
Concertinrichterscontract
Concertpromotor
Concerttournee
Console
Consument
Controlled Composition Clause
Copublishing
Copycat
Copycode
Copyright
Copyrightnotitie
Counterfeiting
Coupling
Courtesy
Cover
Cover Piraterij
Credits
Crew
Crochet
Crooner
Cross-Collateralization
Crossover
Custom Label
Custom Pressing
Cut
Cut Out

D

bl. 49

DAAD

DAT

DB

DBX

DCC

DDD

DDR

Deal

Debuut

Deejay

Delivery

Demo

Demostudio

Digitaal

Disc Jockey

Disco Bar

Discografie

Discosingle

Discotheek

Distributie

Distributiedeel

DJ

DMM

Dobro

Dolby

Drumcomputer

Dubbel-Album

Duplicatie

Dubbelboeken

E

Echo

Edelmetaal

Editing

Eigen Beheer Opname

Eight Track

EMI

EMI Music Publishing

Emulator

EP

Equalizer

Etiket

Europeanisering

Evergreen

Excess Pressing

Exclusiviteit

Executive Producer

F

bl. 58

Fade In

Fade Out

Fake Concert

Fan

Fan Club

Fanzine

Favored Nations Clauses

Fee

Feedback

Featuring

Festival

Filmmuziek

Finders Fee

Flat Fee

Fee

Filiaal

First Refusal

Flip Side

Flanger

Flop

Folio

Fonografie

Fonograaf

Fonogram

Fonogramclub

Fonogramfirma

Fonogramfirmacontract

Format

Freebie

Free concert

Front Line

Fuzz

G

bl. 64

Gastmuzikant

Gedrukt Muziek

Geld

Geluidsopname

Geluidsdrager

Geluidstechnicus

Geneve-Conventie

Gesloten Spoel Band

Ghost-Singer

Gig

Gitaar

Goud

Graffoon

Grammofoon

Grammofoonplaat

Grammy Awards

Gravure

Greatest Hits

Groothandel

Groothandelsprijs

Grote Rechten

Groupie

H

bl. 68

Hammondorgel

Hall

Harry Fox Agency

HI FI

His Master's Voice

Hit

Hitparade

Hit Tip

Hoes

Hoesplastificatie

Home Shopping

Home Studio

Home Taping

Home Video

Hookline

Huisstudio

Humper

Huurrecht

Hype

I

bl. 71

IFPI

Impresario

Improvisatie

Independent

Independent Distributor

Inducement letter

Inlay

Inner Sleeve

Insert

In-Store Manufacturing

ISRC

J

bl. 74

Jam

Jingle

Joint Recording

Joint Venture

Jukebox

Jewel Box

K

bl. 75

Karaoke

Key Man-Clause

Key Member

Kick Back

KJ

Kleine Rechten

Kleinhandel

Kleurvinyl

*Koninklijke Belgische Vereniging
van Muziekuitgevers*

Koopvideo

L

bl. 76

Label

Label deal

Labelinformatie

Label Manager

Lakplaat

Lallemand

Langspeler

Laserdisc

Lead Sheet

Leaving-Member Deal

Lesley

Library Music

Licentie

Licentie-Deal

Licentiegever

Licentienemer

Lick

Light Show

Line Up

Liner Notes

Lippen

Lip Syncing

Live Album

Loan-Out

Logo

Long Distance Promotor

Long Term

Loonpersing

Losse Zegel Contract

LP

Lyrics

M

bl. 82

Magnetofoon

Mailing

Mail Order

Mainstream

Major

Manager

Managementcontract

Management-Deal

Manufacturing

*Manufacturing and Distributio
Deal*

Marketing Manager

Master

Mastering

Matching Folio

Matrijs

Maxi Single

MCA

MD

Mechanicals

Mechanisch Reproductierecht

Media

Megastore

Mellotron

Mengpaneel

Merchandising

MIDI

Middle of the Road

MIDEM

Midlevel Artist

Mid Price

Mini-Album

Mini-Major

Miscellaneous

Mix

Mixdown

Mixed Folio

Mobiele Discotheek

Mobiele Studio

MOR

Morele Rechten

MTV

Multiple Album

Multi-Artist Deal

Multi-Track

Music Video

Musicassette

Muzak

Muziekblad

Muziekkritiek

Muziekuitgever

Muziekuitgeverscontract

Muziekuitgeverscontract met

Auteursvereniging

Muzikant

N

Naburige Rechten

Nevenrechten

New Music Seminar

Novelty Song

Nummer

NVPI

O

Oldie

One-Stop

Opdruk

Open Spoel-Band

Opening Act

Opname

Opnamestudio

Optie

Optische Plaat

Orgel

Original Cast Album

Original Motion Picture Score

Original Safer System

Original Soundtrack Album

Outtake

Overdubbing

Overhead

Override

P

PA

Package

P&D Deal

Parallelimport

Partituur

Patent

Payola

Pay-To-Play

Performance

Performing Rights

Perserij

Phaser

Phonograph

Pick

Picture Disc

Piracy

Piraterij

Plagiaat

Platenmaatschappij

Platina

Play Back

Playlist

Plugger

PMRC

Point of Purchase Merchandising

bl. 91

bl. 92

PolyGram
Power of Attorney
PPD
Premiums
Preproduktie
Pre-Sell
Print
Print Folio
Producer
Producerscontract
Production
Production Manager
Produktmanager
Promo-Fonogram
Promotie
Promotiemanager
Pro Rata Royalty
Prozine
Pseudoniem
Publiek domein
Publisher
Publishing
Publishing Deal

Q

bl. 105

Quadrofonie
Q Sound

R

bl. 106

Rack Jobber
Record
Recording Engineer
Recoupment
Reel to Reel Tape
Refrain
Reissue
Release
Remake

Remix
Rental Right
Repertoire
Re-Release
Reserves
Retail Merchandising
Return Privilege
Rider
Riff
Rime-Track
Road Manager
Road Crew
Roadie
Rock Rally
Rolling Fee
Rome Conventie
Royalty
Royalty Split
Royalty Statement
Ruis
Ruisonderdrukkingsysteem
Rush Release

S

bl. 110

SABAM
SACD
Sales Manager
Sampler
Sampling
SCMS
Score
Scrap
Security
Self Management
Sell off
Sequencer
SESAC
Sessie

Sessiemuzikant

Sheet Music

Show Business

Shrink Wrap

Sideletter

Sideman

Singer-Songwriter

Single

Single-Artist Deal

Slaafbandopnemer

Sleeper

Sleeve

Slide-Gitaar

Song

Songbook

Songwriter

Sony

Sound

Sound-Alike

Sound Engineer

Sound System

Soundtrack

Sound Track Library

Split

SPN

Sponsoring

Stage

Stage Hands

Stage Manager

Stamper

State of the Art

Stemra

Stereo

Stichting Popmuziek

Strofe

Studio Album

Subconcertagentschap

Subdistributie

Subdistributiecontract

Sublabel

Submuziekuitgever

Subpublicatiecontract

Subpublishing

Subpublishing Deal

Substream

Suggested Retail Price

Superstar

Supporting Act

Synchronisatierecht

Synthesizer

T

bl. 121

Take

Talent

Talentagentschap

Talentenjacht

Talentscout

Tekstschrijver

Telematische Transmissie

Televerkoop

Term

Termijn

Territorium

Territory

Teruggaverecht

Tipparade

Tin Pan Alley

Titelcontract

Toaster

Top 40

Top Hit

Topical Song

Top-Line Label

Top Price

Touring
Tour Merchandising
Tour Support
Tour Manager
Track
Traditional
Turntable Hit
TV Album
12"
U *bl. 125*
Uitkoopsom
Uitvoerder
Uitvoeringsrecht
Underground
Universal Copyright Convention
Unplugged
Uplift
URADEx
Used CD

V *bl. 126*

Vakblad
Venue
Verdeelsleutel
Vertaler
Vertikale Prijsbinding
Versamelaalbum
Verkooppunt
Vertolkende kunstenaar
Videoclip
Videogram
Video-Jukebox
Vinyl
VJ
Vocoder
Voorprogramma

Voorschot
W *bl. 129*
Wab-Wab
Warner
Warner/Chappell
Wholesaler
Wikkel
Window Time
Work For Hire
Worldwide
Writer

Z *bl. 131*

Zelfcensuur
ZAMU

